

N J I M V S E M PRIPADA S L A V A

ZBORNIK 1991

GORIŠKI MUZEJ

Slika na naslovnici:

Ajdovščina, na glavnem trgu 26. 6. 1991 ob 17. uri

Foto: Zdravko Ergaver

Podmark, 29. 6. 1991

Teritorialci in Posebna enota milice v skupni akciji

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.473)"1991"(082)

NJIM vsem pripada slava : osamosvojitveno dogajanje Ajdovščina,
Idrija, Nova Gorica, Tolmin : zbornik 1991 / uredil Stanislav Bačar
; [avtorji fotografskega gradiva Marjan Pavzin ... et al.]. - Nova
Gorica : Goriški muzej, 2009

ISBN 978-961-6201-33-9

1. Bačar, Stanislav

245164288

N J I M
V S E M
PRIPADA
S L A V A

ZBORNIK 1991

OSAMOSVOJITVENO
D O G A J A N J E
AJDOVŠČINA, IDRIJA,
NOVA GORICA,
T O L M I N

GORIŠKI MUZEJ

U R E D I L
STANISLAV BAČAR

KAZALO

Andrej Malnič	Predgovor	15
Koordinacijska podskupina 1991	Njim vsem pripada slava	17
Koordinacijska podskupina 1991	Severna Primorska v osamosvojitvenem času	22
Igor Bavčar, Janez Janša	Odredba o koordinacijski podskupini . .	29
Drago Vidrih	Koordinacijska podskupina	30
Drago Vidrih	Poročilo o delu koordinacijske podskupine	32
Koordinacijska podskupina	Kronologija dogajanja in dogodkov . . .	33
Občina Ajdovščina	Uvod	53
Silvo Premrl	Spomini Silva Premrla, tedanjega predsednika občinskega izvršnega sveta o dogajanjih med osamosvojitveno vojno v občini Ajdovščina	54
Miloš Bizjak	Delovanje upravnega organa za obrambo občine Ajdovščina v času priprav na osamosvojitve in med osamosvojitveno vojno	58
Miloš Bizjak	Oddelek za ljudsko obrambo skupščine občine Ajdovščina	64
Angel Vidmar	Spomini na moj kolektiv miličnikov – soborcev in na dogodke v Vipavski dolini	68
Dušan Slokar	Aktivni – rezervni – delali smo z ramo ob rami	96
Postaja milice Ajdovščina	Spisek	98
Emil Velikonja	Vojna za osamosvojitve Slovenije na območju občine Ajdovščina	100
Bojan Besednjak, Ivan Marc	Prva četa 611. odreda za posebne namene	108
Kovač Vincencij	Diverzantski vod – Kronologija dogajanja od 28. 6. 1991 do 12. 7. 1991 .	114
Franc Pangerc	Prispevek moje enote, ki sem jo vodil pri osamosvojitvi	117
Rudi Kranjc	Center za obveščanje SO Ajdovščina . .	119
Ivan Krušec, Alojz Vitežnik	Civilna zaščita občine Ajdovščina in njena vloga v osamosvojitveni vojni leta 1991	121
Pripadniki enote za zveze	Enota za zveze občine Ajdovščina	132

Jože Batič	Enota za zveze Ajdovščina	138
Stane Andlovec, Ivo Skupek	Gasilci v vojni	143
Ljubo Meden	Moji spomini na dogodke v osamosvojitveni vojni	144
Bogoslav Trošt	Podnanos – gasilci	147
Boris Blažko	Civilna zaščita v Lokavcu v času osamosvojitve leta 1991	148
61. območni štab TO	Spiski pripadnikov enot 61. območnega štaba TO na območju občine Ajdovščina	160
Občina Idrija	Uvod	177
Milan Božič	Moje doživljanje osamosvojitvenih dogodkov v občini Idrija	178
SO Idrija – Izvršni svet	Poročilo o organiziranosti in delovanju v občini Idrija v času agresije JA	181
Občina Idrija	Kurirji občine Idrija v času osamosvojitvene vojne	200
Občina Idrija	Enota za zveze v občini Idrija v času osamosvojitvene vojne	202
Vladimir Drobnič	Postaja milice Idrija v obdobju boja za osamosvojitve Slovenije	203
Postaja milice Idrija	Spisek	208
Oddelek milice Cerkno	Spisek	209
Vlado Sedej	Jurišni odred TO Idrija v vojni za osamosvojitve Slovenije leta 1991	210
Janez Vončina	Četa TO Cerkno	214
Vojko Čuk	Četa TO Idrija	216
Peter Poljanec	Samostojni vod za PDD TO Idrija	219
Milan Cvelbar	Vojsko 1991	220
Nedeljko Peljhan	Zaščitni vod OŠTO Idrija – junij 1991 – avgust 1991	222
Samo Bevk	Iz JLA v TO	223
Samo Bevk	Izveček iz dnevnika	225
SO Idrija	Poziv	228
Marjeta Kogej	Analiza delovanja CZ Idrija	229
Evidenca OŠTO Idrija	Seznam pripadnikov in enot TO Idrija	232
SO Idrija – Izvršni svet	Poročilo komisije za ugotavljanje okoliščin in vzrokov eksplozije v Črnem Vrhu	256
Občina Nova Gorica	Uvod	265

Črtomir Špacapan	Kako sem doživel osamosvojitveno vojno	266
SO Nova Gorica - Izvršni svet	Poročilo o poteku aktivnosti na sekretariatu za obrambo	270
Sekretariat za obrambo Nova Gorica	Poimenski seznam delavcev upravnega organa, ki so bili v službi v času agresije na RS	279
Milan Zupan	Postaja milice Nova Gorica v času osamosvajanja	280
Alojz Žerak	Vloga miličnikov in rezervnih miličnikov OM Dornberk v junijskih dogodkih leta 1991, ob prodoru JLA na mejne prehode z Republiko Italijo	282
Božo Laharnar	Spomini na dogajanja v osamosvojitveni vojni leta 1991 na območju Brd	289
Postaja milice Nova Gorica	Spiski pripadnikov Postaje in Oddelkov milice Postaje milice Nova Gorica	294
Boris Humar	Spomini	301
Občina Nova Gorica	Seznam kurirjev, ki so 1991 izvajali mobilizacijo na Goriškem	307
Bogdan Zoratti	Tudi to je bila vojna za Slovenijo.	309
Sergij Pelhan	Delovanje kriznega štaba SO Nova Gorica.	314
Marino Bastjančič, Urban Kobal	Poročilo o delu Občinske organizacije Rdečega križa Nova Gorica v obdobju od 26. 6. do 16. 17. 1991	316
Sergij Pelhan	Delovanje kluba staršev	320
Angel Križman	Tudi KS Prvačina je dala svoj del v času osamosvajanja	324
Franc Mužič	Osamosvojitvena vojna	326
Rajko Novak	Moji obiski in pogovori s komando 63. obmejnega bataljona JLA v vojašnici »Slavko Furlan – Dušan« na Ajševici	328
Andrej Malnič	Moji spomini na leto 1991	330
SO Nova Gorica – Izvršni svet	Reverz	333
Vojna pošta Kranj	Povratak vojnika na dalje služenje vojnog roka	334

SO Nova Gorica- Izvršni svet	Naloge in napotki Krajevnim skupnostim	335
SO Nova Gorica- Izvršni svet	Vsem predsednikom KS.	337
Matjaž Bric	Sodelovanje reševalne službe Nova Gorica pri spopadih v osamosvojitveni vojni 1991	338
Kristjan Maver	Za Slovenijo zgodovinsko leto 1991	340
Janez Kolar	Odisejada	342
Bolnišnica Šempeter	Poročilo o delovanju v času vojaške okupacije	344
Ciril Šubic	Vojne poškodbe v Severnoprimerški regiji od 26. 6 do 7. 7. 1991	355
Bolnišnica Šempeter	Spisek	363
Rajko Slokar	Planinski dom pri Krnskih jezerih po 25. juniju leta 1991	366
Občina Tolmin	Uvod	369
SO Tolmin – Janko Koren	Sekretariat za ljudsko obrambo.	370
Aleksander Vončina	Aktivnosti Postaje milice Tolmin v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo	379
Alojz Mohar	Aktivnosti Oddelka milice Kobarid v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo	388
Milan Rudolf	Aktivnosti Oddelka milice Bovec med osamosvojitveno vojno 1991 na Bovškem	393
Hasib Huseinbašić, Srečko Rosič	Postaja mejne milice Bovec in dogodki na MMP Robič, Učaja in Predel v času osamosvojitvene vojne	397
Teodor Štrukelj	Vloga družbe Alpkomerc v času vojne za osamosvojitve Slovenije	401
Republika Slovenija	Odločba o imenovanju Pokrajinskega načelnika Narodne zaščite	403
Drago Vidrih	Manevrska struktura narodne zaščite ..	404
Zvonimir Kelher	Milica – nadvse pomemben dejavnik v organizaciji MSNZ.	410
Alojz Rejc	MSNZ na Idrijskem in Cerkljanskem ..	411
Jože Erjavec	Obveščevalna dejavnost je bila pomembna naloga MSNZ	413

Edi Golob	Po razorožitvi ni bilo lahko zagotoviti orožja za pripadnike MSNZ	415
Silvo Koradin	Po orožje v Borovnico	417
Darko Menard	Spomini na prevoz orožja iz Kočevske Reke	419
Stojan Peršič	Zaupanje, dogodki, spomini – 18. september 1990	420
61. območni štab To	Tajna skladišča 61. Obm.ŠTO v času delovanja MSNZ	423
Drago Vidrih	Seznam sodelavcev MSNZ	424
Stanislav Mikuž	Vloga carinske službe pri osamosvojitvi Slovenije	427
Carinarnica Nova Gorica	Spisek zaposlenih v obdobju od 24. 6 do 17. 7. 1991	530
Bogdan Beltram	Priprave in izvajanje osamosvojitvene vojne na Severni Primorski leta 1991...	535
Zdenko Likan	Zveze 90 – 91	554
Srečko Martinuč	Varnostna in protiobveščevalna zagotovitev v 6. PŠTO 1990 – 1991.....	559
Zvonko Šoštarič	Spomini zdravnika 6. PŠTO na osamosvojitveno vojno za Slovenijo leta 1991	568
6. PŠTO	Spisek poveljstva in prištabnih enot....	571
Rafael Mokorel	Delovanje enot 61. Obm.ŠTO Nova Gorica v letu 1991	574
Rafael Mokorel	61. območni štab TO Nova Gorica.....	578
Rafael Mokorel	Štabi in enote TO, ki so v osamosvojitveni vojni leta 1991 delovale na območju 61. Obm.ŠTO	579
Rafael Mokorel	Aktivnosti enot 61.Obm.ŠTO Nova Gorica	580
Rafael Mokorel	Mobilizacijsko – taktična vaja »PREMIK 91«	584
Rafael Mokorel	Pregled vpoklicanih enot 61. Obm.ŠTO Nova Gorica	587
Rafael Mokorel	Tajna skladišča TO	588
Rajko Kerševan	125. četa TO za protidiverzantsko delovanje v središču dogajanja v osamosvojitveni vojni na Goriškem....	589
Ivan Lutman	Vojna pot 2. voda 125.čete za PDD	592

Vojmir Draščič, Jože Velušček	Aktivnosti 1. voda 78. čete	
	TO KS Anhovo	596
Jožef Člekovič	Bilo je vroče tiste dni	598
Jožef Člekovič	Kratek povzetek dnevnika	608
Marjan Mozetič	Delovanje 79. čete To KS Renče v vojni leta 1991	611
Zvonimir Kristančič	Delovanje Briškega, 118. jurišnega odreda TO v času osamosvajanja 1991 .	612
Miran Gorkič	Delovanje enot za zveze pokrajinskega in občinskega vodstva v času osamosvajanja	614
Boris Lukežič	Diverzantski vod Šempeter	617
Jože Živec	Izpoved komandanta Diverzantskega odreda.	618
Srečko Kodrič	Jeza ali olajšanje	619
Zoran Kodermac	Kako čas beži	623
Damjan Šuligoj	Kako so streljali na nas tankiste	624
Toni Drašček	Ko krajevna imena drugače zazvene ...	626
Vladimir Mokorel	Naj ostanejo spomini	628
Bojan Zadavec	Pričevanje o delovanju Čete za ognjeno podporo 12. brigade TO	630
Dušan Bremec	Spomin na dogodek med osamosvojitveno vojno.	633
Stanko Dužič	Spomini Štajerskega mornarja na dogodke v juniju in juliju leta 1991	634
Anton – Toni Glešič	Ustanovljena je bila Tankovska četa »TONI – 55«	636
Metod Brešan	Utrinki iz delovanja 1. bataljona 12. brigade TO med 28. 6 in 12. 7. 1991	639
Valter Likar	Vojna pot 3. voda 2. čete 611. odreda za posebne namene.	644
Božo Velikajne	Zagotavljali smo varnost	666
Rafael Mokorel	Delovanje zbirnega centra Lokve	670
Vinko Gregorič	Tajno skladišče »Pri Smodinovich«	672
Nino	Tudi piloti smo sodelovali	674
Rafael Mokorel	Varovanje objektov	675
KS Solkan	Zbirni center v OŠ Solkan	676
Rafael Mokorel	Oskrba enot TO.	678
Rafael Mokorel	Načrt oviranja in preprečevanje odvoza MTS.	681
	Slovenska družina	681

Rafael Mokorel	Skupina »Jazbeci« in »Jamarji«	682
Rafael Mokorel	Enote in pripadniki enot 61.	
	Obm.ŠTO – Goriški del	683
Stanislav Bačar, Aldo Turk	Uprava za notranje zadeve	
	Nova Gorica v letu 1991	723
UNZ Nova Gorica	Organizacijska shema 1991	730
Milovan Ipavec	Delo kriminalistične službe UNZ	
	Nova Gorica v času osamosvojitvene	
	vojne	731
Ivan Bratuž	Vloga Oddelka skupnih služb UNZ	
	Nova Gorica v obdobju osamosvojitve	
	leta 1991	733
Ivan Ambrožič	Vloga Stalne službe UNZ Nova Gorica .	735
Viktor Hladnik	Priprave na mobilizacijo organov	
	za notranje zadeve in izvedba	
	mobilizacije	737
Viktor Hladnik	Omogočanje poteka procesa	
	osamosvajanja Republike Slovenije	739
Zvonimir Kelher	Analiza delovanja 6. čete PEM	
	UNZ Nova Gorica v času od	
	24. 6. 1991 dalje	745
Jakob Čeferin	Dogajanje na državni meji v času	
	osamosvajanja 1990 – 1991 na območju	
	UNZ Nova Gorica	753
Marjan Ipavec	Dogodki na postaji mejne milice	
	Nova Gorica od 19. 6. do 29. 6. 1991 ...	764
Marjan Ipavec	Postaja mejne milice Nova Gorica -	
	Rožna Dolina	770
Vladimir Leban	Mednarodni mejni prehod Vrtojba	
	1989 – 1992	774
Jože Kogovšek	Aktivnosti enote za zveze UNZ	
	Nova Gorica v osamosvojitveni	
	vojni leta 1991	786
Viktor Hladnik	Dogajanja v gostilni Vodnjak med	
	Colom in Črnim Vrhom nad Idrijo	789
Viktor Hladnik	Eksplzija v skladišču orožja in	
	minsko eksplozivnih sredstev JLA	
	v Črnem Vrh nad Idrijo	791
Viktor Hladnik	Nizkotne, nasilne aktivnosti	
	posameznih starešin JLA v Vipavi	793
Viktor Hladnik	Omogočanje udeležbe poslancev na	
	sejah zborov Skupščine Republike	

	Slovenije v kriznih razmerah.	796
Stjepan Mišković	Pisati ali ne pisati.	798
UNZ	Spisek tajnih lokacij, v katerih so med osamosvojitveno vojno enote UNZ hranile orožje in strelivo.	802
Jakob Čeferin	Podatki o državni meji v letih 1990 – 1991 na območju UNZ Nova Gorica.	804
Jakob Čeferin	Karavle – mejne stražnice, aktivne v času osamosvojitvene vojne 1991 na območju UNZ Nova Gorica.	805
UNZ Nova Gorica	Sestava Posebne enote milice – PEM- UNZ Nova Gorica.	806
UNZ Nova Gorica	Posebne Postaje milice – spiski.	808
UNZ Nova Gorica	Vodstvo, oddelki in inšpektorat milice UNZ - spiski.	812
Koordinacijska podskupina	Prodor tankov iz Pivke skozi Vipavsko dolino do mednarodnih mejnih prehodov na Goriškem.	815
Andrej Kolenc, Dražen Šmuc	Na Rebrnicah se je začelo zares.	825
Sonja Groznik	V Vrhpolju, 26. 6. 1991.	827
Izidor Krapež	Delovanje delavcev Cestnega podjetja Nova Gorica na območju nekdanje občine Ajdovščina ob osamosvojitvi Slovenije.	830
Valter Erzetič	Tistega dne.	832
Bruno Ipavec, Drago Kuhar	Zajetje oficirjev JLA pri Temnici na Krasu.	834
Koordinacijska podskupina	Dogodki na MMP Robič 27. – 28. 6. 1991.	835
Zdravko Likar	Kako je bil osvobojen prvi mednarodni mejni prehod v Sloveniji.	840
Mitja Premrl	Črniče 28. 6. 1991.	843
Božo Jež	In res je bilo.	845
Franc Ložar	RTV oddajni center Nanos v prelomnih trenutkih za Slovenijo v treh letalskih napadih.	846
Rado Jurač	Med letalskimi napadi se je tovarstvo še poglobilo.	850
Mitja Močnik	Samostojna bojna skupina TO Nova Gorica.	859
Koordinacijska podskupina	Zavzetje Rožne Doline 28. 6. 1991.	865

Koordinacijska podskupina	Kronologija dogodkov na MMP Rožna Dolina 28. 6. 1991 – zapis posnetkov video kamere 872
Darij Simčič	Predaja vojakov v Podmarku..... 874
Koordinacijska podskupina	Vdaja enot JLA na MMP Vrtojba 29. 6. 1991 876
Rastislav Pogelšek	Akcija v Paradižu 886
Valter Jermol	Zavzetje skladišča orožja na Šentviški Gori 887
Viljem Schafhalter	Utrinki iz pogajanja za osvojitve skladišča JLA na Šentviški Gori 889
Iztok Grandovec	Izvedba zasede na lokalni cesti na Sabotinu 890
Zlatko Martin Marušič	V tistih dneh na spodnjem Krasu..... 893
Igor Volk	Nova vas 1. 7. 1991 896
Tomaž Marušič	Karavla Solkan 899
Rajko Novak, Sergij Pelhan, Mitja Trtnik	Predaja stražnice na Pristavi – Rafutu .. 901
Ivan Ambrožič	Predaja karavle Miren. 904
Tomaž Marušič, Dragan Valenčič	Miren – Karavla Štanta – predaja 905
Alojzij Pavlič	Dobri sosede – uspešno delo 907
Stanislav Bačar	Dobro sodelovanje z italijanskimi kolegi. 911
Koordinacijska podskupina	Vojašnica Ajševica – naša boleča (nevralgična) točka..... 913
Leo Roberto, Corriga Vincenzo, Peteani Valter	Spomini italijanskih kolegov 916
Jurij Paljk	Spomini italijanskih kolegov - prevod .. 919
Marijan Drobež	Moji spomini in spoznanja v vojni za osamosvojitve Slovenije na Goriškem .. 922
Ljubo Žgavc	Prebežnik – izdajalec ali domoljub..... 926
Franko Beltram	Storil sem, kar mi je že od nekdaj velevale srce..... 932
Koordinacijska podskupina	Kratice – kaj pomenijo 935
Koordinacijska podskupina	Viri 941

VLOGA CARINSKE SLUŽBE PRI OSAMOSVOJITVI SLOVENIJE

Imeti svojo državo je bil tisočletni sen Slovencev. Večina poskusov se je v zgodovini končala z življenjem pod kakim od večjih narodov. Na našem ozemlju so se srečevali interesi velikih evropskih narodov, ki so nas imeli vedno za neke vrste poligon svoje premoči in idej. Kljub dejstvu, da smo majhen narod, se v vseh teh dolгих stoletjih nikakor nismo prepustili usodi prevlade velikih sil, ampak smo trmasto ohranili svoj jezik, svojo identiteto, svojo pokončnost. V dolgoletni zgodovini smo bili vedno pod nekom. Naše meje so velike sile spreminjale vsakih nekaj deset let. Navadno v našo škodo. Imeti svojo državo? Ali se niso zdele te sanje v še ne tako daljni preteklosti popolnoma neuresničljive? Spomnimo se grafita iz leta 1988: »Kaj boš, ko boš velik?« »Carinik na Kolpi«, je bil odgovor. Bilo je samo nekaj let pred osamosvojitvijo. Pa si le priznajmo, da si nismo mislili, da nam bo to kdaj tudi res uspelo. Osnovnošolci, ki so takole odgovarjali na vprašanje, so se čez nekaj let, ko so končali srednjo šolo, že množično prijavljali na delovna mesta carinika na Kolpi. Kakšna ironija, saj to ni mogoče, pa je le bilo. Sanje so se uresničile. Kot je rekel predsednik države, Milan Kučan na proslavi ob razglasitvi samostojnosti države: »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan«. In tokrat so se uresničile. Po res dolгих letih, včasih močnejšega včasih pritajenega hrepenenja, smo le dobili novo državo. Majhno, a našo, samo našo. Postali smo gospodarji na svoji zemlji.

Veselje je bilo nepopisno. Toda - začeti je bilo treba znova. Na druge se nismo mogli zanašati. Pljunili smo v roke in začeli z delom. Kljub temu, da v vseh letih samostojnosti le nismo dosegli vsega, kar smo pričakovali in želeli, smo le krenili daleč naprej, naprej od ostalih naših sostanovalcev v bivši skupni hiši SFRJ. Veliko je treba še postoriti, predvsem je treba zagotoviti blaginjo vsem ljudem. Pogačo, ki jo pečemo, bomo morali bolj pravično razdeliti. Vsem dela voljnim ljudem moramo zagotoviti človeka dostojno življenje. Postali smo članica EU, del Schengenskega prostora, kjer ni več meja med državami, dobili smo skupno valuto evro, dosegamo dobre gospodarske rezultate.

In kje je v tem mozaiku bila in je carinska služba in njena vloga? To, da naša vloga ni bila nikoli prav pojasnjena, verjetno ni treba posebej utemeljevati. Prevečkrat smo za to krivili druge. Le zakaj? Vsaka služba je poskrbela za predstavitev svoje vloge v javnosti. Pri osamosvojitvi Slovenije in junijskih dogodkih je vloga carine ravno tako nesporna kot vloga milice in teritorialne obrambe. Za razvoj in uspešnost vsake službe je nedvomno potrebno poznavanje preteklosti, poznavanje posameznih delov mozaika in celote same. Le tako lahko

pričakujemo, da si bomo zaposleni v službi zgradili sistem vrednot, pripadnost službi, spoštovanje do dejanj, ki so bila v preteklosti opravljena, da danes služba lahko deluje tako, kot je treba. In carinska služba ima veliko tega, na kar je lahko v svoji poosamosvojitveni zgodovini upravičeno ponosna. Zakaj ne bi delček tega zapisali?

Carinska služba se je, za razliko od drugih organov, pred desetimi leti znašla v verjetno najbolj neugodnem položaju. Vsi drugi državni organi so bili na območju republik tako ali drugače že organizirani. Carinska služba pa na območju republik bivše SFRJ ni imela prav nobenih pristojnosti. Imeli smo devet carinarnic, neposredno podrejenih Zvezni carinski upravi (ZCU) v Beogradu, le-ta pa je bila neposredno podrejena takratnemu Zveznemu izvršnemu svetu. Lahko rečemo, da je bila carinska služba, tako organizacijsko kot strokovno v okviru takratne ZCU, dobro organizirana. Temeljne funkcije dejavnosti je vršila ZCU; od kadrovskega, finančnega, strokovnega pa do področja informacijske podpore sistemu. Prav slednja je bila za delovanje sistema že takrat nujno potrebna. Kdor ni poznal takratne organiziranosti carinske službe, močnega vpliva ZCU na vse segmente dela, strokovne in informacijske odvisnosti od Beograda, ta nikakor ne more dovolj dobro oceniti vloge in pomena carinske službe na območju Slovenije pri osamosvajanju. Carinska služba se je morala organizirati popolnoma na novo, vzpostaviti povsem nov informacijski sistem, zagotoviti kontinuiteto podatkov, organizirati službo na južni meji, izobraziti 1500 carinikov, poskrbeti za pobiranje dajatev, se prilagoditi novim razmeram in omogočiti gospodarstvu prehod na tržni sistem zahodnega tipa... Pri vsej obilici dela, ki ga je prav gotovo uspešno opravila, pa za svojo promocijo ni naredila toliko, kot sorodne službe. Prav zato je zagotovo prav, da ob tej priložnosti osvetlimo pomen in vlogo carinske službe v procesu osamosvajanja.

V tem prispevku k ohranitvi spomina na vlogo carinske službe je pozabi iztrgano veliko spominov in dogodkov. Mogoče je vključenega tudi kaj nepomembnega in dolgočasnega, vendar so za ohranitev spomina tudi obrobne stvari pomembne. Dogajanja se nanašajo predvsem na območje takratne carinarnice Nova Gorica, osvetljeni pa so tudi dogodki, ki so pomembni za celotno službo. Skozi pogovore s pomembnimi akterji takratnih dogodkov v carinski službi bomo dobili dovolj jasen pregled, da si bomo ustvarili jasno sliko o carinski službi v kritičnih trenutkih. Vključili bomo tudi poglede takratnih zveznih oblasti. Skozi prispevke sem se kot avtor in urednik trudil izogibati komentarjem in osebnim videnjem stvari. Z objektivnim dokumentiranim pogledom sem poskušal povzeti tok dogodkov in vlogo carine v njih. Na bralcu pa je, da si ustvari sodbo o tem, kaj se je dejansko dogajalo.

Carinska vojna

Tako nekako smo poimenovali dogodke iz carinskega zornega kota. Formalni razlog za izdajo ukazov, ki so pripeljali do znanih dogodkov v letu 1991, je bilo zavarovanje carinikov in miličnikov zveznih organov. Zveznim uslužbencem, ki jim je slovenska - takrat še jugoslovanska carina v Sloveniji odrekla lojalnost, je bilo treba ponuditi oboroženo podporo. Carinjenje s pomočjo tankov, bi lahko rekli. V pričujočem članku so kronološko obdelani dogodki, ki se nanašajo na celotno Slovenijo, dočim bo kronologija dogodkov na severnoprimorskih mejnih prehodih podrobneje opisana.

Obdobje med leti 1988 in 1990

Cariniki v Sloveniji smo doživljali pritiske že veliko prej, preden so se začeli v Sloveniji postopki osamosvojitve. Sam sem bil v Beogradu na tečaju za carinskega inšpektorja v maju leta 1986. Takrat je bil odnos tako profesorjev kot uslužbencev GCU do Slovencev zelo korekten. Spomnim se, da sem pri vseh testih in ustnih preverjanjih uporabljal izključno slovenski jezik in bil kljub temu najboljši v skupini. Zaradi uporabe svojega jezika in zagovarjanja ustave, ki je zagotavljala uporabo slovenskega jezika, sva s sedanjim vodjem izpostave Brnik, Markom Bolta prišla v resen konflikt s kolegico iz Tuzle. Konflikt, ki je prerasel v incident v jedilnici, je moral reševati neposredno namestnik direktorja ZCU, ki je dal prav nama in kolegico opozoril na poznavanje ustave. To me je takrat vsekakor presenetilo, saj tolikšnega razumevanja za uporabo jezika le nisem pričakoval. Kasnejše skupine pa so imele vedno več težav, Slovence so gledali vedno bolj postrani, češ, kaj se oni gredo. Priprave na prve demokratične večstrankarske volitve, dogodki na Kosovu, slovenske simpatije do kosovskih rudarjev, slovita osma seja CK, ki so jo slovenski predstavniki zapustili, pa je bila celo za naše kolege v Beogradu prehuda zadeva. Ne toliko s strani vodstva, kjer je morebitne strasti krotil takratni direktor Zvonko Pošćić, sicer Hrvat iz Reke, kot s strani sodelavcev izven Zvezne carinske uprave, ki jih je »jogurtna« revolucija vedno bolj zajemala. Celo po računalniškem omrežju in teleprinterjih so prihajale razne žaljivke. Povedati moramo, da smo imeli takrat cariniki v Sloveniji precej višje plače kot kolegi drugod po državi. Veljal je neke vrste sistem republiškega povprečja plač. Ta je bil seveda v Sloveniji precej ugodnejši, kot v drugih delih države. Že iz tega je izhajalo kar nekaj nesoglasij in prepričanja ostalih, da bi tudi cariniki v Sloveniji morali imeti enake plače. Do poskusov izenačevanja je pogosto prihajalo na delavskem svetu, katerega član sem bil dva zaporedna mandata. Ker smo Slovenci in Hrvati imeli polovico članov delavskega sveta in smo vedno še koga dobili na svojo stran, se ta predlog ni nikoli uresničil. Narod

v Srbiji takrat nikakor ni razumel, kam jih pelje njihov vodja Milošević. Za vse so bili krivi drugi, najbolj Slovenci, ki smo imeli lastno razvojno vizijo, ki pa se ni ujela v kalup skupnega lonca.

Leta 1988 smo imeli v takratni carinski službi reorganizacijo plačilnega sistema, ki je zahtevala nove odločbe. Odločbe so prišle iz Beograda 22.02.1989 - v srbohrvaščini, seveda. Nekaj delavcev naše carinarnice se je temu uprlo. Odločb nismo hoteli sprejeti, napisali smo pritožbo. Najprej je bilo pobudnikov veliko, ko smo zbirali podpise pa smo bili do konca vztrajni Lili Vencelj Lesjak, Rudi Brezavšček, Sergej Kerin, Dušan Lapajne in Stanislav Mikuž. Usoda naše pritožbe nam ni znana, menda se je takrat ni spodobilo pošiljati v Beograd. Celo v delovodniku carinarnice ni vknjižena. Ko sem pritožbo sedaj iskal v arhivih carinarnice, ni bilo o njej ne duha ne sluha. V petih personalnih mapah pa so po dva izvoda odločbe, arhivska in naša, ki smo jo zavrnili. Ker po tej poti ni bilo učinka, želeli pa smo imeti odločbo v slovenskem jeziku, sem na delavskem svetu v Beogradu izposloval točko dnevnega reda na to temo. Takratni vodja splošnega sektorja se je po nekaj razpravah, iskanjih krivca in nesporni ustavni pravici do odločbe v slovenskem jeziku, pripadnikom drugih narodnosti opravičil za nastalo napako in zagotovil, da se kaj takega ne bo več ponovilo. Rekel je, da imajo carinarnice, ki to želijo, možnost izdati odločbe same, saj so sicer za izdajo odločb tudi pristojne. Odločb v slovenskem jeziku ni bilo. Ker sem bil kmalu po tem premeščen za šefa v CI Idrija, sem le dobil toliko zeleno odločbo v slovenščini. Zadnja skupina carinikov iz Slovenije je bila v Beogradu samo polovico tečaja, zaradi vedno hujših pritiskov se skupina v Beograd na drugi del tečaja ni vrnila.

Obdobje po uspelem referendumu

Uspeli referendum o samostojnosti Slovenije, decembra 1990, je državne organe zavezal k uresničevanju volje ljudstva. In s tem trenutkom so se pričele aktivnosti tudi na področju carinske službe v Sloveniji. Vedeti moramo, da je prav carina v Sloveniji bogato polnila zvezni proračun in je bil to tudi pomemben vir za slovenski proračun, ki se je pripravljala na samostojno pot v bodočnost. Pa si oglejmo kronološki pregled osamosvojitvenih dogajanj na carinskem področju. Pregled golih dokumentiranih dejstev in njihovo sosledje bo bralcu dalo celovito sliko o tem, kdaj je carina na območju Slovenije, čeprav pod beograjsko pristojnostjo in s plačami iz Beograda, dejansko pričela delati za Slovenijo in slovensko samostojnost, Beogradu za hrbtom na najbolj občutljivem področju, zadrževanju denarja od pobranih carin.

December 1990 - Carinska služba na območju Slovenije dajatev, po dogovoru s predstavniki slovenske vlade, ni odvajala v zvezni proračun

že od decembra 1990. In to navkljub dejstvu, da je IS SRS sprejel in objavil odlok, da se na območju Republike Slovenije ne uporabljajo zvezni predpisi o plačevanju carine in drugih uvoznih dajatev šele 13. 06. 1991. Zvezna carinska uprava in zvezni organi o tem niso vedeli kar precej časa. Šele ko so pričeli terjati podjetja za plačilo dajatev, se jim je posvetilo, da dajatve ostajajo v Sloveniji. Dokaz o lojalnosti carinske službe novim oblastem v Sloveniji daleč pred osamosvojitvenimi dogodki pove dovolj o pripravljenosti carinikov, da sodelujejo v osamosvojitvenih pripravah.

Dogovarjanje med upravniki carinarnic in različnimi predstavniki vlade o prenehanju odvajanja carinskih dajatev v zvezni proračun, o načinu izvedbe in možnih posledicah teh ukrepov pa je potekalo na več ali manj tajnih sestankih že od decembra 1990 dalje in sicer v naslednjih terminih:

28. 12. 1990, petek - Upravniki vseh devetih slovenskih carinarnic so se prvič sestali na Republiškem sekretariatu za finance v Ljubljani s tedanjim sekretarjem za finance, dr. Markom Kranjcem. Na tem sestanku so se pogovarjali o tem, da je pri SDK Slovenije odprt poseben račun, na katerega je treba odvajati carinske in druge uvozne dajatve v proračun R Slovenije.

20. 02. 1991 - Skupščina Republike Slovenije je sprejela Odlok o razglasitvi Ustavnega amandmaja k ustavi Republike Slovenije. Amandma je bil temelj pravne ureditve in suspendiranja zveznih predpisov. Z uveljavitvijo tega pravnega akta je imela tudi carinska služba pravno formalno pokritje za delo po slovenskih predpisih. Odvajanje carin v slovenski proračun je bilo s tem legalizirano. Ni pa bilo legalizirano naše početje, saj smo bili še vedno uslužbenci Zvezne carinske uprave, ki je od nas pričakovala spoštovanje njenih direktiv.

13. 03. 1991, sredo - Upravniki so se že drugič sestali pri republiškem sekretarju za finance, dr. Marku Kranjcu v Ljubljani. Dogovorili so se, da bodo upravniki poskrbeli, da se bodo evidenčni računi, vođeni pri carinarnicah v Sloveniji, praznili v korist posebnega računa pri SDK Slovenije. Od tedaj dalje smo ta sredstva tako tudi odvajali.

05. 05. 1991, nedelja - Naslednji sestanek je bil na republiškem sekretariatu za notranje zadeve v Ljubljani, pri sekretarju Igorju Bavčarju. Na tem sestanku je bilo govora o pripravah na osamosvojitve carinske službe v Sloveniji. Sprejet je bil dogovor, da bo prvi direktor carinske službe Franc Košir, ki je bil tedaj upravnik Carinarnice v Ljubljani. Govora je bilo še o drugih konkretnih zadolžitvah glede na grožnje, da bo zvezna vlada blokirala vse mejne prehode v Sloveniji, če ne bo le-ta sprostila sredstev iz naslova carinskih dajatev v zvezni proračun.

20. 05. 1991, ponedeljek - Zvezne oblasti so le ugotovile, da jim Slovenija ne nakazuje denarja od carin. Prepričevanja niso uspela, zato je Zvezni izvršni

svet sprejel Odlok o zagotavljanju izvrševanja zveznih predpisov o plačevanju carine in drugih uvoznih dajatev. Odlok je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ št. 37, 20. maja 1991. Z izvajanjem naj bi pričeli osem dni po objavi, to je 28. maja 1991. In kaj je bilo v tem Odloku pravzaprav tako hudega? Bistvo Odloka in precej razdelanih navodil, ki so mu sledila, je bilo v tem, da bi morali blago, namenjeno slovenskim podjetjem, dati najprej v skladišča, podjetje bi plačalo carino v Beograd na zvezni račun. Šele, ko bi denar prispel na račun v Beogradu, bi ZCU obvestila carinarnico o prispelem plačilu. Carinarnica bi blago torej sprostila šele po prispelem obvestilu iz Beograda, da je denar na računu. Privatniki in fizične osebe bi morali carino plačevati v gotovini, transport gotovine v Beograd pa bi zagotovil Zvezni sekretariat za notranje zadeve. Način uvedbe tega Odloka bi torej blokiral slovensko gospodarstvo, ki je bilo zaradi blokade prodaje slovenskega blaga v Srbiji, že tako ali tako v velikih težavah. Carinska služba na območju Slovenije se je izvajanju uničevalnega Odloka uprla povsem enotno, brez izjem, saj se je zavedala svoje odgovornosti do gospodarstva. Carinska vojna se je torej vodila na blagovnem carinjenju in kasneje v času zasedbe mejnih prehodov na mejnih, predvsem prehodih, kjer je potekal tovorni promet. Potniškega prometa se Odlok ni dotikal, zato tudi zasedba prehodov ni bila nujna. Odloku so sledila navodila, faksi, zaostrovanja in popuščanja. Beograd je neplačevanje dajatev, kot kaže, zares razhudilo. Pričelo se je napenjanje živcev, medle obljube slovenske strani, da bo dajatve plačevala, ponovni bes Beograda, ko je videl, da s tem ne bo nič. Pa pogledjmo nadaljevanja... Kopije oz. prepisi vseh dokumentov, ki so sledili razvpitemu Zveznemu Odloku, so na koncu v prilogi predstavljeni v kronološkem vrstnem redu.

27. 05. 1991, ponedeljek - Ponovno je bil sestanek upravnikov pri republiškem sekretarju Igorju Bavčarju v Ljubljani. Pogovor je tekel o nalogah carinske službe v primeru morebitne blokade mejnih prehodov s strani zveznih organov in o pomoči organov za notranje zadeve tistemu delu carinske službe v Sloveniji, ki bo delovala v korist Republike Slovenije.

Ta dan je prišel tudi faks, ki je odložil, oziroma začasno zamrznil uporabo zveznega Odloka. Razlog, da je šel Odlok malo na čakanje, je bila obljuba republiških organov zveznim, da bodo carine le plačevali v Beograd.

31. 05. 1991, petek - Upravniki vseh devetih carinarnic v Sloveniji so se sestali v Novi Gorici, kjer so se dogovorili o enotnem nastopu celotne carinske službe v Republiki Sloveniji in sicer, da bomo izvajali slovenske predpise o carinskih dajatvah in ne zveznih, ki so nalagali odvajanje teh dajatev v Beograd. Glede na novo nastale razmere so se dogovorili tudi o nujnih kadrovskih rešitvah v vseh carinarnicah.

12. 06. 1991, sreda - Slovenske carinarnice so prejele Obvezno instrukcijo in navodilo ZCU o izvajanju določil Odloka... Dopis, ki je bil napisan že 6. junija, je nastal po spoznanju, da so slovenski organi z obljubo, dano zveznim 27. maja, to naredili s figo v žepu. Nemoč zveznih oblasti je bila očitna.

13. 06. 1991, četrtek ob 18.44 - Slovenske carinarnice so prejele iz ZCU teleks, da se od 14. 06. 1991 od polnoči dalje uporablja Odlok o zagotavljanju... Iz teleksa lahko razberemo, da se izvajanje Odloka nanaša na področje Republike Slovenije.

14. 06. 1991, petek - Delo v slovenskih carinarnicah je teklo nemoteno. Odlok se ni izvajal, podjetja so delovala nemoteno. Šlo je zares. Vodje nekaterih izpostav po Sloveniji, ki so bili večinoma Neslovenci, niso bili ravno prepričani v pravilnost te odločitve. Enotnost takratnih upravnikov, ustrezne in energične kadrovske menjave so omogočile izvajanje slovenskih predpisov in neupoštevanje ultimativ iz Beograda.

Navkljub dejstvu, da niso imeli zagotovil slovenskih oblasti, da jih bodo zaščitile, so cariniki na območju Slovenije upoštevali ustna navodila nadrejenih in ne pisnih navodil svojih delodajalcev iz Beograda. Ali to ni bilo pogumno dejanje v osamosvajanju Slovenije in prispevek carinikov k osamosvojitvi? Naj si odgovor na to vprašanje poišče vsak sam! Vedeti moramo, da je carinska služba vztrajala in se dosledno držala ustnih dogovorov republiških organov. To ni bilo vedno lahko, saj smo morali biti resnično za že v času, ko izid osamosvojitvenega procesa še ni bil čisto jasen. Ob zelo mešani nacionalni strukturi je sigurno carinska služba svojo vlogo odigrala povsem korektno in častno in tako nedvomno prispevala svoj delež k osamosvajanju države.

Ker vse ni teklo tako, kot je mislila Zvezna carinska uprava, je poslala nov teleks, ki smo ga dobili ob 15.19. V njem je ponovno opozorila na dosledno izvajanje Odloka, upravnikom, šefom izpostav in delavcem pa zagrozila s suspensom, če Odloka in navodil ne bodo izvajali dosledno. Zvezna uprava je mislila, da ima položaj povsem pod nadzorom. Računala je na poslušnost vsaj »svojih« ljudi po carinarnicah in na okrepitve, ki jih je načrtovala poslati v Slovenijo.

Tega dne je izvršni Svet Skupščine Republike Slovenije izdal Odlok, s katerim je suspendiral izvajanje zveznega Odloka o zagotavljanju...,- Uradni list, v katerem je bil ta Odlok objavljen, smo v carinarnicah prejeli 17. junija.

15. 06. 1991, sobota, ob 20. uri - Upravniki slovenskih carinarnic so se sestali s predstavniki slovenske vlade v prostorih IS v Ljubljani. Navzoči so bili predstavniki IS, Lojze Peterle, republiški sekretar za notranje zadeve, Igor Bavčar in republiški sekretar za obrambo, Janez Janša. Predstavniki vlade so obrazložili način osamosvojitve republike Slovenije od SFRJ. Od upravnikov so

Upravniki carin so že prejeli navodila za spoštovanje odločitve ZIS

Neubogljivim grozi odpust

Okrepljene carinske ekipe bodo nepopustljive pri vplačevanju carin

BEOGRAD, 17. – V slovenskih carinarnicah so minuli konec tedna dobili navodila za spoštovanje odločitve ZIS o predpisanem plačilu carin oziroma o vplačilu v proračun federacije, je izjavil direktor zvezne carinske uprave Radoslav Sekulić. Zaradi togosti in pritiska slovenskih oblasti zvezna določila le delno spoštujejo, zato bodo danes vse prehode v Sloveniji okrepili z »zveznimi« carinskimi delavci iz vse države.

Zvezna carinska uprava ne namerava popustiti, dokler odloka o doslednem vplačevanju carin v zvezno blagajno v Sloveniji ne bomo upoštevali. Tistim delavcem, ki navodil ne bodo upoštevali, groze z odpustom. Sekulić pravi, da so na takšen položaj pripravljeni in prepričani so, da nobena struktura v Sloveniji ne bo imela dovolj moči za spopad s temi predpisi.

Kot vidimo, so zvezne oblasti mislile zelo resno in zagrozile s suspenzi

zahtevali jamstva, da se bo carinska služba v Sloveniji vključila v ta proces in se na terenu povezala z vodstvi UNZ, TO in drugimi strukturami, ki so delovale v obrambnih pripravah.

Na teleks z dne 14. junija, ki je naložil slovenskim carinikom dosledno izvajanje Odloka..., je reagiral Izvršni svet in vsem carinarnicam poslal teleks, s katerim jih obvešča o izdanem Odloku slovenskega Izvršnega sveta. V teleksu

Franc Košir o »vojni« za carine

»V Sloveniji bomo cariniki upoštevali odlok slovenske vlade. O tem smo se tudi dogovorili na sestanku upravnikov carinskih izpostav v petek. Po rahli začetni zmedbi, ki so jo povzročili odlok in grožnja iz Beograda, da bodo ob neupoštevanju njihovih navodil pač zamenjali upravnike carinarnic, smo včeraj že normalno delali. Tako so tudi tam, kjer je prišlo do manjših zastojev – tudi na šenicih na primer – v soboto že delali tako kot prej.« je povedal za naš časnik Franc Košir, upravnik Carinarnice Ljubljana. Dejal je, da je po svoje razumeti in zato tudi možno opravičiti prejšnjo

dogajanje, saj je med 1600 cariniki v Sloveniji kakšnih 30 odstotkov carinikov neslovenske narodnosti.

»Lažko rečem, da se je v tej kritični situaciji velika večina ljudi v carinskih službah po Sloveniji odločila, da bo izvajala odlok slovenske vlade. Ne glede na to, kaj se bo dogajalo jutri, ko – kot so nas obvestili danes – dobimo pomoč zveznih carinskih organov (kako in kaj naj bi delali, bo znano šele po pogovorih z njimi jutri) bomo poskušali delati čim bolj normalno in po starem.«

Splah si vsi cariniki želijo, pravi Košir, da bi se spori med Beogradom in Ljubljano rešili po normalni poti. Povedal je še, da danes nikjer v Sloveniji niso carinili blaga, ker je pač nedelja, še včeraj pa so povsod hiteli, da bi čim več blaga odšlo k uvoznikom – naročnikom. »Če je kje kaj ostalo neocarinjeno, je to ali zaradi nepopolnih dokumentov ali pa preprosto zato, ker fizično cariniki niso zmogli več dela. Mislim pa, da blaga, ki je ostalo neocarinjeno, ni nič več kot običajno ob uhobotah.« Res je, pravi Košir, da je zadnje čase prihajalo v carinarnice nekoliko več blaga kot poprej. Podjetja, ki so odvisna od uvoženih surovin, so si pač poskušala narediti zalogo, kolikor se da.

Da slovenska vlada misli resno z namero, da zaščiti carinike in jim jamči delo, tudi če bodo po ob neupoštevanju zveznega odloka izgubili delo, kažejo tudi navodila, ki jih je sinoči poslal carinarnicam. Kot je povedal Franc Košir, v teh navodilih piše, da bodo vsi cariniki brez izjeme z odločno republiko uprave še naprej lahko delovali carine.

Kljub grožnjam Beograda so cariniki v Sloveniji delali po navodilih slovenskih oblasti (DELO 17. junija 1991)

zagotavlja tudi zaščito in ohranitev vseh pravic iz delovnopravnega razmerja vsem delavcem carine, ki bi jih zaradi lojalnosti slovenskim oblastem doletele grožnje direktorja Sekulića. Teleks je poslal podpredsednik, dr. Andrej Ocvirk.

17. 06. 1991, ponedeljek, ob 12. uri - V prostorih carinarnice Ljubljana je bil sklican sestanek upravnikov slovenskih carinarnic. Sestanku je prisostvoval direktor Zvezne carinske uprave, dr. Radoslav Sekulić s petimi sodelavci. Na sestanku je sodeloval tudi podpredsednik slovenske vlade, dr. Andrej Ocvirk s sodelavci. Toni na sestanku so bili pomirjujoči. Dogovorjenega ni bilo nič dokončnega, počakati bo treba na sestanek med predstavniki republiških in zveznih oblasti, ki bo v Beogradu 20. junija.

Tega dne je Izvršni svet RS izdal tudi Odlok o načinu plačevanja carine in drugih uvoznih dajatev v Republiki Sloveniji. S tem je bilo tudi pravno pokrito preusmerjanje oz. zadrževanje uvoznih dajatev v Sloveniji.

Kot vidimo iz sosledja dogodkov, je bila zmeda popolna. Slovenske oblasti so eno delale in objavljale v Uradnih listih, drugo obljubljale beograjskim

TEMA DNEVA

Carinski kompromis?

Grožnje, ki so jih še včeraj pošiljali v Slovenijo ljudje iz zvezne vlade in zvezne carinske uprave, so vsaj za zdaj izpuhtele. Na mejah in v carinarnicah ni prišlo do »udara«, ki bi ga povzročile zvezne okrepitve. Skupen sestanek upravnikov slovenskih carinarnic in trojice iz vlade z vodilnimi iz zvezne carinske uprave pa daje slutiti, da bi utegnil biti razplet carinskega spora veliko manj nevaren in manj boleč, kot je kazalo.

Ce bi sodili po današnjem dogajanju, bi lahko sklepali, da je bilo stopnjevanje pritiska na Slovenijo v zadnjih dneh le še en neuspešen poskus Markovićeve vlade, da bi pokorili neposlušno republiko. Toda priznavanje tega neuspeha ne izključuje pripravljanja novega presenečenja. Do srede naj bi torej vsi zajeli sapo in se pripravili na nov krog pogajanj o plačevanju carin in morebitnem končnem razpletu spora.

Previdnost po sicer optimističnih in pomirljivih izjavah direktorja zvezne carinske uprave Radoslava Sekulića ne bo odveč. Še zlasti po vseh grožnjah in trditvah, ki so prihajale iz njegovih ust včeraj; po izjavi neposredno po sestanku v Ljubljani in po tisti, za odtonek drugačni, ki jo je dal o teh pogovorih novinarjem v Beogradu. Vsekakor mu je treba priznati, da se zgleduje pri dobrih in spretnih politikih in da zna lepo prikrivati, kaj v resnici misli in kakšen je njegov končni namen.

Zato je kar prav, da je slovenska vlada pripravljena tudi na morebitno ponovno zaostrovanje, do katerega lahko pride po vnovičnih pogovorih v Beogradu. In če sodimo po nedvoumni besedah podpredsednika Andreja Ocvirka, presenečenj niti tokrat ne bi smelo biti. Počakajmo torej do jutri.

MARJETA ŠOŠTARIČ

Spet dan, dva premirja, da lahko malce zadihamo, potem pa...

(DELO: 16. junij 1991)

varuhom federacije, carina pa je v tem labirintu delovala tako, kot je od nje pričakovala slovenska oblast. Niti ena pošiljka blaga, namenjenega slovenskim podjetjem, ni čakala, ves denar se je usmerjal v slovenski proračun. Priprave na začetek delovanja nove države so bile v zaključni fazi.

19. 06. 1991, sredo – Ta dan je bil zadnji sestanek upravnikov s predstavniki slovenske vlade pred razglasitvijo osamosvojitve. Odnosi med Republiko Slovenijo in Beogradom so bili že zelo zaostreni. Sestanek je bil na sedežu UNZ Kranj in je bil tajen. Na njem so bili še tedanji podpredsednik IS Ocvirk, sekretar za ekonomske odnose, Dušan Šešok in namestnik republiškega sekretarja za notranje zadeve, Domadenik. Govora je bilo o konkretnih zadolžitvah in o ravnanju carinske službe, da ne bi prišlo do zastojev pri dobavi blaga za naše gospodarstvo.

20. 06. 1991, četrtek - ob 12. uri je bil v prostorih carinarnice Ljubljana sklican sestanek upravnikov iz območja Slovenije. Sestanek je sklical direktor ZCU in nanj povabil tudi inštruktorje iz Beograda, ki so pričeli že prihajati v Slovenijo, da bi slovenskim carinikom »pomagali pri izvajanju in razumevanju« Odloka, ki ga slovenski cariniki glede na rezultate le niso »razumeli« najbolje.

Istega dne je bil tudi sestanek v Beogradu. Sestanek je potekal na nivoju namestnikov predsednikov vlad (republiške in zvezne) skupaj s predstavniki Zveznega sekretariata za finance. S slovenske strani je sestanku v imenu Vlade prisostvoval podpredsednik, dr. Andrej Ocvirk. Ponovno so si izmenjali obljube o plačevanju slovenskih carin v zvezni proračun. S sistemom »očitno praznih obljub« nemočnemu Beogradu, je Slovenija želela v relativnem miru preživeti dneve do razglasitve osamosvojitve, 26. junija.

Tega dne smo iz Beograda dobili kar nekaj dopisov, da praznimo evidenčne račune carinarnic v Beograd. Spet eden od obupanih poskusov.

21. 06. 1991, petek - Zvezna carinska uprava je na osnovi dogovora iz prejšnjega dne carinarnicam poslala dopis, s katerim jih obvešča, da se Odlok zaradi obljube Slovenije, da bo plačevala v Zvezni proračun, spet zamrzne. Ta dopis smo prejeli v ponedeljek, 24. junija. Vsakdo, ki vsaj nekoliko pozna osnove pravnega delovanja državnih organov, ve, da se odloki ne uveljavljajo in zamrzujejo na sestankih posameznih državnih uradnikov, ampak po z ustavo določeni proceduri. Tudi način, s katerim so beograjske oblasti zamrzovale in odmrzovale Odlok, kaže na obupane poskuse, storiti nekaj za discipliniranje odhajajoče republike. V Beogradu do konca nihče ni verjel, da si Slovenija upa, zmore in zna zagotoviti samostojno pot v prihodnost. Očitno res niso čitali zgodovine Slovencev, ki so v svoji zgodovini kljubovali dosti bolj hrabrim vojščakom Hunom... kot je bila spolitizirana in z velikosrbskimi Miloševićevimi apetiti zaslepljena jugoarmada.

25. 06. 1991, torek - Beograjski hladilnik se je spet pokvaril in odmrznil Odlok. S telefaksom so bile carinarnice obveščene, da se zaradi neizvajanja dogovora, ki je bil sklenjen 20. junija v Beogradu, Odlok s 26. junijem popolnoma prične spet dosledno izvajati.

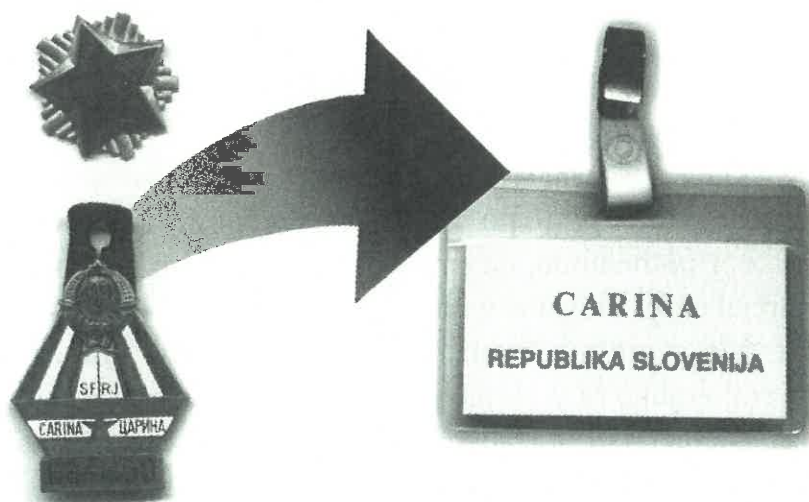
Tega dne je bil v slovenski skupščini sprejet niz osamosvojitvenih zakonov. Slovenska država je torej prvič po državi Karantaniji postala spet samostojna. Za nas carinike je pomembno, da smo dobili prvi slovenski Zakon o carinski službi, ki je urejal naše delovanje v novi državi.

Očitno je bilo zveznim oblastem vsega dovolj. Tega dne so se odločile poslati v Slovenijo toliko časa obljubljeno »pomoč«. Za »pomoč« so se odločili na celi fronti. Nalogo, odpotovati na slovenske mejne prehode in »varovati« jugoslovansko mejo, sta dobili zvezna milica in zvezna carina. Enote JLA, stacionirane v Sloveniji in na Hrvaškem na meji s Slovenijo, pa so dobile tega dne popoldne ukaz, da zasedejo mejne prehode v Sloveniji in nudijo podporo zveznim enotam milice in carine. Delovali naj bi usklajeno, tako da bi nudili podporo pri namestitvi miličnikov in carinikov. Zato je tudi prišlo do zamika v delovanju vojaških enot. V ukazu naj bi pisalo, do kdaj morajo priti tanki na mejo, ne pa, kdaj morajo oditi iz kasarn. Komandant reškega korpusa, general Marjan Čad je ocenil, da mora to storiti 26. junija. Na Primorskem smo bili z »jugopomočjo« osrečeni torej »dan prej«.

25. junija so dobili delavci Zvezne uprave Odločbe o razporeditvi na delovna mesta upravnikov carinarnic v Sloveniji. S seboj so imeli tudi odločbe o razrešitvi dotedanjih upravnikov carinarnic (te so bile izdane dan kasneje, 26. junija) in bianco odločbe o suspenzu delavcev, ki ne bodo lojalni beograjskim ukazom. V Novo Gorico je bil razporejen na mesto upravnika visok uradnik v ZCU, Brane Knežević.

26. 06. 1991, sredo - Tega dne smo dobili pismo predsednika IS RS Lojzeta Peterleta, poslano in napisano 25. junija. V tem pismu nas obvešča, da je z dnem objave Zakona o carinski službi (25. 06.) carinska služba na območju Slovenije postala organ v sestavi Republiškega Sekretariata za finance. Zagotovil je sklenitev delovnega razmerja vsem delavcem, ki bodo na dan 26. 06. v delovnem razmerju pri carinskih organih v Republiki Sloveniji. Na koncu je izrazil še zadovoljstvo ob vzpostavitvi Republiške carinske uprave in nam zaželel veliko uspehov in aktivno sodelovanje v okviru državne uprave RS.

Na mejnih prehodih v Sloveniji so to dopoldne spustili jugoslovanske in izobesili slovenske zastave in postavili table Republika Slovenija, table SFRJ pa odstranili. Cariniki na slovenskih mejnih prehodih so simbole Zvezne carinske uprave nadomestili s priponko CARINA - REPUBLIKA SLOVENIJA

Cariniki smo hkrati z slovensko zastavo na mejnih prehodih na svoje prsi ponosno pripeli tudi priponko CARINA-REPUBLIKA SLOVENIJA

»Carina Republika Slovenija«

Zoran Vučinić, doma iz Beograda, zaposlen v Carinarnici Koper, nam je na mejnem prehodu Škofije, kjer dela v izpostavi in ne na mejnem prehodu, dejal: »Tole značko na prsih, kjer piše 'Carina Republika Slovenija', bom snel šele, ko mi bodo oni s pištolo ukazali.« pri čemer je z roko pokazal na zvezne carinike in zvezne miličnike na bližnjem mejnem prehodu. (Foto: Toni Perić)

Tudi velika večina delavcev Neslovencev je izpolnila svojo dolžnost v prid Republike Slovenije (CARINIK 115/91 str. 4)

Ravno smo malce zadihali in si oddahnili, ko je do nas prišla novica, da so tanki odšli iz kasarn v Pivki in Ilirski Bistrici in napredujejo proti mejnim prehodom. Slovenija se je pripravljala na proslavo ob razglasitvi samostojnosti Slovenije, na Primorskem pa so že hrumeli tanki proti mejnim prehodom.

27. 06. 1991, četrtek - Slovenska carina je pričela dobivati okrepitve iz Beograda. Povsod smo to »pomoč« dosledno zavračali in nismo pristali na pogoje, postavljene s strani delavcev Zvezne carinske uprave. V Slovenijo je bilo napotenih 198 zveznih carinikov. 16 jih je bilo aretiranih, večina jih niti ni prispela na cilj. Tisti ki so prispeli, pa zaradi zavrnitve sodelovanja carinikov, ki so delali na mejnih prehodih v Sloveniji, niso mogli opravljati svojega poslanstva. Niso imeli komu svetovati in pomagati, kar naj bi bilo njihovo poslanstvo.

28. 06. 1991, petek - Zadnji junijski in prvi julijski dnevi so minevali tudi na mejnih prehodih v vojni napetosti in pričakovanju konca negotovosti. Večina mejnih prehodov je bila začasno za dan ali dva zaprtih, promet je bil redek. Slovenska vojska in milica sta z napadi na mejne prehode omogočila, da so ti prišli zelo hitro nazaj v roke slovenske pristojnosti. To je bilo tudi odločilno za nadaljnji razplet dogodkov. V času vojne je bilo tudi delo carinske službe na mejnih prehodih prilagojeno tem razmeram. Lahko rečemo, da do izvajanja zloglasnega beograjskega Odloka ni nikoli prišlo na nobenem mejnem prehodu v Sloveniji.

07. 07. 1991, nedelja - Na Brionih so se sestali predstavniki SFRJ, Slovenije in Evropske skupnosti. Na sestanku je bila sprejeta takoimenovana Brionska deklaracija, ki je predvidevala trimesečni moratorij na izvajanje ukrepov samostojnosti. V tem času naj bi na slovenskih mejnih prehodih opravljali delo slovenski cariniki po zveznih predpisih. Carine naj bi se stekale na poseben račun, ki bi ga nadzirala skupna komisija. Na mejnih prehodih naj bi poleg slovenske visela tudi jugoslovanska zastava.

25. 07. 1991, četrtek - V Sloveniji je delalo v času osamosvojitve veliko število delavcev iz drugih republik tedanje države. Vedeti moramo, da poklic carinika, predvsem v letih po drugi svetovni vojni, med Slovenci ni bil najbolj priljubljen. Tako je delo tu dobilo veliko število ljudi iz drugih republik. Šele po letu 1980 se je pričelo v carini zaposlovati vedno več domačinov. Veliko teh delavcev je bilo tudi na vodilnih položajih, zlasti kot vodje izpostav. Vsi delavci se tedaj z osamosvojitvenimi težnjami niso strinjali in so želeli Slovenijo po osamosvojitvi zapustiti. Dejstvo je, da tega ni bilo treba nikomur storiti. Izjema so bili seveda delavci carine, ki so aktivno sodelovali proti osamosvojitvenim težnjam. Ti so carino zapustili že takoj po osamosvojitvi. Veliko delavcev se je želelo vrniti v svoje rojstne kraje že daleč pred osamosvojitvijo, vendar je bilo brez zvez v Beogradu te premestitve težko dobiti.

Tako ali drugače, nekateri delavci so se iz takih ali drugačnih razlogov odločili za selitev. Na ta dan jih je sprejel direktor Zvezne carinske uprave, dr. Radoslav Sekulić. Za ta obisk svojih delavcev smo izvedeli iz »beograjskih virov«. Nam so zatrjevali, da sestanka ni bilo in da niso bili nikjer. Kasneje se je seveda to izkazalo za neresnično.«

EGZODUS NEPOŽELJNIH »JUŽNJAKA«

Direktor Savezne uprave carina dr Radosav Sekulić sa saradnicima razgovarao je 15. jula 1991. godine u Saveznoj upravi carina u Beogradu sa grupom od oko 80 carinskih radnika koji su do 25. juna radili u carinarnicama u Sloveniji. Uglavnom su to radnici rodом iz tzv. »južnih« republika koji smao zbog toga moraju da napuste radna mesta i sve što su dugogodišnjim radom stekli ali među njima našla se i koleginka koja je u rodnoj deželi nepoželjna jer je udata za Srbina.

U toku razgovora konstatovani su brojni problemi sa kojima se ove naše kolege suočavaju, od napuštanja kuća i stanova bez realnih izgleda da se ovde obezbedi bilo kakav smeštaj, problema pa i nemogućnosti da se prebaci makar pokretna imovina, neizvesnosti oko zapošljavanja bračnog partnera, pa do ugro-

žavanja lične bezbednosti jer su se pojedine kolege našle i na poternicama slovenačkih vlasti.

U poluratnoj situaciji teško je bilo šta garantovati, rečeno je na sastanku, ali se svim radnicima koji žele ili moraju da odu iz Slovenije garantuje posao u drugim jugoslovenskim republikama. Lične želje za raspored u određene carinarnice neće moći svima da budu ispunjene ali će se nastojati da radnici budu raspoređeni bar u republiku iz koje potiču. U svakom slučaju, posao će u svim varijantama biti obezbeđen za sve one koji u prelaznom periodu izraze želju da budu premešteni.

U razgovoru su učestvovali dr Nedjeljko Milaković, zamenik direktora, Mladen Kačavenda, pomoćnik direktora za kadrove i Ljubomir Miljanović, načelnik Odeljenja za organizaciju i kadrove.

Resnica o odhodu posameznih delavcev carine iz Slovenije - po zvezni varianti
(CARINIK 115 str. 13)

Prehodno obdobje treh mesecev - Slovenska carina se je pospešeno organizirala in formirala Republiško carinsko upravo. Direktor Franc Košir in njegov namestnik, Viljem Belovič, sta prva zaorala ledino. Počasi so se jim za stalno ali začasno pridruževali še kolegi iz carinarnic, predvsem iz carinarnice Ljubljana. Jugoslovanskih zastav na mejnih prehodih ni bilo kaj dosti videti, saj je simbol napadalca motil naša rodoljubna čustva tako, da so z drogrov, kjer so jih sploh izobesili, kaj kmalu izginile. Za to obdobje so tudi značilne številne obtožbe zveznih oblasti, predvsem premiera Markovića, ki so trdile, da slovenske mejne službe niso sposobne zavarovati meja. Obtoževali so nas, da prihaja do velikega šverca orožja, mamil... Neustrezna naj bi bila tudi veterinarska in zdravstvena kontrola na mejnih prehodih. Slovenske oblasti so uspele prepričati svetovno javnost, da temu ni tako in da imamo stvari popolnoma pod nadzorom. V tem obdobju se je močno zmanjšal promet, tako tovarni, kot tudi potniški. Zlasti je bil občuten upad tujih potnikov. Turizem je popolnoma zamrl.

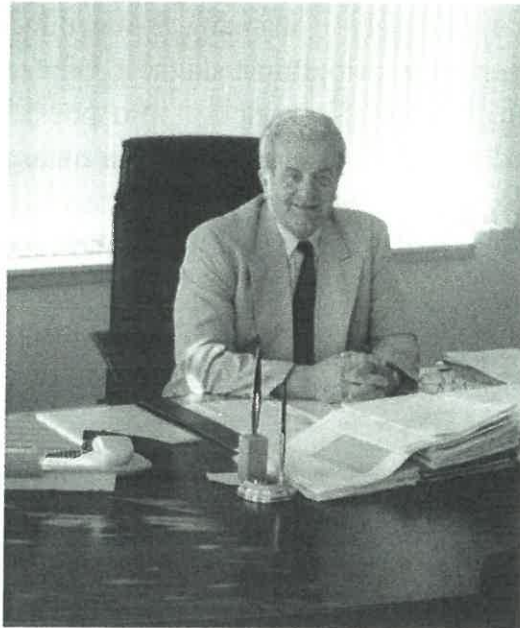
08. 11. 1991, torek - Prehodno obdobje moratorija iz Brionske deklaracije je minilo. Prvi dan tudi formalne samostojnosti slovenske carine je postal kasneje Dan slovenske carine. V bistvu se na ta dan ni zgodilo nič pretresljivega. Jugoslovanske

oblasti so se sprijaznile, da so izgubile svojo severno članico, pogosto molzno kravo, ki je največ prispevala v skupno malho, iz nje pa najmanj dobila.

Krenili smo na pot samostojnosti. Vedeli smo, da ne bo lahka. A bili smo odločni delati in dokazati, da zmoremo. V carinski službi smo takrat imeli ogromno elana in veselja do dela in uvajanja novosti. Delali smo zelo složno, po cele dneve. Ta zagnanost in pripadnost službi ni bila vedno odlika delavcev, ki so prihajali v službo kasneje. Kar nekako smo pozabili te prve mesece in leta, tako dogodke kot ljudi, ki so odločilno vplivali na uspešen razvoj carinske službe v prvih letih razvoja. Prav je, da se kdaj ozremo nazaj. Ta pogled nam bo sigurno koristil pri našem nadaljnjem razvoju in graditvi carinske službe.

Pripravil
Stanislav Mikuž

FRANC KOŠIR - PRVI DIREKTOR CARINSKE SLUŽBE V SLOVENIJI

*Franc Košir -
dolgoletni direktor slovenske carine*

FRANC KOŠIR - PRVI IN EDINI DIREKTOR CARINE V SLOVENIJI

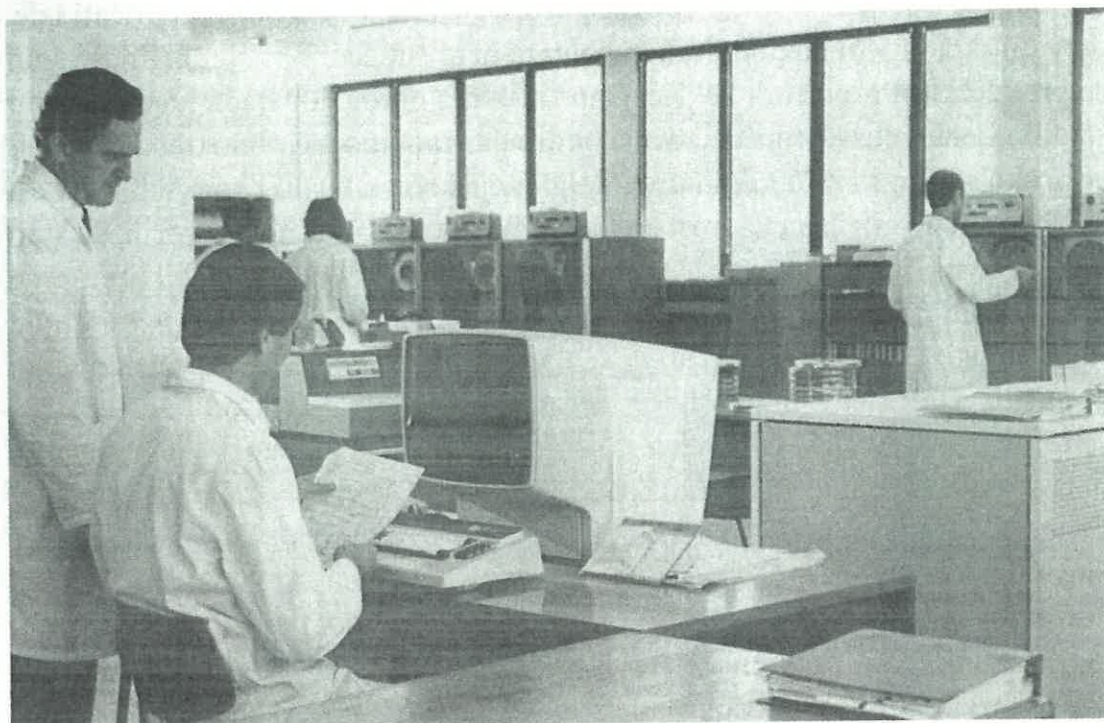
No, v današnjem pogovoru bo tekla beseda predvsem o dogodkih pred desetimi leti. Bi nam lahko povedali, kako je padla odločitev, da postanete prvi direktor slovenske carine?

Lojze Peterle je bil takrat predsednik vlade, Janez Janša je bil obrambni, Igor Bavčar pa notranji minister. Prav on me je leta 1991 poklical na razgovor in dejal, da bom jaz šef slovenske carine, saj uspešno vodim pripravo carine na osamosvojitve. Takrat sem bil upravnik Carinarnice Ljubljana, ene od 43 carinarnic v takratni Jugoslaviji in najmlajši med upravniki devetih carinarnic v Sloveniji. Ker sem se branil, mi je dejal: »Jaz sem ti povedal, poklical te bo še predsednik vlade, potem se pa odloči.« Ker nisem imel veliko izbire, sem pristal. Pred kratkim mi je Igor Bavčar dejal: »Še vedno si direktor carine, kar kaže, da smo se takrat odločili za pravega.«

Vse kaže, da je imela takratna vlada srečno roko. Izbira vas za direktorja carine se je pokazala za pravilno odločitev. Kot vas cariniki poznamo, vas na carino veže mnogo stvari. Vemo, da svoje delo opravljate s srcem.

V carinski službi sem nad 30 let, vendar je bila moja prva pot vanjo zanimiva. Kot izučeni orodjar sem bil zaposlen v Iskri. Želel sem študirati. V Kranju sem končal srednjo ekonomsko šolo, potem pa sem se vpisal na ekonomsko fakulteto, vendar doma ni bilo denarja za šolanje. Pisal sem prošnje za štipendijo, tudi v Iskro, pa od nikoder ni bilo pozitivnega odgovora. Nato sem se prijavil na razpis Zvezne carinske uprave, za katerega ni bilo velikega interesa. Nihče ni vedel, v kateri konec Jugoslavije bo poslan. Jaz sem podpisal pogodbo in se zavezal, da bom šel tja, kamor me bodo poslali. Ko sem prišel z diplomo na Carinarnico v Ljubljani, so mi rekli, da bom ostal kar pri njih. To je bil eden najsrečnejših dni v mojem življenju. Delal sem vsa carinska opravila, nato pa sem leta 1974 in 1975 vodil ustanavljanje osrednjega slovenskega carinskega računalniškega centra.

To je bila zares zahtevna naloga, saj je bilo treba vzpostaviti nov sistem in hkrati usposobiti ljudi. Napredoval sem do pomočnika upravnika carinarnice in nato do upravnika. Vmes so mi dvakrat ponudili visoki funkciji v Zvezni carinski upravi v Beogradu, vendar nisem imel posebne želje po odhodu iz Slovenije. Še posebej potem, ko so se začele priprave na osamosvojitve.

Ena prvih nalog Franca Koširja je bila zelo zahtevna. Organizirati je moral delo republiškega centra za obdelavo podatkov.

Ko so se pričele priprave na osamosvojitve, je bila carina v Jugoslaviji popolnoma centralistično organizirana služba. Kako ste lahko zagotovili tajnost pogovorov? Okrog sebe ste imeli sodelavce, ki morebiti niso bili vsi pripravljeni na spremembe. Vsaj ne v času, ko ste s pogovori začeli.

Bilo je težko in nevarno. Delovali smo v ožjem krogu z ljudmi, vrednimi zaupanja. Kar precej je bilo takšnih, ki so vsako, za njih sumljivo informacijo, še vročo posredovali v Beograd. Naša služba je bila strogo jugoslovansko organizirana in zvesta centru v Beogradu. Ker na delovnem mestu ni bila zagotovljena tajnost, smo se sestajali na drugih lokacijah. Sodelavci so me spraševali, kam vendar hodim dan za dnem.

V popolni tajnosti ste pripravljali zakonodajo in organizacijo nove službe. Ste takrat verjeli, da bodo delavci carinske službe sledili spremembam? Ste imeli pri nagovarjanju delavcev kake težave? S katerimi največjimi problemi ste se takrat srečevali?

Priprava zakonodaje je bila težji del naloge, saj smo nameravali za začetek uporabljati deloma tudi jugoslovansko zakonodajo, ki je bila za tiste čase kar napredna. Večji problem je bilo prepričevati ljudi za delo v slovenski carini. Potrebni so bili številni sestanki in pogovori. Najprej je bilo treba prepričati šefe. Številni akti, ki sem jih podpisal, so obležali neuresničeni v predalih. Znašli smo se pred težkimi problemi, ko je carino zapustilo okrog 600 ljudi, med katerimi so bili nekateri strokovnjaki za svoja področja, dodatno pa je bilo treba postaviti carinsko službo na 670 kilometrov dolgi meji s Hrvaško. Ker smo bili v zvezni službi, nam je grozila nevarnost aretacije, saj so vedno glasneje govorili, da smo protidržavni elementi in nas je treba disciplinirati. Še sreča, da je bil pred našo osamosvojitvijo direktor zvezne carine Hrvat Zvonko Pošćić, ki je v Beogradu miril strasti. Po osamosvojitvi sem se mu osebno zahvalil. Pred pritiski nismo popustili. Dr. France Bučar me je po osamosvojitvi vprašal, od kod sem. Ko sem mu povedal, da sem iz Mavčič, je dejal: »Se mi je zdelo, da si Gorenc, ker bolj trmaste, kot smo mi, težko najdeš!« Odnosi z Zvezno carinsko upravo v Beogradu so se do konca zaostрили, ko smo začeli spomladi 1991 zadrževati v Sloveniji pobrane carine. Takrat je Beograd poskušal zamenjati ljudi ali pa vsaj vodstvo carinarnic.

V začetku leta 1991 smo začeli Beogradu počasi zapirati pipe: en dan smo mu nakazali več denarja, drugi dan pa spet manj. Popravljali smo številke in tudi lagali, čeprav se to ne sliši lepo. V Ljubljani so bili zaradi tega dvakrat predstavniki zvezne vlade in šef carinske uprave. Tretjega aprila smo pipe popolnoma zaprli

in to je bil za Beograd znak, da mora ukrepati. V Slovenijo so začeli pošiljati nove ekipe carinikov, vendar smo jim onemogočali delo. Neki moj zaupnik mi je povedal, da sem bil že februarja grdo zatožen v Beogradu zaradi odkritega delovanja za samostojno Slovenijo. Novi direktor zvezne carinske uprave nas je poklical na kolegij na Ohrid. Bilo je mučno. Ko sem mu bil predstavljen, je dejal: »A vi ste onaj Košir? O vama sam mnogo čuo...« Hoteli so nas prepričati, da ne bi več carinili blaga za slovenska podjetja in da bi to počeli na drugih carinarnicah v Jugoslaviji, kar je bilo z njihovega stališča logično. Hoteli so denar. Prvič so nam odkrito zagrozili s posredovanjem z orožjem, če ne bomo popustili. Še sreča, da smo bili na Ohridu s svojim letalom, sicer ne vem, kako bi se vrnili. Že tako smo po Ohridu iskali kontrolorje letenja, da so nam dovolili poleteti. Ko smo beograjske delegacije v začetku junija odslovili in jim povedali, da delamo po navodilih slovenske oblasti, so se grožnje, tudi meni osebno in moji družini, stopnjevale. Najbolj sem se bal, da ne bi otrokoma kdo kaj žalega storil. Povedal sem jima, za kaj gre.

Nekaj dni pred osamosvojitvijo, 17. junija, je bil v Ljubljani direktor Zvezne carinske uprave, dr. Sekulić. Na fotografiji, ki je bila objavljena na prvi strani DELA 18. junija 1991, se rokujeta. Je vaš tedanji direktor že vedel, da se rokuje pravzaprav s svojim kolegom, novim direktorjem slovenske carine?

Vedel je že mnogo prej, da bom direktor slovenske carine, kar mi je po osamosvojitvi ob neki priložnosti tudi povedal. Da pa sem glavni organizator za osamosvojitvev na področju carine, se je govorilo v Beogradu že v januarju 1991. leta. Pač dobra obveščevalna služba posameznih Slovencev.

Ali direktor Zvezne carinske uprave morda že ve, da se rokuje s svojim jutrišnjim kolegom, bodočim direktorjem slovenske carine?

Po vseh pripetljajih je le prišel dolgo pričakovani 25. junij in kasneje dogodki, ki so sledili. Kakšni so vaši spomini na te dni? Začetek delovanja na novo prav gotovo ni bil lahek. Ste si sploh predstavljali, kakšna bo pot ?

Ko je prišel odločilni dan, 25. junij, smo bili pripravljeni. Večjih problemov z ljudmi nismo imeli. Z današnjega stališča se nam zdi dogajanje takrat enostavno. Vendar ni bilo tako. Dobiti smo morali nove ljudi, saj jih je skoraj 600 odšlo. Upravniki smo morali biti pogumni, da smo nove ljudi zaposlovali po naši presoji, in ne po ključu, ki je veljal v carini. Na nekaterih carinarnicah je bil le upravnik Slovenec, zaposleni pa so bili druge narodnosti. Delovati je bilo treba začeti na južni meji. Šele ob spremembah smo spoznali, pod kako hudo kontrolo Beograda smo bili in kako globoko jugoslovanska je bila carina. Začeli smo v težkih razmerah. Ko sva s tedanjim ministrom za finance, Dušanom Šešokom obiskala južno mejo, mi je šlo na jok, ko sem videl moje ljudi delati v dežju pod dežniki, brez ustrezne strehe nad glavo. To je bilo neponovljivo. Vsem najlepša hvala. Žal se je kasneje prehitro pozabilo, kako pomembno vlogo je pri osamosvajanju imela carina. Morda tudi sami sebe prerediti pohvalimo. Po dobrem letu smo se postavili trdno na noge. Opremili smo se in oblekli v nove uniforme. Ideja zanje in za simbole je zrasla v moji glavi, v sodelovanju s sodelavci. V simbol smo narisali mejni kamen in državni grb, okoli pa sonce, ki nam je posijalo z osamosvojitvijo. Na novo smo uredili nekatera področja dela, o katerih prej nismo imeli pojma, saj je bilo mednarodno sodelovanje domena Beograda. Kasneje pa smo spoznali, da je imel v tujini močne zveze, v katere pa carinarnice niso bile vključene.

Brez dvoma je vaša velika zasluga uspešna izpeljava reforme carinske službe. Danes je vse drugače, kot leta 1991. Kakšne so po vašem poglavitne spremembe?

Uvodoma moram povedati, da se je carina v samostojni Sloveniji pomladila. Leta 1991 je bila povprečna starost zaposlenih 32 let, sedaj pa se je dvignila na 36 let, ker je novo zaposlovanje minimalno. Projekt južne meje dobro teče. Večji problem bodo ljudje, ki bodo ostali na zahodnih mejah. Nekaj jih bo vzela policija, ki bo morala na meji s Hrvaško zaposliti precej novih ljudi. Problem bodo zaposleni, ki so nekaj let pred upokojitvijo in imajo v krajih službovanja svoje domove in družine, druge zaposlitve pa zaradi starosti ne pridejo v poštev. Zanje bo treba najti ustrezne rešitve. Prav tako zaradi hitro se spreminjajočih prometnih tokov še ni znana usoda nekaterih carinarnic v notranjosti države. Vendar nas tujci, s katerimi se srečujemo, opozarjajo, naj ne zmanjšujemo števila zaposlenih. Predvsem kmetijska politika Evropske unije daje carini nove naloge,

ki mora nadzirati pravilno razvrščanje blaga po carinskih tarifah, od katerega so odvisne dajatve. Naša služba lahko po novem nadzira tudi uporabo blaga v podjetjih in deluje tudi v notranjosti države in ne le na mejah. Ustrezno smo se organizirali tudi za odkrivanje kriminalnih dejanj, povezanih s tihotapljenjem mamil, orožja in ljudi. Marsikaj odkrijemo sami ali v sodelovanju s policijo.

Če se danes ozrete nazaj, vidite veliko postorjenega. Ste ponosni na svoje dosedanje opravljeno delo?

Ponosen sem, da se je slovenska carina organizirala pod mojim vodstvom. Delamo dobro, čeprav sem človek, ki z doseženim nisem nikdar povsem zadovoljen. Vsaka stvar se lahko opravi še boljše. Vesel sem pohval ljudi, ki prihajajo k nam iz drugih služb, da smo eden najbolj organiziranih delov državne uprave. Pri nas še velja hierarhija. Delujemo po načelu, da je demokracija red in ne nered in da morajo biti jasne pravice in dolžnosti, zato lahko tudi obvladujemo poizkuse korupcije. Nevarnost zanjo obstaja, saj je med zaposlenimi še vedno preveč lažne solidarnosti in plače v primerjavi z evropskimi niso najboljše. In še z nečim se moram pohvaliti. Smo edina državna služba, kjer imajo vsi zaposleni potrdilo o znanju slovenščine.

Včasih v življenju nismo zadovoljni s kakšno stvarjo. Kaj vas najbolj jezi, kaj ni bilo narejenega, pa bi želeli, da bi bilo?

Trdno sem prepričan, da smo ogromno naredili v tem desetletnem obdobju na vseh področjih. Enako lahko ugotavljam, da bi se dalo še več storiti, vendar smo dostikrat omejeni s finančnimi sredstvi in kadri. Težko bi rekel, na katerem področju smo storili premalo.

Pa se v mislih postavimo deset let nazaj. Če bi vas g. Bavčar vprašal, ali bi bili direktor slovenske carine, bi se glede na prehojeno pot, ki ni bila prav lahka, odločili reči da, ali bi to prepustili raje komu drugemu?

Če imate v mislih tudi samostojnost, bi se po vsej verjetnosti ponovno odločil enako, kljub vsem težavam, ki sem jih uspel prebroditi. V vseh drugih primerih pa bi verjetno resno razmislil.

Večkrat slišimo, da pozitivna vloga carinske službe pri osamosvajanju ni bila nikoli dovolj razjasnjena in pojasnjena. Predvsem vojska in policija, čeprav s petletno zamudo, sta svojo vlogo v osamosvojitvenih prizadevanjih uspeli dobro

prikazati v javnosti. Smo mogoče v letih po osamosvojitvi zaradi obsežnega dela pri vzpostavitvi službe nekoliko pozabili na to?

Kot sami ugotavljate, je bilo ogromno dela v teh desetih letih. Premalo smo si prizadevali, da postavimo službo tja, kjer ji je resnično pravo mesto. Velikokrat premišljudem, da krivdo nosim tudi sam. Vendar, za mene je bilo vedno kot prvo delo, šele nato pa propagirati službo. Mislim, da so tudi pomembne osebnosti v državi prevečkrat pozabljale na pomembno vlogo naše službe v času osamosvajanja. Žal se tudi to dogaja.

Zakon o veteranih je kar nekako obšel nekatere ljudi, ki so pri osamosvajanju nosili pomembno breme in bili izpostavljeni neposrednim nevarnostim. Tu ne mislim samo na carinike, ki so bili neposredno udeleženi v dejanjih osamosvajanja. Statusa niso dobili niti šoferji in upravljalci gradbene mehanizacije, novinarji in še kdo, ki so svoje delo za domovino v več primerih plačali celo s svojimi življenji.

Ali se carinikom obeta kaka vzpodbudna novica vsaj ob deseti obletnici službe?

Menim, da številčno ne bi bilo potrebno iti v širino. Dosti pomembnejše je to za sam status službe. Glede na to, da je bila naša vloga pri osamosvajanju pozitivna in da smo nedvomno izpolnili pričakovanja domovine menimo, da naša pričakovanja niso neupravičena.

Spremeniti bo potrebno zakon, za kar bo potrebno širše družbeno politično soglasje oziroma soglasje vseh prizadetih. Čutim nek dolg vsem tistim, ki so resnično mnogo prispevali k uresničitvi nove organiziranosti samostojne carinske službe. Zato moramo skupaj delati naprej tudi na tej problematiki.

Na koncu vam v svojem imenu, imenu uredništva našega časnika in imenu vseh sodelavcev CU Nova Gorica želim čim več uspehov na delu. Predvsem pa osebne sreče in zadovoljstva.

Če dovolite, bi se rad zahvalil za ves trud in zaupanje vsem, ki so v obdobju uresničevanja samostojnosti nosili breme takratnih odločitev oblasti. Vsem sodelavkam in sodelavcem, s katerimi uspešno uresničujemo zastavljene cilje pri delu in razvoju carinske službe, se prisrčno zahvaljujem in upam na uspešno sodelovanje še vnaprej. Ob jubileju vsem skupaj iskreno čestitam.

TUDI V BEOGRADU NI BILO LAHKO BITI DIREKTOR

*Avtor tega prispevka v pogovoru z nekdanjim direktorjem Zvezne carine,
Zvonkom Poščičem*

Zvonko Poščič je bil direktor Zvezne carinske uprave od 1. januarja 1981 do 30. junija 1991. 15. maja 1991 je bil za direktorja postavljen dr. Radoslav Sekulić. Predaja direktorskega mesta je potekala do 30. junija, ko je Zvonko Poščič odšel v penzijo. V desetih letih je za carinsko službo naredil veliko na vseh področjih. Posebno moramo ceniti njegov odnos do carinske službe na področju Slovenije v času osamosvajanja.

Čeprav se o tem ni nikoli govorilo, je bil Zvonko Poščič sigurno človek, ki je veliko storil za mirno reševanje problematike carinske službe v Sloveniji. Predvsem pa ni storil nič takega, kar bi naši poti v samostojnost škodovalo. Zaradi tega in tudi dejstva, da je kot mlad carinik služboval v naši Carinarnici na mejnem prehodu v Rožni Dolini, smo se odločili za pogovor z njim.

V obdobju, ko je bil direktor Zvezne carinske uprave, je znal prisluhniti našim potrebam. Prav po njegovi zaslugi je bilo pri nas obnovljenih in nanovo zgrajenih veliko objektov. Še zdaj, ko že dobrih deset let preživlja kot upokojenec doma na Reki, rad pride vsaj dvakrat na leto k nam na obisk. Na enem izmed teh obiskov je tudi nastala ideja za ta pogovor. Pogovarjala sva se v sredo, 1. avgusta letos. Povedal mi je veliko zanimivih stvari. Del skoraj štiriurnega, zelo zanimivega pogovora, sem izbral za objavo v našem glasilu. Nekaterе stvari danes še niso zrele za objavo, mogoče bo za to prilika kdaj drugič.

Gospod Pošćić, najprej se Vam najlepše zahvaljujem, da ste se odzvali povabilu na pogovor. Bi nam lahko zaupali nekaj splošnih podatkov o sebi, o otroštvu, skratka o obdobju pred carino... ?

Rojen sem leta 1925 v Srdoči v občini Reka. Tu sem končal tudi osnovno šolo. Nižjo gimnazijo sem obiskoval v bližnjem Kastavu. Končal sem jo v začetku druge svetovne vojne, po italijanski zasedbi. Tako sem dobil diplomu o mali maturi v italijanščini. Vpisal sem se na trgovsko akademijo. Zaradi vojne in odhoda v partizane sem šolanje prekinil. Po demobilizaciji, leta 1946, sem nadaljeval šolanje na ekonomski šoli na Reki. Šolanje sem končal leta 1948. Dobil sem štipendijo in se vpisal na ekonomsko fakulteto v Zagrebu. Na predlog Komiteja na Reki sem nadaljeval šolanje na Višji šoli za zunanjo trgovino v Beogradu. Tu sem spoznal veliko prijateljev iz Slovenije, s katerimi sem ostal dolgo v prijateljskih stikih. Kasneje, ko sem bil že nekaj let v službi, sem ob delu dokončal še ekonomsko in pravno fakulteto, tako da sem diplomirani ekonomist in diplomirani pravnik.

Kot nam je znano, ste v carino zašli še zelo mladi, prehodili ste pot od carinika na cesti do direktorja Zvezne carinske uprave, ki je tedaj štela nekaj manj kot 5000 delavcev. Kje ste začeli svojo "carinsko" pot?

Višjo šolo za zunanjo trgovino v Beogradu sem zaključil leta 1950. Kot šipendist sem bil dodeljen oddelku carin na Ministrstvu za zunanjo trgovino. Na svojo željo sem bil razporejen v carinarnico Reka, kjer sem ostal zelo kratek čas. 26. 9. 1951 sem bil razporejen na mesto carinika v Novo Gorico. Kot carinik sem delal na prehodu v Rožni Dolini. Bil sem eden redkih z višjo šolo, zato mi je upravnik zaupal izračun plač. Šel sem na banko v Šempeter, kjer sva skupaj z uslužbenko banke obračunala plače carinikom. Na delo v Novi Gorici imam lepe spomine. Tu sem ostal do 5. 1. 1952, ko sem odšel na delovno mesto upravnika v Carinarnico Bitolj. Od tu sem bil 23. 3. 1954 premeščen za upravnika Carinarnice Dravograd. Tu sem ostal do 17. 7. 1956, ko sem bil premeščen za upravnika Carinarnice Pula. Iz Pule pa sem bil 20. 3. 1961 premeščen za upravnika Carinarnice Ljubljana, kjer sem ostal do 12. 3. 1962. Nato sem šel za kratek čas za upravnika Carinarnice Aerodrom Beograd, od tu pa za upravnika Carinarnice Reka, kjer sem ostal sedemnajst let.

V tem času sem imel veliko funkcij tudi v družbenopolitičnem življenju.

Vašo carinsko pot že poznamo; kdaj ste postali direktor Zvezne carinske uprave? Povejte nam nekaj najpomembnejših vtisov iz tega obdobja.

SRB BO, NE SLOVENEČ!

NAŠA REPUBLIKA NI NAŠLA KANDIDATA ZA UGLEDNO IN VAŽNO
MESTO DIREKTORJA ZVEZNE CARINSKE UPRAVE

Da ni padel na glavo, naša zvezna prestolnica ga prav nič ne mika in se marsikaj drugega je povedal eden vodilnih mariborskih carinikov. Vprašali smo ga, kdo bo novi direktor zvezne carinske uprave in ali ne bi bil čas, da bi ta stolček zasedel Slovenec. Mimogrede povedano to direktorsko mesto je sedaj odlično plačano in tudi ugledno.

Zvonko Pošćić, ki je bil skoraj devet let šef zvezne carine, se poslavlja. Nekolikokrat je bil na naših mejnih prehodih z Avstrijo, ko so bili zaradi naših neživiljskih predpisov predvsem naši zdomci, ki so se vračali na obisk ali dopust, na robu živčnega zloma. Čeprav so hoteli plačati dajatve, so morali različno blago vrniti na drugo stran meje, tam pa so se iz nas delali norca in v svojih medijih obširno poročali, kako se v Sentilju obnašamo do rojakov.

Namesto Pošćića bi moral sedaj priti v Beograd Slovenec, in čeprav imamo sposobne carinike, se ni nihče odzval. Odkimali so tudi tisti, ki so v zveznih organih letos večkrat ostro napadali različne olajšave pri uvozu blaga. Ne samo tedaj, ko so v Beogradu pripravljali vrh neuvrščenih. Sedaj je že znano, da bo novi "poglavar" zvezne carine nekdo iz Srbije, ki je pogodu vplivnim politikom in prijateljem. Sedanji direktor tovarne v Srbiji, ki si je privoščila tri

hude carinske prekrške, prav gotovo ne brez "žegnaja" vodilnih.

Prav sedaj, ko gre za nadaljnji razvoj Sentilja, novega mejnega prehoda, bo imel novi direktor zvezne carinske uprave v rokah precejšnje kompetence, ko se bo odločalo o sofinanciranju. Pošćić je bil Sentilju naklonjen in je do potankosti poznal vse težave, dobro pa je tudi vedel, da prinaša ta mejni prehod milijarde. V devizah. (sk)

Zvonko Pošćić — Slovenec ga noče nadomestiti

"KAJ" - 19. XII 1989.

Zvonko Pošćić je bil direktor kar dva mandata, nato pa še dvakrat podaljšan v.d.,

Slovenija je takrat prepustila mesto dotedanjemu direktorju.

To pa nikakor ni bilo všeč srbskim silam, ki so Zvonka Pošćića neprestano napadale v srbskih medijih

V začetku 1976. leta sem bil izbran za predsednika Gospodarske zbornice na Reki. Leta 1980 pa sem bil razporejen za direktorja Zvezne carinske uprave. Delo direktorja sem nastopil 1. 1. 1981. Na tem delovnem mestu sem ostal skoraj enajst let. Moram povedati, da sem se vsa ta leta trudil, da bi bila carina servis podjetjem. Trudili smo se pomagati podjetjem, da bi lahko uvažala in izvažala s kar najmanj problemi. Veliko smo naredili tudi na področju investicij, gradili smo tam, kjer so bile potrebe in interes gospodarstva največji. Nismo naredili vsega, kar smo želeli, a glede na možnosti, ki smo jih imeli, je bilo narejenega veliko.

Kot vemo, ste bili zelo izkušen in umirjen direktor. Spominjamo se vas kot poštenega, a zelo zahtevnega direktorja. Ste bili zadovoljni z opravljenim delom v času svojega službovanja?

S sodelavci v vseh republikah sem imel korektne in prijateljske odnose. Imeli smo visoko strokovne sodelavce prav na vseh področjih in naredili smo zelo veliko. Seveda smo se srečevali tudi s težavami, kot so bile nizke plače, nerešeni stanovanjski problemi... Če vse skupaj seštejem, lahko rečemo, da smo delali uspešno, in da smo veliko naredili. Največje bogastvo, ki je ostalo, pa je, da me prav iz vseh republik še pokličejo kot prijatelja, ne glede na to, kaj se je z Jugoslavijo zgodilo.

V času, ko ste bili direktor ZCU, ste vzpostavili odlične mednarodne povezave, bilo je sklenjenih veliko sporazumov o carinskem sodelovanju.

Res je. V tem času smo na mednarodnem področju veliko naredili. V svetu za carinsko sodelovanje v Bruslju je bilo mesto, kjer smo se srečevali z direktorji carin iz vsega sveta. Bilo nas je preko 100. Posebno sem se trudil navezati stike z direktorji sosednjih držav. Moram reči, da mi je to tudi uspevalo. Uspeli smo stikati ne samo odlične poslovne odnose, ampak tudi pristne prijateljske odnose, česar prej na žalost ni bilo. Direktor češke carine mi je na primer poklonil dva psa, izšolana za odkrivanje droge. Dal sem ju Carinarnici Sežana in Dimitrovgrad.

K meni v Beograd so zelo radi prihajali direktorji tujih carin. Posebno bi izpostavil direktorje nemške, avstrijske in ameriške carine, ki so bili pri meni kar redni gostje. Ameriški direktor Rab je vedno želel obiskati Lipico in gledati naše konje. Bil sem na obisku pri njem doma, blizu Washingtona, kjer je imel posestvo in konje. Odlične odnose smo imeli z italijanskim direktorjem. K meni je z delegacijo prišel vsaj štirikrat. Probleme smo reševali osebno po telefonu. Posebej bi poudaril pomen pristnih osebnih odnosov, ki so potrebni za uspešno reševanje carinskih problemov. Moram reči, da so bili ti odnosi resnično pristni in prijateljski. Pogosto so me vabili tudi na lov in na druga njihova srečanja. V tem obdobju smo podpisali veliko sporazumov o carinskem sodelovanju. Spominjam se obiska in podpisa s Kitajsko. Bil sem presenečen, saj sem imel sestanek celo v njihovem centralnem komiteju z visoko funkcionarko za zunanjo trgovino. Celoten tedanji veleposlanik Zvone Dragan mi je rekel, da me ne bo sprejela. Ta pomemben obisk mi je organiziral kitajski direktor carine, ki je bil z njo dober prijatelj. Na enem izmed sestankov sveta za carinsko sodelovanje v Seulu me je ameriški direktor predlagal za predsednika sveta za carinsko sodelovanje. Ker je bil drugi kandidat Nizozemec, ki je bil starejši od mene, sem

se kandidaturi odrekel v njegovo korist, za kar sem v dvorani požel aplavz. To kaže na spoštovanje, ki ga je imela takrat jugoslovanska carina v svetu.

Koncem leta 1990 je pričela SFRJ počasi pokati po šivih. Tudi carina v Sloveniji je počasi, tajno pričela s pripravami na osamosvojitve. Ste vedeli za to? Pričelo se je z neplačevanjem carinskih dajatev v zvezni proračun. Kot direktor zvezne uprave ste se nedvomno znašli v težkem položaju, saj so od vas pričakovali odločno ukrepanje.

Res je. Pričelo se je z neplačevanjem carin v zvezni proračun. Tega ni počela samo Slovenija, ampak po malem vse republike. Spominjam se sestanka na Zveznem izvršnem svetu, kjer je bilo govora o rednih prihodkih proračuna. Vsi predstavniki republik so se nekako izmikali točnemu odgovoru, samo bosanski minister je priznal, da so zadržali denar od carin, da so lahko izplačali pokojnine. Bilo je veliko predlogov, kako zagotoviti denar v zvezni proračun. V republike smo poslali celo naše predstavnike, da bi ugotovili, kaj se pravzaprav dogaja. Meni so vsi zagotavljali, da do spopada in vojnega stanja zaradi tega ne more priti. Moram reči, da sem takrat verjel, da nismo tako nori, da bi prišlo do vojaških spopadov. Verjel sem, da bo nastala neke vrste konfederacija samostojnih držav po vzoru Češke in Slovaške in da bomo lahko naprej samostojno živeli kot prijatelji. Tega, kar se je zgodilo kasneje in čemur še sedaj po desetih letih ni videti konca, si nisem niti predstavljal. Zato sem tudi vztrajal na tem, da ne moremo na silo jemati denarja po republikah, če pa celoten plačilni promet v državi ne teče. Na sestankih sem trdil, da plačilnega prometa ne moremo zagotoviti drugače kot na normalen način. Kaj se je dogajalo in zgodilo kasneje, vemo; zgodilo se je česar nismo niti želeli niti čakali.

Jaz sem svoj mandat zaključil pred spopadi, to je 15. junija, ko sem dolžnosti predal novemu direktorju, g. Sekuliću.

Vaš zadnji sestanek je bil kolegij na Ohridu. O tem kolegiju se govori, da je potekal v napetem vzdušju. Kakšni so vaši spomini na ta, za vas poslovilni kolegij?

Kot sem že povedal, sem dolžnosti novemu direktorju predal s 15. majem 2001. Ta kolegij sem sklical z namenom primopredaje dolžnosti in slovesa od dolgoletnih sodelavcev. Vedno sem si želel imeti poslovilni kolegij nekje na jugu Jugoslavije. Izbral sem Ohrid. Tako kot jaz vidim stvari, je kolegij potekal v prijateljskem vzdušju. Vedeti pa je treba, da je bila situacija že zelo napeta, zvezne službe so imele veliko informacij o delovanju carin po republikah.

Dvema kolegoma sem svetoval, naj Ohrid takoj zapustijo, se vrnejo domov in se ne vračajo več iz svoje republike. To so storili in mislim, da je bilo to zanje dobro. Takrat smo še vedno verjeli v nekakšno rešitev nastalih problemov, nikakor pa ne v tako, kot je prišla na koncu.

Ste se po vrnitvi iz Beograda leta 1991 še kdaj vračali tja?

Ne. Po vrnitvi iz Beograda se tja nisem nikoli več vrnil. Slišal sem, da so na avtocesti pretepli takratnega ministra za kmetijstvo, pa se ni vedelo, kdo ga je. Mislim sem si, da če lahko pretepejo ministra in da se ne ve, kdo ga je, se to toliko lažje zgodi tudi meni. V Beogradu so mi ostale še nekatere osebne stvari, tudi lovska puška.

Kot vidimo, ste tudi v pokoju še zelo aktivni. Kako minevajo vaši dnevi upokojenca?

Glede na dinamiko stvari v času mojega odhoda v penzijo me je skrbelo, kako bo. Takrat sem celo odprl podjetje za opravljanje intelektualnih uslug. Imel sem celo že neke pogodbe. Ko sem videl, da moji otroci normalno živijo, sem leta 1993 podjetje zaprl in se s tem nisem nikoli več ukvarjal. Imel sem še nekaj ponudb, vendar sem se raje odločil za mirno življenje.

Tu imam krog svojih prijateljev, s katerimi se srečujem vsak dan. Zvečer prečitam časopise, zanimam se za šport. Dnevi mi gredo zelo hitro, komaj je ponedeljek, že pride petek. Tako mi dnevi minevajo zelo hitro, prehitro, a nimam jih več prav veliko.

V svojem imenu in v imenu sodelavcev Vam želim, da bi bilo teh dni še veliko, da bi bili zdravi in se lepo počutili v krogu svoje družine in prijateljev. V želji, da se še srečamo, se Vam za pogovor najlepše zahvaljujem in Vam želim srečen povratek domov.

Tudi jaz se Vam zahvaljujem za povabilo, Vam in Vašim sodelavcem pa želim, da bi bili trikrat bolj srečni, kot ste in da bi imeli še lepše čase, kot ste jih imeli.

VLOGA CARINE SKOZI ČASOPISNE ČLANKE

Dnevnik

Dnevnik, 09. 05. 1991 Slovenska carinska služba

Slovenska vlada v sklopu osamosvojitvene zakonodaje pripravlja Zakon o carinski službi. Carina bi bila organizirana kot republiški upravni organ. Vsi delavci avtomatično sklenejo nova delovna razmerja. Znanje slovenskega jezika.

Dnevnik, 29. 05. 1991 Carine v kotizaciji

Zamrznjen odlok ZIS o ustavitvi uvoza blaga do prejema potrdila o plačilu dajatev. Carine so del prihodkov proračuna Slovenije. Po 26. juniju bo verjetno vse drugače, saj mora samostojna država po svoje urediti carinski sistem.

Dnevnik, 02. 06. 1991 Prihajajo cariniki Republike Slovenije

V kratkem slovenska carinska služba namesto dosedanje zvezne. Slovenija predlaga prevzem vseh zveznih funkcij.

Dnevnik, 15. 06. 1991 Grozi carinska pomoč

Odlok zvezne vlade začne veljati 16.06. Za uresničevanje tega odloka morajo skrbeti vsi cariniki Slovenije, sicer bo vodja carinske izpostave suspendiran, carinski delavci pa odpuščeni. Okrepitve iz Beograda.

Dnevnik, 15. 06. 1991 Čakanje na navodila

Na severni meji vznemirjenje zaradi Odloka, ki naj bi kaznoval neposlušno Slovenijo. Opozorilo Lojzeta Peterleta na neveljavnost Odloka v Sloveniji.

Dnevnik, 17. 06. 1991 Neubogljivim grozi odpust

Zaradi togosti in pritiska slovenske oblasti se zvezna določila glede plačevanja carin v proračun federacije le delno spoštujejo, zato bodo vse prehode v Sloveniji okrepili z zveznimi carinskimi delavci iz vse države. Tistim, ki Odloka ne bodo upoštevali, groze z odpustom. Direktor zvezne carinske uprave Sekulić je prepričan, da nobena struktura v Sloveniji nima dovolj moči za spopad s temi predpisi.

Dnevnik, 18. 06. 1991 Premirje do srede

Zamrznitev Odloka do srede, 19. 06.

Dnevnik, 18. 06. 1991 Carinska vojna zamrznjena

Sredstva iz naslova carin se zadržujejo na posebnem računu carinarnice, medtem pa naj bi se zvezna in slovenska vlada sporazumeli o usmerjanju teh sredstev. Carinskih okrepitev ni bilo.

Dnevnik, 18. 06. 1991 Carina (še) normalna
Pomočnik upravnika Carinarnice Maribor povedal: carina dela popolnoma normalno. Sestanek upravnikov vseh slovenskih carinarnic.

Dnevnik, 26. 06. 1991 Znova carinski zapleti
ZIS je zvezni carinski upravi naložil dosledno izvajanje odločitev zvezne vlade o plačevanju carin in drugih uvoznih dajatev.

Dnevnik, 29. 06. 1991 Carina Republike Slovenije
Tole značko bom snel šele, ko mi bodo oni s pištolo ukazali.

Dnevnik, 03. 07. 1991 Zvezni cariniki niso prišli na cilje
Zvezna carina ni mogla izpolnjevati zastavljenih nalog, saj so njeni uslužbenci na slovenskih mejnih prehodih prestopili v republiško carino. Od poslanih 198 zveznih carinikov, jih je bilo 16 aretiranih, ostali niso niti prispeli.

Dnevnik, 07. 07. 1991 Spomini na (minulo) vojno
Jok s puško za hrbtom - cariniki pod prisilo odstranjeni z mejnega prehoda Lazaret v četrtek 27. 06 ob 19.30.

Primorske Novice

Primorske Novice, 21. 05. 1991 Osamosvojitveni zakoni na poslanskih klopih

Z Zakonom o carinski službi bo Slovenija prevzela vse pristojnosti tudi na tem področju. Glavni cilj zakona je zagotoviti nemoten pretok ljudi in blaga preko državne meje. Sedanji delavci v carinskih službah postanejo delavci carinske uprave RS, razen če bodo to sami odklonili.

Primorske Novice, 22. 05. 1991 Pretepeni slovenski cariniki
V Beogradu je skupina razjarjenih fantov pretepla tri slovenske carinike, ki so bili tam na 14-dnevnem usposabljanju.

Primorske Novice, 28. 05. 1991 Plačati ali ne plačati
Slovensko stališče je, da gredo carine na republiški račun, zvezni proračun pa smo pripravljeni financirati le s kotizacijo. V republiški vladi se pripravljajo na to, da bo možno področje carine prevzeti pod lasten nadzor.

Primorske Novice, 25. 06. 1991 Zakoni za samostojno Slovenijo

Z Zakonom o carinski službi bo Slovenija prevzela vse pristojnosti na tem področju. Glavni cilj zakona je zagotoviti nemoten pretok ljudi in blaga preko državne meje. Sedanji delavci v carinskih službah postanejo delavci Carinske uprave RS, razen če bodo to sami odklonili.

Primorske Novice, 25. 06. 1991 Brez bistvenih novosti

Pogovor z Dinom Pucerjem, upravnikom carinarnice v Kopru. Nov Zakon o carinski službi ureja predvsem področje dela in ravnanje carinske službe. Na carinike se je doslej gledalo kot na sovražnika v uniformi, kar se je odražalo tudi v neposrednem komuniciranju z njimi.

Primorske Novice, 28. 06. 1991 Primorci množično ustavljali tanke

Zamenjava tabel in zastav na mejnih prehodih v Vrtojbi in Rožni Dolini. Cariniki delo opravljajo nemoteno. Na uniforme so si cariniki pripeli značke z napisom »Carina Republike Slovenije«.

Primorske Novice, 28. 06. 1991 Bitka za table

Mejni prehod Krvavi potok: Miličniki specialci so pripravljeni na streljanje. Vojaki so le kakih 40 metrov od mejnega pasu. Cariniki se umaknejo v stavbo. Vsi imajo pripete izkaznice z napisom »Carina Republike Slovenije«.

Primorske Novice, 28. 06. 1991 Primorci množično ustavljali tanke

Zamenjava tabel in zastav na mejnih prehodih v Vrtojbi in Rožni Dolini. Cariniki delo opravljajo nemoteno. Na uniforme so si cariniki pripeli značke z napisom »Carina Republike Slovenije«.

Primorske Novice, 09. 07. 1991 Konec sedemdnevne more

Škofije: umik vojske in zvezne policije z mejnega prehoda. Miličniki in cariniki odhitijo na »svoj« blok.

Primorske Novice, 09. 07. 1991 Pršuti minirani

Slovenski cariniki na Vrtojbi so pred prihodom JA odpeljali na varno vso dragoceno opremo.

Primorske Novice, 23. 08. 1991 Slovenska carina dela po predpisih

Pomen mej je v Markovičevi strategiji velik. Prvotni namen je bil zaprtje mej s pomočjo JA, kar bi za slovensko gospodarstvo pomenilo pravo gospodarsko blokado. Zadnji dogodki kažejo na spremembo sredstev za nadaljevanje gospodarske vojne. V Evropi skuša ustvariti vtis, da slovenska država ne deluje, da se čez slovensko

mejo nenadzorovano stekata orožje in mamila. Slovenska vlada je tuje partnerje uspela prepričati, da carinjenje in vsi ostali postopki potekajo nemoteno in v skladu z (zveznimi) zakoni.

Primorske Novice, 16. 08. 1991 Iz čížma v čevlje

Ali se je na primorskih mejah kaj spremenilo sedaj, ko je nadzor (policijski in carinski) prevzela slovenska država. Po izjavah carinskih uprav, ne. Predpisi, po katerih oboji delajo, so ostali isti. Zaradi nezanesljivega varnostnega položaja v preostali Jugoslaviji, je nadzor na meji poostren. Cariniki se trudijo biti pozorni in na ravni podobnih evropskih služb. Ni razloga, da jim ne bi verjeli.

Primorski Dnevnik

Primorski Dnevnik, 28. 06. 1991 Vojska v Rožni Dolini in Vrtojbi

V Rožno Dolino je pripeljalo pet tankov in sedem tovornjakov JA. Zasedli so križišče pred mejnim preходом in ukazali slovenski mejni milici in carinikom, naj zapustijo obmejne naprave zveznim carinikom in miličnikom.

Primorski Dnevnik 28. 06. 1991 Grožnje na meji

Fernetiči: JA je ob 17. uri zapretila z napadom, če slovenski policisti in cariniki ne zapustijo mejnega prehoda. Prvi so mejni prehod zapustili miličniki. Ob 17.15 je Jože Lipanje, šef sežanske carinske uprave, kot zadnji Slovenec zapustil mejni prehod Fernetiči. Oboji so s sabo odnesli vse dokumente in uradne papirje, vključno z žigi, prekinili telefonske in računalniške zveze. Nekoč najbolj odprta meja v Evropi je bila »normalizirana«.

Primorski Dnevnik, 28. 06. 1991 Pozor, prihajajo!

Vojska zavzame mejni prehod Pesek. Miličniki se umaknejo z vso opremo. Cariniki so sprejeli vojsko z namigom »Mi smo zvezni«. Odstranili so tudi značko z napisom »Carina Republika Slovenija«.

Primorski Dnevnik, 03. 07. 1991 Lazaret je odprt

Mejni prehod Lazaret je od včeraj v rokah slovenske policije in carine. Razobesili so slovensko zastavo, postavili železno tablo z napisom Republika Slovenija in odprli mejni prehod ob osmih. Promet je bil spričo razmer kar gost.

Primorski Dnevnik, 06. 07. 1991 Nekaj utrinkov iz absurdne tragedije

Štajerski mejni prehod Šentilj. Ostali so praktično samo cariniki slovenske narodnosti, njihovi kolegi drugih narodnosti so zaenkrat na dopustu. Ta diferenciacija na podlagi narodnostne pripadnosti očitno vzbuja med cariniki določeno nelagodje.

Okó

Okó, 29. 09. 1994 Medalje tistim, ki jih rabijo

Na vlogo carine in predvsem carinikov se rado pozablja. Vsa zadeva s slovenskim osamosvajanjem se je začela s carinsko vojno. Beograd je reagiral. Sestanek upravnikov slovenskih carinarnic v Novi Gorici. Dogovor, da odloka zvezne vlade ne bodo izvajali. Promet je tekel normalno. Morda je bil ustavljen nekaj ur, ko je JA zasedla prehod, sicer pa so bili naši fantje ves čas na delu. Tudi zveznim carinikom, ki so prišli na carinarnico z odločbami o odpustih in zahtevali izvajanje zveznega odloka, so rekli, da ga ne bodo.

Delo

Delo, 26. 09. 1990 Slovenski denar kot temelj naše stvarne samostojnosti ...

Sklep sveta Slovenske demokratične zveze - točka C: Analitsko raziskovalni center NBS naj pripravi študijo prepletenosti monetarne, devizne, zunanjetrgovinske in carinske politike in strategijo trgovanja zakonskih in s tem denarnih, carinskih, zunanjetrgovinskih in deviznih vezi s federacijo. Vključijo naj se ustrezni vladni resorji, saj je treba hkrati pripraviti tudi prehod na slovensko carino, slovensko zunanjetrgovinsko in slovensko devizno poslovanje.

Delo, 17. 04. 1991 Rok za plačilo lanských carin je 30. junij

SDK od začetka aprila zadržuje plačilo carin in drugih uvozných dajatev federaciji. Vplačuje se samo delež, ki je v letošnjem slovenskem proračunu namenjen za financiranje zvezných funkcij.

Delo, 19. 04. 1991 ZIS grozi Sloveniji z ostrimi ukrepi

Ob odločitvi SDK Slovenije, da 3. aprila neha vplačevati carine in druge uvozne dajatve v zvezni proračun, je ZIS sklenil, da bo s pismom opozoril Izvršni svet Slovenije na potrebo po doslednem spoštovanju predpisov na tem področju. V primeru kršenja bo z najostrejšimi ukrepi zagotovil njihovo dosledno izpolnjevanje.

Delo 20. 04. 1991 Participacije so povišali, ker tudi plače menda rastejo

Vlada je imela na dnevnem redu tudi predlog za izdajo Zakona o carinski službi z osnutkom zakona, ki pa je za zdaj uradna tajnost.

Delo, 20. 04. 1991 Če bo treba, bo vlada disciplinirala carinike

Generalni direktor slovenske SDK meni, da morajo cariniki v Sloveniji delati v skladu z republiškiimi zakoni. Če bi zvezna carinska uprava carinikom v Sloveniji

ukazala, naj zadržijo blago, ki je namenjeno carinjenju in če bi cariniki v Sloveniji to navodilo upoštevali, potem bi jih pač morala slovenska vlada disciplinirati.

Delo, 20. 05. 1991 ZIS bo skušal dobiti carine v svoj proračun

Zvezna vlada je izpolnila napoved in sprejela sklep, ki naj bi zagotovil izpolnjevanje zveznih predpisov o plačilu denarja od carin, ki ga v večji ali manjši meri zadržujejo skoraj vse republike. Carinski organi ne bodo opravljali ne carinjenja ne skladiščenja, dokler obveznosti ne bodo izpolnjene. Če podjetja ne bodo poravnala svojih carinskih obveznosti v treh dneh, bo blago zaplenjeno in prodano.

Delo, 22. 05. 1991 Vlada vrača udarec za samovoljo pri carinah

Izredni odlok o zagotovitvi spoštovanja zveznih predpisov o plačilu carin in drugih dajatev, ki ga je sprejel ZIS, je začel veljati 28. maja. Po začetku veljavnosti odloka se ne bo več možno izogniti plačilu carin oziroma preusmerjanju sredstev, ki gredo federaciji.

Delo, 22. 05. 1991 Bo blago stražil zvezni SNZ?

Blago naj bi zadržali in hranili v carinskih podružnicah. Varovali naj bi ga carinski organi. Če bi se zgodilo, da bi si kdo poskušal prilastiti blago, za katerega niso bile poravnane carinske in uvozne dajatve v skladu s predpisi, bodo obvestili zvezno vlado. Kot je dejal direktor zvezne carinske uprave, se utegne zgoditi, da bodo v ta namen prosili za sodelovanje tudi zvezni SNZ.

Delo, 23. 05. 1991 Prazne grožnje carinarnic

Še vedno veljajo stališča slovenske skupščine. Carino zadržujemo doma, v Beograd pošiljamo le kotizacijo. Grožnja, da bodo carinarnice zaplenile blago, za katero ne bo plačana carina, pa po navedbi dr. Ocvirka ne zdrži resne pravne presoje in jo lahko zato razumemo predvsem kot grožnjo neposlušnim.

Delo, 24. 05. 1991 Pri carinah Slovenija ne bo popustila zvezi

Neplačevanje carin je splošen pojav v državi. Nekatera podjetja plačujejo carino neposredno zvezni carinski upravi. Slovenski IS bi moral zaščititi slovensko gospodarstvo pred tem, kar mu utegne povzročiti zvezna vlada, če je že zadržal vplačila carine.

Delo, 28. 05. 1991 Carinikov bo tisoč petsto

Vlada je dala v skupščinski postopek tudi zakon o organizaciji in delovnem področju republiške uprave, ki jo je treba reorganizirati tako, da bodo republiški

organi lahko prevzeli naloge, ki so po sedanji ustavni in zakonski ureditvi razdeljene med zvezno in republiško upravo ali pa so v izključno zvezni pristojnosti. Zaradi prevzema nalog iz zvezne pristojnosti naj bi se število delavcev samo v carini povečalo za okoli 1500.

Delo, 31. 05. 1991 Še bliže samostojnosti

Zadnja stopnja zakonodajnega postopka - sprejem pomembnih zakonov, med njimi tudi zakon o carinski službi.

Delo, 11. 06. 1991 Slovenija še vedno plačuje le kotizacijo

Pri plačevanju carin je vse po starem. SDK pri plačevanju carine dela tako, kot ji nalaga republiški zakon o proračunu.

Delo, 11. 06. 1991 Zvezna carinska uprava zahteva discipliniranje neubogljivih

V zvezni carinski upravi menijo, da so imele vse zvezne enote dovolj časa za razveljavitev svojih predpisov, s katerimi so zadrževale prihodke od carin. Za neubogljive bi moral začeti veljati odlok Zveznega izvršnega sveta, trenutno sta to samo Slovenija in Makedonija.

Delo, 14. 06. 1991 Carinska vojna med Slovenijo in zvezo

Slovenska vlada je izdala odlok, da na območju Republike Slovenije ne veljajo carinski ukrepi ZIS in o svoji odločitvi obvestila pristojne carinske službe. Nesprejemljivost odloka utemeljuje z več ugotovitvami: zastoji na mejah, zastoji na železnicah, zastoji zaradi administrativnega dela, diskreditacija države v celoti, propadanje pokvarljivega blaga, možnost širjenja nalezljivih bolezni, resni zastoji v oskrbi podjetij z najnujnejšim reprodukcijskim materialom.

Delo, 14. 06. 1991 Carinski zakoni odvisni od medsebojnih odnosov

Del zakonodaje, ki zadeva carine, bo povzet po veljavni zvezni zakonodaji zato, ker še ne vemo, kakšna bo ureditev medsebojnih odnosov v prihodnje. Možna je carinska unija. Vendar je tudi slovenski interes, da bi se carinske stopnje evropeizirale.

Delo, 14. 06. 1991 ZIS uveljavil carinski odlok

Carinski odlok začne veljati od 15. junija za vse tiste, ki denarja od carin še vedno ne vplačujejo v zvezno blagajno.

Delo, 14. 06. 1991 Zvezna vlada carinske grožnje še ne uresničuje

V ljubljanski carinarnici so povedali, da z zvezne carinske uprave niso dobili še nikakršnega uradnega obvestila, da je z jutrišnjim dnem v resnici uveljavljen odlok o plačevanju carine. Nič posebnega v zvezi s carino se ni dogajalo niti drugod po Sloveniji. Člani Območne gospodarske zbornice Ljubljana so menili, da če je slovenska vlada dovolj pogumna, da odtegne zvezni del carinskih dajatev, bi morala tudi pravočasno pripraviti vse potrebno za samostojno slovensko carinsko službo.

Delo, 15. 06. 1991 Na carinskih okopih

Zveza gre v frontalni napad na republiko, ki ji uhaja. Ta ista vlada, ki sedaj želi red in doslednost, je lani mirno dovolila srbski vdor v jugoslovanski denarni sistem. Ker smo si upali povedati, kar drugi mislijo in počno, smo postavljeni ob zid.

Delo, 15. 06. 1991 Na carinski fronti za zdaj le merjenje moči

Večina carinarnic je prvi dan veljavnosti zveznega carinskega odloka, ki ga je slovenska vlada suspendirala, poslovala normalno. V slovenskih podjetjih, ki so v precejšni meri odvisna od uvoženih surovin, so prvi dan veljavnosti zveznega odloka poslovali povsem normalno. Z uvozom in carinjenjem tudi danes pripeljanega blaga ni bilo težav. Vse carinarnice v Sloveniji naj bi že dobile nalog, ki jih zavezuje, da ravnajo v skladu z omenjenim predpisom, saj pripadajo enotnemu carinskemu sistemu države. Obenem šefe carinarnic opominjajo, da bodo suspendirani, če ne bodo upoštevali predpisov, carinski delavci pa bodo izgubili službo. Po zadnjih podatkih naj bi 30 odstotkov carinskih delavcev ne bilo iz naše republike. Že v ponedeljek pa naj bi delo carinskih služb v Sloveniji okrepile ekipe iz zvezne carinske uprave.

Delo, 15. 06. 1991 V carinarnicah in podjetjih mirno, vse pa skrbi izid ...

V številnih slovenskih podjetjih se bojijo, da bi ustavitev blaga na meji povzročila popolno ustavitev proizvodnje. Ali bodo cariniki lojalni do slovenskih oblasti. Delo je po carinarnicah potekalo normalno. V Ajdovščini so pri carinjenju blaga zahtevali le takojšnje plačilo carine in vseh uvoznih dajatev z virmanom, kar so prej lahko storili tudi nekaj dni po uvozu. Probleme bi morali reševati drugje, ne da se lomijo na ramenih carinikov.

Delo, 17. 06. 1991 Beograd grozi carinikom

Vodilni ljudje carinskih služb so se držali slovenskega odloka, zato na meji ni bilo zastojev. Kljub zveznemu odloku in grožnjah carinskim službam ter celotni Sloveniji, ki so jih v petek pošiljali iz Beograda »svojim« carinikom in vodjem

carinskih služb, je delo teklo po ustaljenem redu in brez zastojev, razen na Jesenicah. Tako so v Sežani, Vrtojbi in na Šentilju v soboto delali po starem. Kaj se bo dogajalo jutri, ko naj bi carinikom prišle na pomoč ekipe iz zvezne carinske uprave zato, da bi zagotovile izvajanje zveznega carinskega odloka, nihče ne ve natančno. Cariniki pravijo, da niso dobili še nobenih natančnejših navodil, kako naj se ravnaajo. Seveda bodo upoštevali predpise, pravijo v Vrtojbi, saj so vendar samo izvajalci sklepov in zakonov slovenske vlade. Sicer pa je zanimivo, da so povsod, kjer prihaja tovarno promet v našo državo, delali po starem zato, ker so se vodilni ljudje carinskih služb držali republiškega odloka.

Delo, 17. 06. 1991 Franc Košir o vojni za carine

V Sloveniji bomo cariniki upoštevali odlok slovenske vlade. O tem smo se dogovorili na sestanku upravnikov carinskih izpostav. Kljub začetni zmedi, ki jo je povzročil odlok iz Beograda in grožnji, da bodo ob neupoštevanju njihovih navodil zamenjali upravnike carinarnic, smo včeraj že normalno delali. V tej kritični situaciji se je velika večina ljudi v carinskih službah po Sloveniji odločila, da bo izvajala odlok slovenske vlade.

Delo, 17. 06. 1991 Za blokado na naši meji ni nobenih razlogov, saj ...

Direktor zvezne carinske uprave Sekulić: Zaradi pritiskov slovenske oblasti zveznega odloka ni mogoče uresničevati, to je ugodna priložnost za preizkus carinskih služb in odgovornosti posameznikov. Krogi, ki vplivajo na preusmerjanje dohodka federacije in dejansko izsiljujejo uslužbence carine, v resnici nimajo nobene druge možnosti, kot da prepričujejo carinike, naj ne delajo za tistega, ki jim daje plače. Zvezna carinska uprava bo kratko malo odpustila vse, ki ne delajo korektno in jih nadomestila z ljudmi, ki bodo pripravljeni delati, kot je treba. Cariniki v slovenskih carinarnicah živijo v negotovosti. In kaj bi storili upravniki, če bi od njih res zahtevali odstop, kot grozijo iz Beograda? Še vedno smo uslužbenci Zvezne carinske uprave, zato bi morali odstopiti. Vprašanje pa je, kakšne protiukrepe bi v tem primeru sprejela Slovenija zato, da bi zavarovala potek dela na slovenskih carinarnicah. Slovenija bo carinike zaščitila - ne bodo brez dela.

Delo, 18. 06. 1991 Začasno premirje v carinski vojni

Povsod v Sloveniji so carinili blago, ki je prišlo v državo. Napovedane zvezne okrepitve ni bilo. Cariniki se bodo ravnali po odloku slovenske vlade. Republika bo zaščitila carinike.

Delo, 18. 06. 1991 Carinski kompromis

Grožnje zvezne carinske uprave so izpuhtele. Na mejah ni prišlo do udara.

Delo, 21. 06. 1991 Konec carinske vojne - Slovenija popustila

Dosežen dogovor o plačevanju carine in carinskih dajatev, ki ga bo Slovenija dosledno spoštovala.

Delo, 21. 06. 1991 Kapitulacija pri carinah

Vsi, ki delajo v carinskih službah, so si oddahnili. Carinske vojne je konec. Slovenija ni mogla narediti kaj drugega, da gospodarstvu ne bi zaprla vrat v tujino. Grožnje in stopnjevani pritiski zvezne vlade na Slovenijo so dosegli namen. Toda, ali je zmagoslavje Markovića samo pirova zmaga?

Delo, 21. 06. 1991 Za zdaj konec carinske vojne - do 26. junija

Blago se bo carinilo po zveznem carinskem zakonu, kar pomeni, da odlok zvezne carinske uprave ne bo stopil v veljavo. Od danes naprej se bo carina za blago, ki ga carinimo za druge republike in za tranzitno blago, nakazovala neposredno v zvezni proračun in denar ne bo ostajal na prehodnih računih. Carina iz naslova slovenskega uvoza se bo nakazovala na poseben račun in se nato z njega tudi sproščala. Tako bomo imeli pregled nad vplačano carino oziroma nad tem, kolikšen je njen delež v okviru kotizacije. To ni v nasprotju s sklepi slovenske skupščine o kotizaciji. V ljubljanski carinarnici so se poleg predstavnikov zvezne carine zbrali tudi upravniki vseh devetih carinarnic v Sloveniji. Z olajšanjem so sprejeli vest, da so pogajanja vendarle končana.

Delo, 27. 06. 1991 Na slovenskih mejah carinijo po slovenskih carinskih predpisih

Čeprav je zvezna vlada včeraj naročila zvezni carinski upravi, naj začne dosledno izpolnjevati odločitev o vplačevanju carin in drugih uvoznih dajatev na območju Republike Slovenije v zvezni proračun, so na slovenskih mejnih prehodih danes še naprej carinili po starem, se pravi, po slovenskih carinskih predpisih. Zvezna carinska uprava je začela v Slovenijo pošiljati dodatno carinsko okrepitev. Cariniki so danes dobili posebne priponke, s katerimi izražajo pripadnost slovenski carini, podpisali pa so tudi izjavo o lojalnosti slovenski državi. Od danes so cariniki carinska služba Slovenije in to so povedali tudi tako imenovanim inšpektorjem zvezne carinske uprave, ki so prišli v Slovenijo, kot so rekli, pomagat izvajati odlok ZIS-a. Slovenija je sprejela celotno carinsko zakonodajo, ki je že objavljena v Uradnem listu številka 1.

Delo, 27. 06. 1991 ZIS je sklenil, naj mejo nadzorujejo zvezni organi

Na nočni seji ZIS-a, ki jo je vodil Ante Marković, so sprejeli odločitev o neposrednem zagotavljanju izpolnjevanja zveznih predpisov o prehodu čez državno

mejo na ozemlju Republike Slovenije. Zvezni sekretariat bo pri tem neposredno sodeloval z zveznim sekretariatom za ljudsko obrambo tako, da bi mejne enote JLA za varovanje državne meje angažirali tudi na mejnih prehodih in v naseljih v mejnem pasu. Prepovedano je vzpostavljanje tako imenovanih mejnih prehodov znotraj ozemlja SFRJ.

Delo, 27. 06. 1991 Če bo treba, bo slovenska policija mejne prehode branila

Na večini mejnih prehodov z Italijo in Avstrijo je prišlo do besednih dvobojev med pripadniki JLA in slovensko policijo. Policisti in cariniki na Juriju so že dva dni pod nenehnim nadzorom okrepljenih vojaških sil.

Delo, 28. 06. 1991 Redne policijske enote okrepljene z rezervisti
V Slovenijo prihajajo nove vojaške enote, pa tudi pripadniki zvezne policije in carine.

Delo, 02. 07. 1991 Zahtevajo nemoteno delo zveznih organov
Zvezni svet za zaščito ustavne ureditve je sklenil, da se morajo vsi spopadi v Sloveniji brezpogojno končati. Omogočiti je treba nemoteno delo in delovanje zveznih organov, predvsem kar zadeva opravljanje carinske kontrole in drugih poslov, ki sodijo v pristojnost federacije.

Delo, 02. 07. 1991 Premirje v Sloveniji bo pod nadzorom mednarodnih opazovalcev

Carina (denar) je slovenska. Kako jo bomo plačevali, je stvar dogovora.

Delo, 02. 07. 1991 Cariniki pomagajo in poenostavljajo uvoz

V vseh slovenskih carinarnicah so danes delali tako, kot bi ne bilo izrednih razmer. Carinarnice so se v teh razmerah prilagodile in so pripravljene cariniti blago tudi drugje, kot običajno. Delo v vseh slovenskih carinarnicah vodijo prejšnje posadke zaposlenih, kljub drugačnim direktivam in poskusom iz Beograda. Carinikov, ki so jih poslali zamenjat sedanje upravnike, ni več v Sloveniji. Carinikom, ki naj bi pomagali pri carinjenju po željah in zahtevah zvezne carinske uprave, niso dovolili vstopa v prostore carinarnic na našem območju. V petek so zaposleni dobili odločbe iz Beograda, v katerih jih zvezna carinska uprava preprosto razporeja na druga delovna mesta po Jugoslaviji.

Delo, 06. 07. 1991 Cariniki gredo na roke podjetjem
Svoj delovnik so razmeram ustrezno v teh dneh prilagodile vse slovenske

carinarnice: blago bodo carinili tudi v soboto in nedeljo. Glede carin in postopkov na meji pa se nič ne spreminja. Novo je le, da se ves denar steka v republiški proračun.

Delo, 10. 07. 1991 Očitki slovenskim carinikom

Na slovenske carinike letijo iz zvezne carinske uprave očitki, da spuščajo v državo pošiljke orožja in mamil. Vprašanje je, ali bodo zaposleni pri zvezni carinski upravi, ali bodo uslužbenci slovenske uprave. Pri zvezni carinski upravi trdijo, da je še vedno mogoče uveljaviti razvpiti posebni sklep ZIS o zaračunavanju carin.

Delo, 06. 07. 1991 Zvezni inšpektorji so poslej uslužbenci RS

Tudi inšpektorji so, kot že prej cariniki, dobili možnost s podpisom izjave postati slovenski uslužbenci. Znano je, da so inšpektorji veterinarske in fitosanitarne inšpekcije pravzaprav sestavni del nadzorne službe na meji. Po svojem pomenu in namenu sta pomožni tehnični službi carine. Po znanih podatkih se je le par inšpektorjev odločilo, da ostanejo uslužbenci Jugoslavije in so zato zapustili svoje dosedanje delovno mesto.

Delo, 24. 07. 1991 Pri carinjenju ni nobenih zapletov

Nekatera podjetja v tujini dobivajo informacije, da na mejah Republike Slovenije ni mogoče opraviti carinskega postopka, zato preusmerjajo svoje blago na mejne prehode v drugih delih Jugoslavije. Carinske postopke je v Sloveniji možno brez zapletov opraviti po postopku, ki je veljal tudi do sedaj. Opraviti jih je možno tudi ob sobotah in prazničnih dnevih.

Delo, 16. 08. 1991 Cariniki pravijo, da gre za laži

Ante Marković si prizadeva, da bi slovenske carinske delavce in naš mejni režim dodobra oblatil pred svetom, če jih že ne more več nadzorovati. Zato podtika, da v Sloveniji ne nadzorujejo uvoza nekaterih vrst blaga (živil, rastlin).

Delo, 06. 07. 1991 Marković poskuša prepričati Evropo, da bi bojkotirala

...

Po njegovem slovenska oblast ne nadzoruje več dogajanja na mejnih prehodih, čeprav se na njih ni nič spremenilo. Markovićeve grožnje, da bo prisiljen zapreti meje v Sloveniji, so več kot očiten nov pritisk na Republiko Slovenijo. Ob tem ne gre spregledati psihološkega učinka na evropske države, da slovenska oblast ne nadzoruje dogajanja na mejnih prehodih in mejah nasploh (mabila, orožje, kontrola živalskih in rastlinskih bolezni itd.). V Sloveniji veljajo vsi zvezni predpisi. Edina razlika je, da je vodstvo carine zdaj v Ljubljani.

OBDOBJE OSAMOSVAJANJA V CARINARNICI NOVA GORICA

V naši carinarnici smo se pripravljali na osamosvojitev tako, kot drugod. Kronologija splošnih dogodkov v »Carinski vojni« je opisana že v članku z istim naslovom, zato se bomo tu izognili ponavljanju opisovanja dogodkov. Opisali bomo le tiste, ki so bili pomembni za našo carinarnico. Dogodke bomo skušali prikazati skozi prispevke tedanjih vodij organizacijskih enot.

V tem obdobju so Carinarnico Nova Gorica vodili naslednji delavci: upravnik carinarnice: Svito Vižintin, pomočnik upravnika: Zdenko Pahor, vodja odseka za splošne in finančno materialne zadeve: Vera Močilnik Gašparin, vodja odseka za revizijo: Milan Đuretič, vodja odseka za carinsko upravne zadeve in prekrške: Anica Madon. Vodje carinskih izpostav: Vrtojba - Stanislav Mikuž, Rožna Dolina - Gorazd Maffi, Neblo - Đorđe Bošković, Tolmin (takrat je pokrival tudi Robič) - Lili Vencelj - Lesjak, Idrija - Dušan Uršič, Ajdovščina - Jure Bačar (za vodjo CI je bil postavljen junija 1991, prej je naloge vodje CI opravljal Stanislav Mikuž), Železniška postaja - Tomo Sekulić.

Zlasti po novem letu 1991 smo se sestajali kar pogosto. Upravnik nas je seznanjal z novostmi s sestankov, seveda ne vseh, saj so nekateri potekali v tajnosti. Delo je v teh mesecih teklo bolj ali manj tekoče. Problemov z samovoljo delavcev nismo imeli. Potek dogodkov v carinarnici bomo najbolje ocenili iz prispevkov tedanjega upravnika carinarnice in tedanjih vodij nekaterih mejnih izpostav. Tedanji dogodki so se dotaknili predvsem uprave carinarnice ter mejnih prehodov Vrtojba, Rožna Dolina in Robič. Carinska izpostava Neblo in ostale blagovne izpostave niso doživele vojaške in carinske »asistence« beograjskega režima. V dneh pred osamosvojitvijo smo nekateri delavci carinarnice prejeli osebno oborožitev, pištole CZ in dva šaržerja municije. Orožje smo nosili s seboj. Vrnili smo ga mnogo kasneje, mislim, da nekje v letu 1996.

V času »dogodkov« je bilo na sedežu Carinarnice organizirano dežurstvo. Dežurstvo so opravljali delavci carinarnice in izpostav. Vsi so bili oboroženi in so izvajali funkcijo koordinacije, neke vrste javke, ki je prenašala informacije na različne lokacije.

SVITO VIŽINTIN ZA ČASOPIS »CARINIK«

Svito Vižintin je vodil novogoriško Carinarnico skoraj petnajst let. V carinarnici se je zaposlil kot upravnik carinarnice 1. septembra 1983 in na tem delovnem mestu ostal do upokojitve, 31. decembra 1998. Dovolj dolgo, da ji je dal svojstven pečat uspešne carinarnice. Pod njegovim vodstvom se je carinarnica temeljito reorganizirala tako v organizacijskem, kadrovskem, kot strokovnem pogledu. V obdobju, ko je carinarnico vodil g. Vižintin, je bila temeljito obnovljena večina objektov na mejnih prehodih. Zgrajena je bila nova upravna stavba na Vrtojbi. In najpomembneje - uspešno smo prebrodili številne čeri osamosvojitve in postali carinska služba nove države – Slovenije. In prav to je tudi tema današnjega pogovora.

Svito Vižintin je vodil Carinarnico Nova Gorica v času osamosvajanja

Gospod Vižintin, lepo pozdravljeni v vlogi gosta našega časopisa. Bi nam lahko za začetek povedali mnenje o našem Cariniku?

Najprej lep pozdrav vsem carinskim delavcem, z željo za uspešno delo. Vaš časopis je zanimiv, poučen in koristen ne le za vaš kolektiv, ampak tudi za druge, ki spremljajo delo carine ali so udeleženci carinskega postopka. Tako glasilo ne nastane kar samo od sebe, ampak je treba vanj vložiti veliko sredstev, napora in pameti. Urednik in ostali sodelavci zaslužijo vse priznanje, še zlasti zato, ker je Carinarnica Gorica prva in edina, ki izdaja tak list. Pomembno je, da so delavci

obveščeni o vseh poglavitnih vprašanjih svojega delovanja. Predlagam, da v listu skrajšate sestavke in ga še bolj slikovno opremito, po možnosti v barvah.

Preden ste prišli na carino, ste opravljali kar nekaj odgovornih funkcij v naši regiji.

Moja poklicna pot je bila zelo pestra. Po diplomi na pravni fakulteti v Ljubljani, bilo je leta 1960, je bilo moje prvo delovno mesto pripravnika za referenta prve stopnje na Okrajnem ljudskem odboru Gorica v Novi Gorici. Takrat je bilo veliko pomanjkanje strokovnih kadrov. Po prvem letu strokovnega dela sem se podal v politiko in sem v njej ostal dobrih sedem let. V tem času sem bil poslanec Zvezne skupščine v Beogradu. Nato sem bil izvoljen za sodnika občinskega sodišča v Ajdovščini. Štiri leta kasneje pa za sodnika Okrožnega sodišča v Novi Gorici, kjer sem ostal do reorganizacije sodstva, leta 1978. Tedaj sem bil izvoljen za družbenega pravobranilca za Severno Primorsko. Leta 1983 sem prišel na Carinarnico Nova Gorica, kjer sem preživel skoraj petnajst let. V vseh službah je bilo moje vodilo delati ustvarjalno in zakonito. Bolj ali manj mi je to uspevalo povsod.

Vaše obdobje vodenja carinarnice je bilo vedno ocenjevano kot zelo uspešno in to prav v vseh pogledih. Kakšen je recept za to?

Nimam se navade hvaliti. Kar smo naredili v času mojega upravljanja, je rezultat skupnega dela in prizadevanja. Če ne bi imel dobrih in sposobnih sodelavcev, tudi uspehov ne bi bilo. Res pa je, da sem jim vlival voljo in pogum. Brez tega ni napredka, zato smo se skupaj veselili vsakega dosežka. Obnovili in na novo zgradili smo mejne prehode (Šempeter, Neblo, Rožna dolina, Robič, itd.). Uredili smo prostore za naše carinske izpostave (Ajdovščina, Idrija, Tolmin) in skupaj z Intereuropo zgradili novo, sodobno opremljeno upravno stavbo carinarnice na MMP Vrtojba. To so bili materialni dosežki. Veliko skrbi pa smo posvečali tudi za strokovno usposabljanje kadra, pomlajevanje kolektiva in skrbeli za dobre medsebojne odnose v njem. Ni uspehov brez razumevanja in sodelovanja med delavci. V takem kolektivu skoraj ne more biti ekscesov. Ne smemo pozabiti, da je bila naša carinarnica po nacionalni sestavi in izobrazbi zelo heterogena, pa smo vseeno uspeli obdržati homogenost, medsebojno spoštovanje in, kar je tudi pomembno – dobro počutje. Človek je zame bil in vedno bo najdragocenejši kapital. Vse drugo je stvar volje in dejanja.

Ker sem postavljaj človeka na prvo mesto, sem moral ljudem zaupati. Brez zaupanja ni motivacije. Vsaka glava nekaj ve in v slogi je moč. Moram

reči, da je le malokdo zlorabljal moje zaupanje. To običajno delajo primitivni in koristoljubni ljudje. V delovno vzgojenem in urejenem kolektivu pa take delavce navadno izločijo že sami sodelavci. Meni je ostal le še formalni izgon. Če so me kdaj prinesli »okoli«? Prav gotovo, da so me kdaj. Če je šlo za nepomembne stvari, sem se naredil, kot da ne vem. Če pa je šlo za kaj drugega, večjega, je prizadeti prinesel okoli sam sebe. Tega skoraj ni bilo. Vedno pa sem zahteval od sodelavcev, da delajo zakonito, po vesti in poštenju. Po takem delu te ne boli glava.

Leta 1990 ste kmalu po referendumu za samostojno Slovenijo prav upravniki prvi, sprva sicer naskrivaj, počasi začeli odpovedovati poslušnost zveznim oblastem. To je pripeljalo kasneje v tako imenovano carinsko vojno.

Res je. Šlo je za carinsko vojno med Republiko Slovenijo, kot federalno enoto in zvezno državo. Zaradi vedno slabših finančnih razmer in vdora Srbije v finančni trg države, je bila Slovenija prisiljena zavarovati svoje interese. Sprejela je ukrepe, da se denarna sredstva, zbrana od carin na območju Republike Slovenije, ne odvajajo več v zvezni proračun. Kot veste, se pri denarju vse začne in vse konča. Takoj po osamosvojitvenem referendumu, decembra 1990, smo se upravniki carinarnic v Sloveniji sestali s predstavniki vlade oz. tedanjega Izvršnega sveta, konkretno s tedanjim finančnim ministrom Markom Kranjcem, da bi se dogovorili o ukrepih za postopno blokado carinskih sredstev iz Slovenije v zvezni proračun. Nato smo se tako redno sestajali po potrebi in se dogovarjali o ustreznih ukrepih. Bolj ko se je bližal osamosvojitveni dan, bolj intenzivni in konspirativni so bili sestanki. Podrobno jih ne bi našteval, ker so opisani na drugem mestu v tem glasilu.

Cariniki imamo v spoštovanju in doslednem izvajanju predpisov dolgoletno tradicijo. Vaše takratno ravnanje je pravzaprav pomenilo zelo grobo kršitev celega niza zveznih predpisov, nedvomno tudi ustave.

Ne gre prezreti, da je po zvezni ustavi Zvezna carinska služba spadala v izključno pristojnost federacije, zaradi česar republika ni imela nikakršne ingerence, ki bi bila pravno utemeljena. Dejanje upravnikov iz Slovenije, ki so v dogovoru s slovensko vlado izdajali naloge, da se sredstva carin ne odvajajo več v zvezni proračun, marveč na poseben račun Republike Slovenije, je pomenilo direkten napad na zvezne institucije in rušenje ustavnega in pravnega reda tedanje države.

Upravniki smo se za tako ravnanje odločili svobodno, po lastni volji in presoji. Čeprav smo se zavedali, da smo s tem kršili zvezne predpise in zakone

in s tem storili kazniva dejanja. To, kar nas je prepričevalo o pravilnosti našega ravnanja, je bil plebiscit o samostojnosti Slovenije. Vsa tedanja zakonodaja pa je bila proti nam. To poudarjam zato, ker smo se vsi upravniki carinarnic iz Slovenije zelo zgodaj izpostavljali in tvegali tudi morebitni kazenski pregon dolgo pred desetdnevno osamosvojitveno vojno.

Za takratno obdobje je značilna zelo mešana nacionalna struktura delavcev in velika pripadnost službi. Na mestih šefov izpostav in odsekov carinarnic ni bilo prav veliko Slovencev. Ste upravniki takrat zaupali v svoje delavce, da vam bodo sledili?

Zelo pomemben sestanek upravnikov slovenskih carinarnic je bil dne 31. 05. 1991 v Novi Gorici. Sestali smo se na lastno pobudo z namenom, da preverimo in utrdimo naša stališča v zvezi z neodvajanjem sredstev od carin v Beograd. Glede na mešano nacionalno sestavo, so se po carinarnicah začeli pojavljati posamezni odpori proti našemu ravnanju in zato je bilo treba naše vrste poenotiti. Vseh devet upravnikov se je tedaj jasno in odločno izreklo za podporo slovenski politiki proti Beogradu. Temu ustrezno smo začeli delovati tudi po kolektivih in pripravljati delavce na izpolnjevanje slovenskih predpisov glede carin in carinjenja. Famosni Markovičev Odlok, ki je v tem glasilu opisan na drugem mestu, je hotel dejansko ukiniti blagovno carinjenje v Sloveniji, če se carinske dajatve ne bi plačevale direktno v Beograd. Temu nasproti je vlada Republike Slovenije izdala Odlok, ki je carinskim organom nalagal carinjenje blaga, kot je bilo običajno do tedaj.

Lahko si mislimo, da zvezne oblasti niso bile ravno navdušene nad ravnanjem carinarnic v Sloveniji. Kot vemo, niso sedeli križem rok, ampak so pripravili ukrepe.

Ker zvezna oblast ni uspela, saj so carinarnice ravnale po slovenskih predpisih, so pripravili zamenjavo vseh slovenskih upravnikov in nas poklicali v Beograd, kamor pa nismo odšli.

Carinarnice v Sloveniji so se torej enotno uprle svojim nalogodajalcem – zvezni vladi in se postavile povsem v bran in zaščito slovenskih interesov, saj so izvajale Odlok slovenskega Izvršnega sveta o carinjenju blaga.

Kot je znano, se je carinska vojna, dne 26. junija 1991, preobrnila v vojno med Republiko Slovenijo in tedanjo SFRJ.

Zaradi takšnega nastopa carinarnic v Sloveniji je Republiški izvršni svet izdal naloge, da se zavarujejo sedeži uprave carinarnic in njihovi upravniki. Še

pred nastopom oboroženih spopadov, so sedeže uprav varovale enote STO, ki so v Novi Gorici bile nameščene v kletnih prostorih carinarnice na Prvomajski ulici. Za zavarovanje upravnika pa je bila dodeljena policijska patrulja, ki ga je spremljala noč in dan na vsakem koraku.

Zvezna carinska uprava je poslala na območje Slovenije svoje ljudi, ki so imeli nalogo zagotoviti izvajanje zveznih predpisov.

Carinarnici Gorica je bil s strani Zvezne carinske uprave dodeljen inšpektor, ki naj bi nadziral ravnanje carinarnice, Brane Knezič. V svoji aktovki je imel napisano odločitev o imenovanju za upravnika carinarnice in odločbo o moji razrešitvi. Odločbo bi potegnil iz nje, ko bi nastopili pogoji... Vendar ti niso uspeli nastati, JNA in zvezna policija je medtem že zasedla vse naše mejne prehode.

Brane Knezič, ki naj bi izvajal zvezne odredbe, ni mogel-oziroma ni smel vstopiti v prostore uprave carinarnice, saj so mu to preprečili pripadniki TO. Vanjo je lahko vstopil šele z mojim dovoljenjem. Potem, ko je sodeloval na sestanku ožjega kolegija carinarnice, in ko je videl, kakšna je situacija in ocenil naše razpoloženje in usmeritev, je predlagal sestanek z menoj na štiri oči. Kneziča sem poznal že od prej kot resnega in umirjenega človeka. Bila sva si dobra sodelavca in znanca. Rekel mi je dobresedno: »Svito, vidim vse, kako je. Mene tvoji ne bodo poslušali. Poslušali bodo tebe. Zato nima smisla, da se grem inšpektorja in da izvajam odredbe, ker vem že v naprej, da jih nihče ne bo izvajal. Predlagam ti feir dogovor. Vi carinite robo še naprej. Le zaradi videza ustavi občasno nekaj kamionov, da bo izgledalo, kot da carinjenje stoji. Sicer pa delaj kot veš, da je prav. Saj sva pametna, ali ne?« Vprašal sem ga, ali ima slučajno odločbo o imenovanju in razrešitvi v aktovki. Nasmehnil se je in mi jih pokazal. Odgovoril sem mu, da sprejemem njegov predlog in mu svetoval, da se čim manj izpostavlja tudi zaradi njegove lastne varnosti, kajti Slovenija je odločena braniti svoje interese. Nato se je s svojimi sodelavci nastanil v hotelu PARK v Novi Gorici in bil z menoj v stalni telefonski zvezi. Po napadu na enoto JNA, ki je zasedla mejni prehod v Rožni Dolini, se je oglasil po telefonu in vprašal, kaj to pomeni. Rekel sem mu, da se je verjetno začelo in da bi bilo zanj in za njegove sodelavce najbolje, da zapustijo Novo Gorico in odidejo nazaj v Beograd. Prosil me je, naj mu zagotovim varen odhod naslednjega dne zjutraj. Dobili smo se v hotelu Park, nakar smo jih spremljali proti Bazari do Volčje Drage in jim zagotovili, da je njihova pot varna. Namenoma sem jih peljal mimo Rožne Doline. Ko so zagledali razbite tanke in druge posledice spopada, so bili vidno presenečeni in vprašali so, kaj je to. Odgovoril sem jim, da je to vojna in naj to povedo v Beogradu. Čez dobri dve uri so me poklicali iz Pule. Odšli so za vse večne čase.

Ob vsem tem moram poudariti, da je potekalo carinjenje blaga za naša podjetja neprekinjeno, tako na mejnem prehodu Vrtojba, kot na vseh ostalih prehodih. Naša podjetja zato niso utrpela nobene škode in to je neizpodbitna zasluga naše carinarnice, predvsem nekaterih kadrov in delavcev, ki smo jih zato posebej organizirali. Ti delavci so bili izpostavljeni življenjski nevarnosti, saj so opravljali svoje delo na mejnih prehodih, ki so bili okupirani od enot JNA in zvezne policije in bili nato z vojsko v spopadu zavzeti od enot STO.

Preveč dolgo bi bilo, če bi navajal vse podrobnosti in dogodke tedanjega časa.

Povem naj še, da ko smo na kolegiju carinarnice razpravljali o tem, ali izvajati Odlok zvezne vlade ali slovenske vlade, je bila velika večina za izvajanje slovenskega Odloka. Tudi tisti člani, ki so bili striktno za izvajanje zveznega Odloka, češ da smo zvezna služba, so bili za spoštovanje sklepa kolegija.

Ko so šli vojni dogodki mimo, ni bilo nikoli več tako, kot prej

Z desetdnevno vojno in prej carinsko vojno, so se v kolektivu carinarnice stvari spremenile. Prišlo je do nekaterih zamer, užaljenosti in celo velikega odpora s strani nekaterih neslovenskih delavcev. Posamezni, Jugoslaviji najbolj zvesti delavci, so tudi odšli v Beograd in zapustili carinarnico. Drugi so se sprijaznili z nastalo situacijo in ostali tukaj in delajo še naprej. Kakega resnega odpora pa ni bilo. Velika večina carinskih delavcev pa je podpirala osamosvojitvena prizadevanja Slovenije. Posebej organizirani kadri in delavci pa so aktivno delovali za interese Slovenije in za njeno osamosvojitvev.

Rad bi še povedal, da smo v času desetdnevne vojne zelo dobro sodelovali z italijanskimi mejnimi organi. Nastal je problem prevoza hrane (moke, testenin...) v Koper za potrebe tamkajšnjega prebivalstva, saj so bile prometnice proti Kopru zasedene od enot JLA. Osebno sem šel k tedanjemu šefu italijanske carinarnice in kvestorju mejne policije, ter se z njima dogovoril za prevoz preko italijanskega ozemlja na koprsko območje. Takih stvari je bilo še in še.

Dovolite malce provokativno vprašanje, imate veteransko izkaznico?

Vprašali ste me, ali imam veteransko izkaznico. Nekateri, ki me dobro poznajo, me to, ne le vprašujejo, marveč so trdno prepričani, da jo imam. Pa je nimam.

V mojem delovanju sem bil, kot ostali upravniki, ves čas v stiku z najodgovornejšimi funkcionarji tedanje slovenske vlade (finančnim ministrom, notranjim ministrom, predsednikom vlade in ostalimi). V času desetdnevne

vojne pa sem bil v stalnem stiku s koordinacijsko podskupino za Severno Primorsko. V tem času smo koordinirali skupne akcije tudi, kar zadeva carinske organe. Prispevek nekaterih posebej organiziranih kadrov v carinski službi pri osamosvajanju Slovenije je bil dragocen in nenadomestljiv. Zato je krivično – in ta krivica se vleče naprej – da v zakonu o vojnih veteranih niso zajeti tudi ti kadri.

Nedvoumno je, da imajo pri osamosvajanju Slovenije ogromne zasluge enote STO, organi za notranje zadeve, narodne zaščite in druge strukture. Nikakor pa ni prav in ni pošteno, da so bili pri sprejemanju omenjenega zakona prezrti zgoraj omenjeni carinski delavci. Ko se je navedeni zakon dopolnjeval, smo pristojni na to opozorili, a brez uspeha. Zakaj tako? Ali se skriva za tem predsodek, da je bila carinska služba zvezna institucija? Toliko bolj bi morali dobiti priznanje, ker se je uprla svojemu gospodarju! Ali je morda posredi sebičnost in zavist. Denar ne bi smel biti problem, saj, po moji oceni, gre morda za kakih 200 delavcev, ki so bili posebej organizirani v aktivu celotne carinske službe na območju Slovenije.

Sicer se bomo morali sprijazniti z zakonom: medalje naj dobijo tisti, ki jih - potrebujejo, tisti, ki so si jih zaslužili, jih ne rabijo.

Ne glede na to smo veseli, srečni in zadovoljni, da smo dali svoj nesebični prispevek k samostojni slovenski državi.

Naj živi naša prelepa Slovenija!

Želim vam še veliko uspehov v prihodnosti!

DOGODKI, KOT SMO JIH VIDELI NA MEJNIH PREHODIH

Ne samo na mednarodnih mejnih prehodih, tudi na maloobmejnih prehodih je bilo v času zasedbe vojnih prehodov pestro. Posebno na prehodih, ki so bili locirani blizu vojaških karavl. Spomini delavcev na te dogodke so pomembni viri dogajanj v tem času. Škoda, da se ni več delavcev odločilo napisati spomine na te čase. Tako bi bila slika dogajanj in vloge carine v kritičnih trenutkih jasnejša in popolnejša.

MEDNARODNI MEJNI PREHOD VRTOJBA

Vrtojba je bila menda edini prehod v Sloveniji, ki ni nikoli zaprl vrat blagu slovenskih podjetij

Vodenje izpostave sem prevzel 1. januarja 1991, po upokojitvi Nikole Dučića. Moja dotedanja pot v carini je bila kratka. Kot carinski inšpektor za sprejem dokumentov in pregled blaga sem se 1. septembra 1985 zaposlil v carinski izpostavi Vrtojba. Maja 1986 sem opravil strokovni izpit, 1. novembra 1986 pa sem bil razporejen na delovno mesto inšpektorja v odseku za naloge kontrole. S 1. majem 1989 sem bil razporejen za šefa CI Idrija, 1. septembra 1990 pa mi je bilo poleg vodenja CI Idrija zaupano še vodenje novoustanovljene izpostave v Ajdovščini. Čeprav sem v Vrtojbi že delal in sem nekoliko poznal dogajanje, sem novo dolžnost nastopil s precej mešanimi občutki. Niti nisem še prav začel z delom, že so se pričele stvari zapletati. S spremembami organizacije in posledično poseganjem v privilegije posameznih delavcev, sem si pridobil kar nekaj nasprotnikov. K sreči sem imel podporo jedra izpostave, od katerega je bilo dejansko odvisno delo izpostave. Glede na moja takrat še mlada leta, kratek staž v carini in zelo kratko vodenje na izpostavi, sem imel v teh odločilnih trenutkih osamosvajanja kar težko nalogo.

Stvari so se začele zapletati koncem maja z objavo znanega Odloka... Takrat so se pričele razprave, kaj bomo in česa ne bomo. Vse telekse in dopise Zvezne carinske uprave sem imel shranjene v predalu in jih nisem nikoli dal v operativo. Tako delavci niso neposredno niti vedeli o zahtevah in grožnjah Beograda v obdobju »carinske vojne«. Po drugih carinarnicah in izpostavah so ravnali različno. Bilo pa je kar precej klicev iz drugih carinarnic, kjer so bili vsi dokumenti delavcem razdeljeni. To je povzročilo razprave o tem in onem in kaj bi bilo pametno početi. Vsled tega so ponekod zaradi samovolje posameznih šefov tudi imeli določene težave, ki pa so jih upravniki, ki so bili v postopanju

enotni in odločni, premagali. Tam, kjer so beograjske grožnje posredovali delavcem, je bilo med delavci čutiti neugodje, nekje celo nasprotovanje izvajanju slovenskih predpisov. S tem, da dopisov nisem dal naprej, sem želel imeti mir za trezno odločanje, predvsem pa prevzeti vso odgovornost nase in zaščititi delavce pred morebitnimi posledicami beograjskih groženj. Danes tok takratnih dogodkov izgleda sicer preprosto in logično, takrat pa to ni bilo tako. Moramo si priznati, da je tak razplet dogodkov takrat pričakoval malokdo, še tisti najbolj optimistični verjetno ne. Kronološki pregled dogodkov, specifičnih za mejni prehod Vrtojba, lahko pričnemo s potekom tako:

14. 06. 1991, petek - Prejeli smo dopis in teleks ZCU, v katerem nas obveščajo, da moramo s 14. junijem opolnoči pričeti izvajati Odlok... Zgodilo se ni nič, dopise sem shranil v predal. Tako sta petek in sobota minila normalno, brez uporabe Odloka. Iz nekaterih carinarnic je bilo kar precej klicev o tem, kako se obnašamo pri nas. Opoldne me je klical šef ene večjih mejnih izpostav in me prepričeval, da bi spoštovali Odlok in ne spuščali blaga. Povedal mi je, da se je z nekaterimi šefi izpostav že dogovoril, da bodo Odlok spoštovali. Odvrnil sem mu, da jaz tega ne mislim početi, da je to slabo za Slovenijo; ker sem pač Slovenec, mi je moja vloga pri tem, ne glede na posledice, popolnoma jasna. Po pogovoru sem poklical upravnika in mu povedal o trditvah, da se dogovora ne držijo vsi. Kasneje me je poklical nazaj in mi povedal, da so se stvari uredile in da so upravniki na vseh mejnih prehodih zagotovili nemoteno delovanje.

16. 06. 1991, nedelja - Kolegij upravnika je bil sklican ob 11. uri v pisarni upravnika na Prvomajski. Bil je vroč nedeljski dan. Vedeli smo za temo kolegija - izvajanje Odloka. Prišel je trenutek, ko bodo odločitve neizbežne. Take ali drugačne, vsak od nas je bil zatopljen v svoje misli. Na kolegiju smo bili zbrani vsi člani kolegija, povabljeni sta bila še Kavčič Franc, vodja carinjenja na CI Vrtojba in Branko Bratina, namestnik šefa CI Železniška postaja. Pred kolegijem smo se zadrževali po hodniku, v pisarni upravnika, na balkonu, v senci dreves. Govorili smo bolj malo, ozračje je bilo nekako napeto. Pričeli smo ob dogovorjeni uri. Vsi smo s pričakovanjem in tesnobo čakali, kaj bo povedal upravnik, ki je obiskoval sestanke v Ljubljani in nam je prenašal ustne dogovore iz teh sestankov. Točka dnevnega reda je bila samo ena - Izvajanje Odloka o zagotavljanju... Prvič na kolegijih je upravnik natančno pojasnil situacijo, pojasnil pomen depeš z grožnjami iz Beograda. Povedal je, da je v petek, 14. junija popoldne, prišel iz Beograda teleks z zahtevo, da pričnemo z izvajanjem Odloka, republiški organi pa so v petek, 14. junija, izdali Odlok, ki razveljavlja uporabo zveznega na ozemlju Republike Slovenije. Slovenski Odlok smo prejeli v soboto, 15. junija. Upravnik je tudi naročil, da vsi šefi skličemo v ponedeljek, 17. junija z vsemi delavci sestanke in jim pojasnimo nastalo situacijo. Kolegij je

bil končan hitro, ob 12.15. Razšli smo se mirno, brez kakih komentarjev. Vsak je v sebi nosil svoje misli. Vedeli smo, da nas ne čakajo ravno prijetne urice. Zavedali smo se, da moramo nastopati enotno. Izvajanje Odloka je pravzaprav pomenilo blokado slovenskega gospodarstva, tega pa si sigurno nismo želeli. Sam sem po sestanku odšel na CI Vrtojba. Delo je potekalo mirno, delavci niso spraševali, jaz pa nisem pojasnjeval nastale situacije. Okrog tretje ure popoldne sem odšel domov.

17. 06. 1991, ponedeljek - Po dogovoru iz kolegija sem ob sedmi uri zjutraj sklical sestanek vseh delavcev izpostave, blagovnega in potniškega dela. Sestanek smo imeli v jedilnici. Mislim, da so se sestanka udeležili vsi delavci izpostave. Na sestanku sem obširneje predstavil nastalo situacijo. Povedal sem o kolegiju dan prej, opisal kronologijo dogodkov in povedal o dilemi uporabe slovenskih predpisov napram zveznim. Povedal sem o enotni opredelitvi vodstva slovenskih carinarnic, da izvajamo slovenske predpise. Vse delavce sem pozval, da se v primeru nasprotovanja izvajanju slovenskih predpisov, izjasnijo na sestanku, kasneje pa od vseh pričakujem popolno lojalnost. Povedal sem jim, da v bistvu vso odgovornost v primeru težav nosim sam, saj sem vsa navodila, telekse..., ki so nas zavezovali k izvajanju zveznih predpisov, zadržal v predalu. Oglasil se je eden izmed delavcev z neko nepomembno pripombo. Z njim nisem polemiziral, ampak sem mu rekel, da bo delal tako, kot bom rekel in nič drugače. Ostali delavci niso nasprotovali izvajanju slovenskih predpisov. Sestanek je bil tako hitro končan. Delavci so se vrnili na delovna mesta. Poklical sem upravnika in mu povedal, da na Vrtojbi ne bo težav z izvajanjem oz. neizvajanjem Odloka. V bistvu sta bili za izvajanje Odloka pomembni samo Vrtojba in Železniška postaja.

Naslednji dnevi so potekali pod pritiski Beograda, pričakovanju samostojnosti in s tem končanje more. Carinjenje in ostali postopki na Vrtojbi so potekali brez kakršnihkoli težav, s strani delavcev se ni postavljalo vprašanje o pravilnosti izvajanja Odlokov.

20. junija je bil Odlok ponovno zamrznjen, 25. pa ponovno odmrznjen.

26. 06. 1991, sreda - Dan prej so bili v skupščini sprejeti vsi potrebni predpisi za uveljavitev samostojnosti Slovenije. Po Karantaniji smo prvič v zgodovini spet postali samostojna država.

Zjutraj smo vsi dobili priponke CARINA - REPUBLIKA SLOVENIJA. Priponke smo nosili vsi. Kljub kasnejšim govoricam, da jih nekateri niso, to ni bilo res. Koliko jo je kdo nosil s srcem in koliko ne, pa je prepuščeno vsakemu posamezniku.

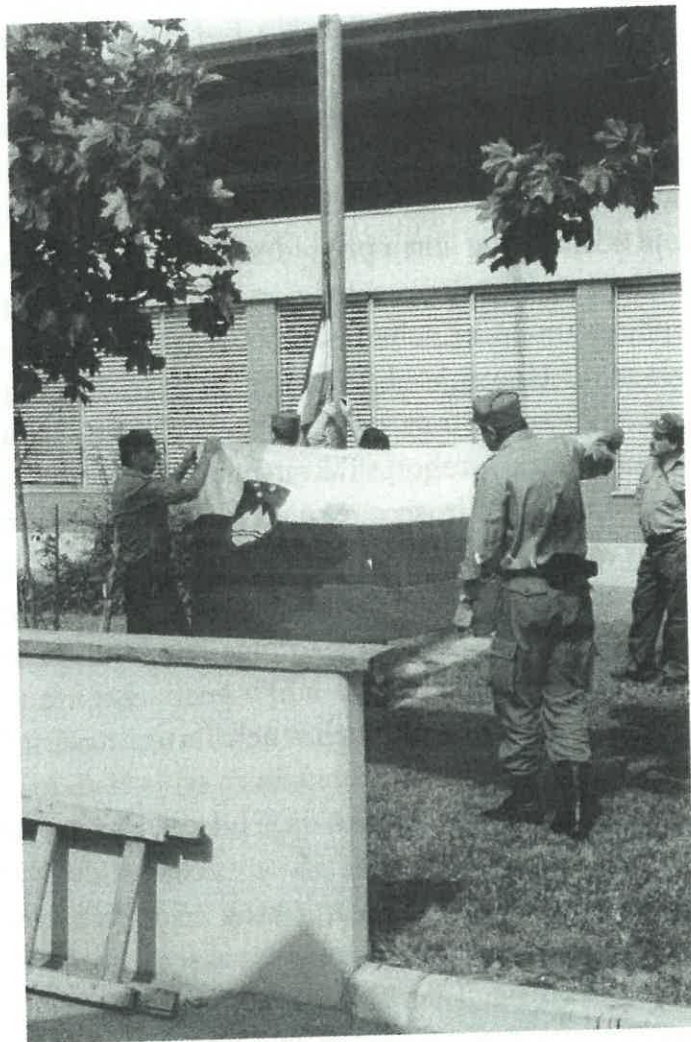

*Vsi delavci brez izjeme so nosili priponke CARINA SLOVENIJA, 26. junij 1991
na MMP Vrtojba*

Zjutraj so na mejnih prehodih table SFRJ nadomeščali s tablam Republika Slovenija. Najbolj se vsi spominjamo spuščanja jugoslovanskih in izobešanja slovenskih zastav. Bilo je nekaj težav z dobavo zastav. Na Vrtojbi je slovenska zastava zaplapolala ob 16.10. Spuščanje in dviganje zastave je opravil namestnik komandirja postaje mejne milice, Drago Kumer.

V Rožni Dolini je bila ta slovesnost opravljena ob 16.25. Ta čast je pripadla vodji izmene, Andreju Krebsu. Prav ponosni smo bili na to. Ko je zapihljal veter, smo se ozrli kvišku in z zanosom zrlili v plapolajočo slovensko zastavo. Pomočnik upravnika je nenadoma zbolel, zato mi je upravnik na hitro dal pooblastilo, da ga v primeru njegove odsotnosti nadomeščam z vsemi pooblastili.

Koliko veselja, upanja, načrtov. Carina dela s polno paro, od srca se nam je odvalil velik kamen negotovosti. Kar nekako nismo želeli misliti na to, da bodo beograjski jastrebi kar tako lahko spustili iz svojega objema svojo »kuro nesnico«. In res. Popoldne se je zgodilo. Izvedeli smo, da so tanki krenili iz vojašnic Ilirska Bistrica in Pivka. Izvedeli smo še, da se pomikajo proti mejnim prehodom. Preostanek dneva sta minila v tesnobi, razočaranju nad jugoarmado in pričakovanju novih poročil. Tanki so se bolj ali manj uspešno prebili preko barikad in prenočili v vojašnici v Vipavi in Ajdovščini.

Spuščanje jugoslovanske in dviganje slovenske zastave na MMP Vrtojba, veselje je bilo težko skrivati...

27. 06. 1991, četrtek - Zjutraj, ko smo prišli na delovna mesta, je napetost iz minute v minuto naraščala. Nismo se veliko pogovarjali, pripravljala se je obramba našega mejnega prehoda. Nekaj carinikov sem že v jutranjih urah poslal domov. Kmalu sem dobil povratno informacijo, da nisem ravnal pravilno. Glede na vir, iz katerega je prišel namig, sem vedel, da je to v redu, saj očitno nekdo ni več dobival željenih informacij z mejnega prehoda.

O marsičem smo razmišljali ob poslušanju poročil, kako se tanki bližajo. Če se ozrem nazaj, menim, da je bilo najbolj poudarjeno čustvo gnev in razočaranje nad skupno državo, ki ni poznala besede dialoga, ampak je začela odnose urejati z vojsko. Z vojsko, kateri je večina nas služila in smo ji rekli celo ljudska vojska. Vrednote, kolikor jih je sploh še glede na dogajanja v zadnjih mesecih ostalo, so padale kot domine.

Tanki so se bližali z nepojmljivo hitrostjo. Kaj sedaj, se umakniti na varno? Priti nazaj, ko bo čisto? Ni bilo panike. Na obrazih sodelavcev je odsevala žalost, jeza, nemoč. Misel na družino, ki doma čaka in posluša poročila. Odločitev: kaj storiti? Dogovorili smo se, da gredo delavci uvoza in potniškega prometa predčasno domov, saj bi veliko število ljudi lahko oviralo obrambo prehoda. Večina delavcev je odšla okrog štirih popoldne. Tišina je naraščala sorazmerno s približevanjem tankov. Ostali smo trije, mogoče štirje. Pospravili in skrili smo žige, odklopili računalnike, telefonske povezave. Da ne bodo jugocariniki mogli delati, smo rekli. Ura se je bližala šesti uri zvečer. Kompas je zaprl vse svoje objekte, delavci in vodstvo so zapustili prehod. Le nekaj nas je ostalo, da skupaj s policisti obranimo prehod. Takrat nismo razumeli nekaterih služb, ki jim je ta prehod dal največ in so ga v najhujših časih zapustili do zadnjega delavca. Pa vendar, čas gre naprej. Argumenti, v katere nismo sicer nikoli verjeli, so bili kasneje skrbno izbrani, sicer pa pustimo to, šlo je mimo. Ker so nam v restavracijah in trgovinah, kjer smo vsi dolga leta jedli malico, zaprli vrata pred nosom in niso pomislili, da bi nam lahko pustili kaj hrane in pijače, smo bili precej nejevoljni. Več sreče smo imeli z nekaterimi našimi in italijanskimi prevozniki, ki je niso tako jadrno ucvrli v skrb za svoja življenja in premoženje. Priskrbeli so nam pijačo in sendviče, tako da je bila vsaj žeja premagana. Večina špediterjev je odšla. Ostalo jih je nekaj, ki so želeli sodelovati pri obrambi prehoda. Obrambi? Mislim, da je bilo tu okrog 15 miličnikov, oboroženih z avtomatskimi puškami, eden z »zoljo«. Sam pa sem imel pištolo, za katero nisem vedel, ali deluje ali ne. Tulci so izgledali nekam plesnivi. Na prehodu sva bila s carinske strani sama z Egonom Marcem. V nočno izmeno je okrog sedmih prišel še Ljubo Tomažič, ostalih ni bilo na delo. Ura je bila pol sedmih, zaslišali smo hrumenje tankov. Iz ogledne točke so javljali, da vidijo osem tankov. Zaslišali smo streljanje na podvozu pri črpalki. Začelo se je. Strah in negotovost sta minila. Prehod bomo branili. Takrat ni nihče razmišljal, ali je to možno ali ne. V srcih je bila ena sama resnica, to je naše, tega ne damo. To, da se proti tankom in okrog 300 dobro oboroženim vojakom, tehnično gledano, ne da zoperstaviti s 15 avtomati, verjetno v tem trenutku nihče ni razmišljal. Takrat sem videl in spoznal, kaj pomeni imeti eno domovino, en dom. Če ti vzamejo to, ti vzamejo življenje. Če ne stojiš pred cevmi zločestega sovraga, ki ti hoče vzeti prav to, kar je najdragocenejše – domovino, ne moreš doživeti tega, da je občutek za varovanje življenja, ki je eno samo, za čustvom varovati svojo domovino - ki nam je ne bo nihče vzel.

Tanki so se zaustavili nekje pri črpalki. Vojaki so prišli bliže, do sedanjega bifeja na vogalu. Gledali smo se iz oči v oči, samo majhna napaka in vnel bi se požar, katerega posledic si ne smem niti zamišljati. Prišel je poveljujoči častnik,

mislim, da Milenković po priimku. Z vodjem ekipe milice so se začela pogajanja. »Ne bomo se umaknili«, smo rekli. »To ni pametno«, je odgovoril častnik, »nimate možnosti, dobro smo oboroženi. Bodimo pametni, nočem žrtev! Hočem samo zasesti prehod. S tem sem uresničil ukaz.« Po dveh urah je padla odločitev. Imeli smo uro časa, da se umaknemo z vso opremo. Bili smo jezni, da moramo kar tako stran. Kasneje smo vedeli, da je bila to dobra in pametna odločitev. Prišli bomo nazaj, si rečemo, in to kmalu. V to smo verjeli, čeprav ni kazalo ravno dobro. Opremo, žige, vse, kar se je dalo, smo na hitro pospravili v prtljažnike vozil. Vojaki so bili nestrpni. Okrog enajstih zvečer smo odšli. Šel sem k upravniku domov in mu pojasnil, kako stvari potekajo. Dogovorila sva se, da se zjutraj dobimo v carinarnici in se dogovorimo, kako naprej. Noč je bila kratka. Šel sem domov, tudi tu smo imeli pestro.

28. 06. 1991, petek - Ob štirih sem klical svojega takratnega namestnika Jocota. Prosil sem ga, da gre na Vrtojbo in preseli vse računalnike k Igorju. To sta ob šestih zjutraj, kljub 300 vojakom tik ob stavbi, tudi naredila. Tako je bilo onemogočeno delo jugocarini. Ob sedmih je bil v carinarnici sestanek, kako naprej. Sprejeta odločitev: »Gremo na prehode in poskušamo delati naprej!« Po slovenskih predpisih, seveda. Okrog pol devetih sem prišel na Vrtojbo in videl plapolati jugoslovansko zastavo. Doslej me toliko let ni motila, takrat pa me je stisnilo pri srcu. Trdno sem verjel, da bomo spet izobesili slovensko zastavo, na katero smo bili tako ponosni. Vsepovsod vojska.

Beograjska milica je že zavzela svoja mesta. Izmena carinikov je bila zbrana okrog novega vodstva izpostave. Eden je bil iz Dimitrovgrada, eden nekje iz Srbije, eden iz Pule. Nikoli nisem spraševal, kaj so se do takrat dogovorili. Pozdravil sem se s kolegom iz Pule. Spomnim se, da sem mu rekel: »Ne komplicirajte! Pustite nas na miru. Lahko ste kmalu na vrsti tudi vi.« Imel je sklonjeno glavo. Videl je, da tu ne potrebujemo njegove pomoči. Povedal je, da ni vedel, v kaj ga pošiljajo in da naj delamo, kot želimo. Ostala dva nista stvari razumela ravno tako. Predlagal sem jima dogovor. Naj se delavci sami odločijo, kdo jim bo šef. Če se odločijo zanje, grem jaz, če se zame, grede oni. Pogovor z delavci je trajal kakih 15 minut. Po pogovoru so si vsi delavci pripeli priponke CARINA - REPUBLIKA SLOVENIJA in odšli na svoja delovna mesta. Delali so po mojih navodilih, brez izjeme in brez ugovarjanja. Če se prav spomnim, je bil v izmeni eden ali dva Slovenca, ostali so bili Neslovenci. Kasnejša natolcevanja nekaterih, da posamezni delavci niso hoteli delati po naših navodilih in da so celo metali priponke po tleh, so čista izmišljotina. To preprosto ni bilo res.

Takoj po tem sestanku smo v prostorih poslovne skupnosti sklicali sestanek z vodji špedicij. Povedal sem jim novonastalo situacijo. Povedal sem, da imam trenutno nadzor nad dogajanjem, ne vem pa, kako bo potekalo vse skupaj naprej.

Dogovorili smo se, da bodo delali dokumente, dokler bomo stvar imeli v rokah mi, če pa bi vodenje in delo prevzeli jugo cariniki, ne bodo delali več dokumentov. Ker sem pričakoval še pritiske po izvajanju Odloka, smo se dogovorili, da na vseh dokumentih lažno prikazujejo namembni kraj carinjenja blaga izpostave v drugih republikah. Tako nam ne bi mogli očitati, da ne delamo po njihovih predpisih. S kar precej iznajdljivosti smo iznašli sistem, ki je omogočal, da je bil MMP Vrtojba edini prehod v Sloveniji, kjer se je tovorni promet odvijal brez prekinitve. Skupaj z italijansko stranjo, ki nam je stala trdno ob strani, smo uredili tranzit slovenskega blaga proti obali. Moram reči, da smo imeli srečo, kajti na prehodu so bili redni miličniki iz Beograda in vojaki iz Vipave. Tako poveljnik milice, kot vojske - kapetan, nista dovolila svojim podrejenim nikakršnih vlomov v prostore... Zanimivo, da so celo vprašali za vodo, če jim jo lahko damo. Dan je mineval v precej napetem vzdušju. Jugoobiskovalci so kar nekako izgubljali živce. Kapetana, po imenu Dragan, bil je Srb iz Like, sem nagovarjal, naj se preda milici, saj bo tako ohranil svoje življenje in življenja svojih vojakov. Ni bil ravno navdušen nad idejo, kar precej grobo mi je zabrusil, komu in kakšno zaprisego je dal. Verjel je v Jugoslavijo, to je bil njegov edini ideal, ki ga je poleg družine, o kateri mi je pripovedoval, nosil v svojem srcu. Poveljnik zvezne milice, ki je navezal stike z mano, ni vedel, kakšne pristojnosti ima na mejnem prehodu in kaj je pravzaprav njihovo delo. To so bili miličniki iz notranjih postaj, z delom na meji niso imeli izkušenj. Izgleda, da na situacijo niso bili pripravljeni. Verjetno so celo mislili, da je vse v redu in da so izpolnili pričakovanja nadrejenih. V bistvu pa ni bilo tako. Jugocarinikov sem se otesel že zjutraj, odšli so v hotel v Gorico ali domov, tega nisem nikoli izvedel. Miličniki so me vprašali, kako teče njihovo delo na prehodu. Povedal sem jim osnovne stvari in jim pokazal delovna mesta, ki jih morajo pokrivati. Prometa ni bilo ravno veliko, tako da se v delu niso utrudili. Zame je bilo pomembno, da nam niso delali težav in smo tako lahko kljub njihovi zasedbi opravljali delo popolnoma nemoteno, po slovenskih predpisih. Kakšna ironija. Toliko truda in razbitin, da so mejo zasedli, nato pa teče vse po starem. Svoje naloge niso izpolnili, ker niso vedeli, zakaj pravzaprav gre. To kaže na dejstvo, da niso bili pripravljeni na nikakršen odpor, ampak so mislili, da bodo tu našli poslušne Slovence, ki so bili itak navajeni že petdeset let delati po njihovih zamislih.

Okrog 12. ure me je poklical upravnik na upravo v Novo Gorico. Rekel mi je, naj pridem, ni mi povedal razloga. Takoj sem šel na upravo. V pisarni sta sedela upravnik in delavec Zvezne carinske uprave, Branislav Knežić. Bil je vodja enega izmed sektorjev v upravi. Poznal sem ga s sestankov. Ponudila sta mi, da sedem. Govoril je samo Beograjčan. Bil je zelo kratek in jasen. Pokazal mi je odločbo, s katero je bil nameščen za upravnika in vprašal me je, če mu

Redni broj	Datum	Ukupno po polju		Vozni red	Ukupno ili preostala kila	Broj naprednih kila	Ukupno učitano	Broj s vrha preostalog sredstva	Broj guma i ploče	Napomena
		1. polje	2. polje							
21649	28. JULI 1951	343	4128	Tramija, Ogjeu	---	---	Ogjeu	05-115318 6006	1140	---
21650	---	97	24140	ATT Karlovac	---	---	Karlovica	KA-81005 20.91	7507	---
21651	---	9	12580	VRAC JADCE	---	---	JADCE	JC-26443 5344	332	---
21652	---	14	23760	ATP. Rijecky	---	---	ZG. Jankovci	ZJ-170682 3846	10433	---
21653	---	4	2653	ATP. Rijecky	---	---	BELKO	GO-113930	680	---
21654	---	85	7362	Čizmatas-87	---	---	Kopivnica	KJ-68479 3453	7476	---
21655	---	951	10131	Hegarić	---	---	VREŽALN	EK-52870	4087	---
21656	---	70	20500	Autokocuju Kocuju	---	---	N. FAN	LO-700378 4128	7008	---
21657	---	2372	22680	Jugoprem2-87	---	---	NIS	ZA-155163 1515	952	---
21658	---	2352	22580	Jugoprem2-87	---	---	---	ZA-155161 1514	1522	---
21659	---	1	153	M. Caradon's Tomlin	---	---	EXEADVO	VI-35528	2144	---
21660	---	18	5730	Krapiš Joki-87	---	---	ZG. Jankovci	GO-81069	10531	---
21661	---	504	25500	Edvard Tatars	---	---	Devoj	SI-25815 3970	7134	VRGSECA
21662	---	18	22860	Polovnja	---	---	Ljiljana CC	PS-33513 1138	10710	---
21663	---	330	4787	Tramija, Ogjeu	---	---	Ogjeu	OS-143740 6014	1140	---
21664	---	10	25570	Zemice Kocuju	---	---	---	ZE-105710 8427	1744	---

Ukupno po polju
1. polje 2. polje
3. polje 4. polje

Mislim, da je bila Vrtojba edini mejni prehod, kjer je blago v slovenska podjetja prihajalo nemoteno. Da bi zabrisali sledi, smo v dokumentih in kontrolnikih kot namembni kraj vpisovali kraje v drugih republikah. Dejansko pa je šlo blago v slovenska podjetja.

bom lojalni in če bom delal na izpostavi po njegovih ukazih. Pogledal sem upravnika, saj nisem dobro razumel te igre. Rekel mi je, naj se odločim sam. Bil sem odkrit in kratek. Rekel sem, da sem pač Slovenec, tu imam dom, družino, Slovenija je moj dom in nimam nobene alternative v odločitvi. Povedal sem, da jaz priznavam in spoštujem ukaze dosedanjega upravnika, ne glede na to, ali ima odločbo ali ne. Ko sem končal, mi je beograjski upravnik rekel samo to, da ceni mojo odkritost in da bo pač uredil zadeve s svojimi ljudmi. Nisem mu povedal, da svojih ljudi na Vrtojbi sploh nima več. Ostal sem v pisarni, Vižintin je poklical šefa mejne CI - Železniške postaje, Tomota Sekuliča. Vprašal ga je isto. Tomo mu je odgovoril enako kot jaz. Odklonil mu je lojalnost in rekel, da bo lojalni dosedanjemu upravniku. S tem je videl, da tako ne bo imel koga upravljati. Popoldne je obiskal Vrtojbo, nismo ga spustili iz moje pisarne. Dali smo mu kar precej viskija. Kasneje smo ga odpeljali v Rožno Dolino in ponovili gostijo. Tako ni prišel v stik z milico in vojsko, ki je mislila, da smo pod njihovim nadzorom in ni delala težav. Rožno Dolino smo zapustili dobrih pet minut pred napadom na tanke. Novi »upravnik« je bil precej obupan, saj so mu vsi delavci pobegnili.

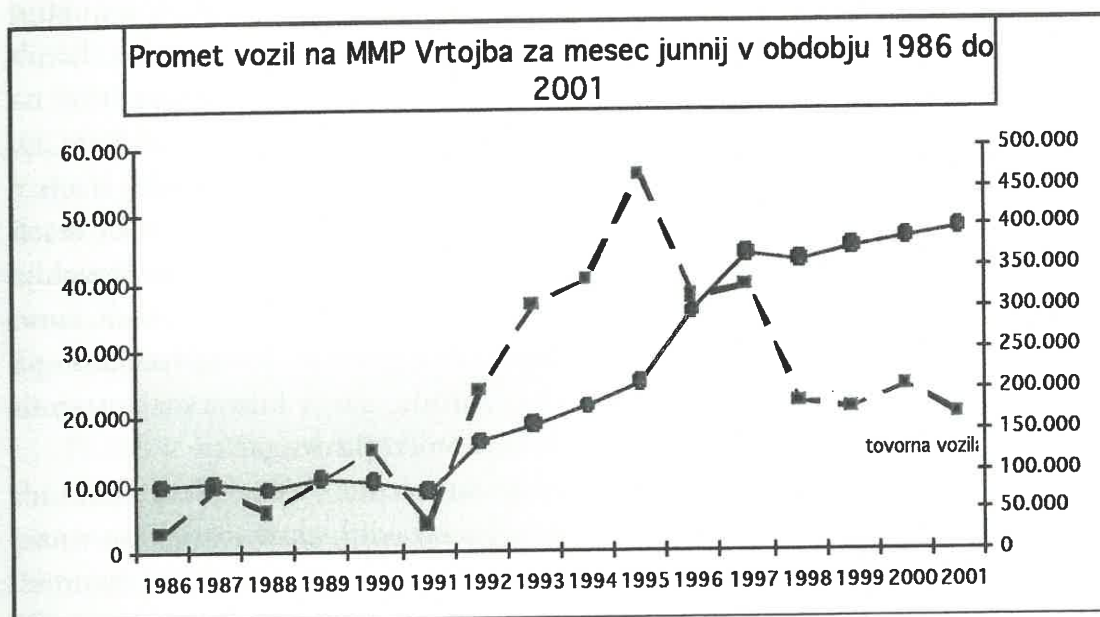
29. 06. 1991, sobota - Drugi dan se je za nas začel normalno. Prometa je bilo kar nekaj, manj potniškega, več tovarnega. Na oddelku milice v Šempetru se je formiral štab za napad na Vrtojbo. Akcijo naj bi izvedla milica. Kapetana sem tipal, kako misli z vojsko po napadu na Rožno Dolino. Bil je zelo živčen. Vkopal je tanke, razporedil ostrostrelce, mitralješka gnezda. Vojsko je kar dobro razkropil po območju Vrtojbe. Izgledalo je, da je bolj prebrisan vojak kot Kovačič v Rožni Dolini. V vojsko je verjel in je bil prepričan, da se ne bo nobeden predal. Rekel je, da prvi gotovo ne bo streljal, bo pa z vsem ognjem odgovoril na napad. Bal se je za vojake, manj za sebe. Spominjal se je, kako je materam na zakletvi obljubil, da jim bo vrnil sinove žive. To ga je kar precej bremenilo, zato sem mu to, da ne bo prvi streljal, kar nekako verjel in informacijo prenesel v štab v Šempeter. To se je kasneje izkazalo za resnično, držal je besedo, ni streljal, ker ni streljala milica. Bilo je ohranjeno marsikatero nedolžno življenje. V moji pisarni je večkrat izgubil živce in je razbijal z avtomatom po moji pisalni mizi. Ob enem takih živčnih napadov je skozi vrata vstopil upravnik Vižintin Svito. Ko je videl situacijo, se je obrnil, zaprl vrata in odšel. Kapetan je bil videti res razburjen.

Popoldne je nastalo neko čudno ozračje. Kot včasih, ko se pripravlja k hudi nevihti. Poleg vročine je bilo v zraku še nekaj, kar se ne da razložiti. To lahko samo čutiš. Pripravljali se je napad. Domov sem poslal vse carinike in nato sem odšel tudi sam. Nekaj ur kasneje se je zgodilo. Dva dni okupacije in spet je plapolala naša nova zastava, spet smo potnike pozdravljali z dober dan. Bili smo veseli, prehod je bil spet samo naš. Bila je dobljena bitka, ne vojna. Vseeno smo verjeli v Slovenijo, poti nazaj ni bilo več.

Počasi se je pričelo vračati življenje. Naslednji dnevi so minevali v grožnjah z letalskimi napadi. Na prehodu ni bilo prav veliko dela. Nekaj dni so bili na prehodu tudi teritorialci in rezervni miličniki. Z Brionsko deklaracijo so se stvari umirile, pričeli smo normalno delati in verjeli smo, da ne bo nikoli več tako, kot je bilo. Imamo svojo Slovenijo in sedaj smo slovenski cariniki. Trudili smo se čim prej spremeniti naše navade iz prejšnjih časov.

Postajali smo prijaznejši, večal se je profesionalni odnos do strank. Stranke so bile včasih malce razočarane, saj so si slovenskega carinika predstavljale drugače. Mislile so, da bodo slovenski cariniki solidarni z njimi tudi pri vnašanju blaga brez carine. Bile so prav komične situacije, ko so ljudje razlagali, da je sedaj včasih še slabše kot prej. Da morajo plačati carino tudi v novi državi, jim kar nekako ni šlo v račun. Počasi je šlo na bolje. To poletje turistov ni bilo. Dopisi iz Beograda so naznanjali, da bomo jutri spet skupaj. Kot da se ni nič zgodilo. Nikakor nismo verjeli, da bi bili še kdaj pod Beogradom. Zapustilo nas je nekaj sodelavcev in odšlo v svoje rojstne kraje. Prišel je 8. oktober,

rojstni dan slovenske carinske službe, prvi dan po šestmesečnem moratoriju na osamosvajanje. Beograd je na srečo pozabil na nas, skušal je rešiti, kar se je dalo rešiti v drugih republikah. Žal dosti bolj tragično kot pri nas. Kot izgleda, še ni konec vsega hudega. Bodimo veseli, da se je pri nas izšlo tako, kot se je. Vrtojba je danes prerasla v enega največjih prehodov v državi. Ponosni smo nanjo, kot takrat, ko je na drogu prvič zaplapolala slovenska zastava.

Promet je po juniju '91 močno upadel, povečeval se je zelo počasi iz leta v leto.

Na mejnem prehodu v Vrtojbi je v spomin na te čase postavljeno spominsko obeležje, ki ga je izdelal policist Boris Dovžak

DAN, KO JE BILA VRTOJBA SPET NAŠA

Ob spremljanju političnih dogajanj in krvavih prevratov v državah vzhodnega bloka, kjer si je narod zaželel demokracije in s tem boljšega življenja, me je vseskozi spremljala misel »Kaj bo pa z nami?« Dogajanja v naši bivši domovini so se odvijala v pozitivni smeri in prevzelo me je prepričanje, da smo pač edini izmed socialističnih držav, ki smo to preobrazbo pametno izvedli z dialogi. Vendar temu ni bilo tako. V državi, kjer je sožitje več različnih narodov strmo padalo, ob naraščanju nacionalizma in sanjah o Veliki Srbiji na eni strani ter samostojnosti in odcepitvi na drugi strani, se je s plebiscitom 23. decembra 1990 začel uresničevati tisočletni sen slovenskega naroda, živeti v svoji državi. Odločitev je padla. Slovenci smo bili sami nase ponosni in veseli ter v pripravah na nov način življenja čakali na 25. junij 1991, ko je Slovenija razglasila samostojnost. Navadni smrtniki smo ob tem vedeli in videli samo lepšo plat te zadeve in še zdaleč nismo pomislili, kaj nas lahko doleti. Sploh pa to, da bi se naša JLA obrnila proti svojemu narodu, kar je bilo v socialističnih utopijah vsekakor nemogoče. Toda realnost je pokazala drugače.

Bil sem eden najmlajših carinikov v naši carinarnici, tako po letih, kot tudi po delovnem stažu v tej službi, tako da v meglico zavitih aktivnosti, ki so v naši službi potekale v zvezi s pripravami na osamosvojitve, nisem povsem razumel. Pa tudi jemal jih nisem dokaj resno, saj sem si to, tako težko pričakovano osamosvojitve predstavljal zelo enostavno in preprosto. Slovenija bo pač sam svoj gospodar, v službo bom prišel v novi uniformi brez peterokrake zvezde, na stebru ob mejnem prehodu bo plapolala slovenska zastava, Carinski zakon bom lažje razumel, ker mi ga ne bo več potrebno prevajati iz srbohrvaščine, plače ne bom dobival iz Beograda, temveč iz Ljubljane... Vse to sem si močno želel, kajti kot zadnja generacija, ki je strokovni carinski izpit opravila še v Beogradu, sem močno občutil mrke poglede, češ: »Kaj pa si vi Slovenci mislite?« Res smo na izpitu lahko uporabljali svoj jezik, toda dobivali smo razne druge nizke udarce, kot so bile skripte, tiskane v cirilici, v nekaterih lokalih nismo bili postreženi, ob rezervaciji letalske karte za povratek domov so nam polet z Adrijinim letalom ob 8.00 za Ljubljano zatajili in nam podtaknili polet z letalom Jata ob 4.00 itd.

Le nekaj dni pred osamosvojitvijo smo na carinski izpostavi Vrtojba imeli delovni sestanek, na katerem smo se javno odločali o tem, kdo bo delal za Slovenijo in kdo ne. Kljub velikim neznankam, kot so bile: Bomo res dobili plačo? Kaj pa, če nam ne uspe?... se nas je velika večina odločila, da bomo lojalni Slovenji in njenemu vodstvu. Samo eden se s to odločitvijo ni strinjal. Nič za to, svojo penzijo je prav tako dočakal v službi slovenske carine. Po končanem sestanku smo se s sodelavci le še spogledali in se ob ugotovitvi, da so stvari

zelo resne, brez komentarjev razšli. Zadnjo izmeno pred osamosvojitvijo sem na cesti preživel skoraj v molku, saj je bil z menoj sodelavec, ki mu ni bilo do pogovora. Pestile so ga težave, ki mi jih ni hotel zaupati. Predvideval sem, kaj ga je mučilo. Kasneje so se ta moja predvidevanja izkazala za prava. V sebi sva pač nosila vsak svojo domovino in v tistem trenutku je bil vsak dialog neuspešen, zato sem raje molčal in razmišljal. Vedno manj mi je bilo jasno, kaj se dogaja. To je bil moj zadnji delovni dan, ki sem ga še opravil pod Zvezno carinsko upravo, saj sem bil potem po razporedu par dni prost.

Milica je svoje vrste popolnila v okviru rezervnega sestava, sledili so vpoklici rezervistov teritorialne obrambe... Spraševal sem se, kaj to pomeni? Vse mi je postalo jasno, ko me je prestregla novica, da so tanki JLA zapustili vojašnice in se napotili proti mejnim prehodom. Spomnil sem se televizijske reklame: »NEMOGOČE JE MOGOČE« in se stežka sprijaznil s tem dejstvom. Nestrpno sem prek medijev sledil dogajanjem po Sloveniji, poudarek pa sem dajal dogodkom na mejnem prehodu, kjer sem delal. Spremljali so me srd, jeza, strah, razočaranje.

Počilo je na mejnem prehodu Rožna Dolina. Kaj je s sodelavci, so tam, so morda odšli, kaj čutijo njihove družine...? Rožna Dolina je spet naša, Vrtojba pa še ne. Prepričan sem bil, da bo tudi ta spet naša, toda bal sem se posledic. 29. junij 1991. Po razporedu sem bil pisan v nočno izmeno na MMP Vrtojba. Nisem bil natančno seznanjen, kaj se tu dogaja in kakšne so aktivnosti. Večkrat sem poskušal poklicati na mejni prehod, vendar neuspešno. Telefon je zvonil v prazno. Zaradi tega sem poklical na upravo, kjer mi je upravnik zatrdil, da se delo odvija normalno in naj se pred odhodom na MMP Vrtojba ob 18.30 javim na upravi. Okrog 17.15 sem se odpravil od doma. Domači in sosedje so se poslavljali od mene in mi zaželeli vso srečo ter mi v avto natrpali hrane in pijače za več dni. Njihovega početja nisem razumel. Javil sem se na upravi, kjer je izredno dežurstvo opravljal Dornik. Na kratko mi je obrazložil aktivnosti ter dejal, da moram počakati navodila s strani Zorca. Izvedel sem, da Vrtojba še ni naša in pogajanja še vedno potekajo. Zorec mi je po telefonu dejal, naj odidem na svoje delovno mesto v Vrtojbo. Postal mi je nelagodno. Nič nisem razumel. Usedel sem se v avto in v razmišljanju ter s slabim občutkom odpeljal mimo prizorišča v Rožni Dolini v smeri Šempetra. Ožgan tank, vse polno teritorialcev. Kaj bo v Vrtojbi? Na mostu prek železniške proge v Šempetru sem naletel na cestno zaporo. Miličnik me je obvestil, da je Šempeter blokiran. Svojo nalogo moram opraviti. Izbral sem neurejeno makadamsko cesto, ki bi ji lahko rekel kolovoz in se tako skozi naselje Podmark prebil do vzhodnega dela Šempetra ter od tu proti tehničnim pregledom. Ponovno so sledila opozorila miličnikov, naj se umaknem, ker se bo pravkar predala karavla v Šempetru in bi se lahko

vnel tudi spopad. Ustvaril sem si novo sliko in upal, da vse le ni tako črno. Šempeter je pač blokiran zaradi karavle, na Vrtojbi pa je vse OK. Odpeljal sem se do Bazare in se po kraku hitre ceste brez skrbi zapeljal do MMP Vrtojba ter opazoval okolico. Videl sem tanke in nič drugega. Peljal sem se naprej in tik pred mejnim preходом ugotovil, da nekaj ni v redu. Zmanjšal sem hitrost. Vse mirno in tiho, nikjer nobenega avtomobila, niti žive duše. Ugotovil sem, da je najbolje, če odnesem pete in začnem ob koncu verige, ki je razmejevala oba vozna pasova, polkrožno obračati. Žal prepozno. V trenutku me je z naperjenimi puškami obkolo štiri ali pet vojakov JLA. Nisem jih uspel prešteti, bil sem sam in ugotovil, da gre zares. Z desno roko sem si uspel z žepa srajce odtrgati priponko z napisom »CARINA - REPUBLIKA SLOVENJA« in jo spustiti pod sedež. Ustavil sem avto. Vojak je planil k avtu, odprl vrata ter prislonil cev puške k mojemu vratu in rekel: »Gasi motor!« Ubogal sem ga in na hitro premišljal o lepih trenutkih mojega življenja ter predvideval, kaj me bo doletelo. Morda bom talec? Ob avtu se je znašel majhen debel miličnik in pričel z menoj dialog v srbohrvaščini. Odleglo mi je, saj je bil prijazen. Povprašal me je, kaj tu počnem, nakar mu razložim, da sem po navodilih nadrejenih prišel v službo. Razložil mi je, da je situacija zelo napeta in pričakujejo vsak trenutek spopad s pripadniki teritorialne obrambe, ker oni pač mejnega prehoda ne bodo zapustili. Dejal mi je: »Beži dete, beži dete kuči!« Njegov ukaz sem izpolnil, kot še nobenega. Tako hitro se na ukaz nisem odzval niti v vojski. V trenutku sem bil spet na Bazari. Ustavil sem se in stopil iz avta, da je napetost v meni popustila. Po isti poti sem se vrnil na upravo, kjer sem čakal nadaljnja navodila in spremljal dogodke na MMP Vrtojba. Po uspešnih pogajanjih so se miličniki in jugoarmada predali brez žrtev. Dobil sem navodilo, naj se vrnem na prehod, kar sem tudi storil. Začutil sem drugačno vzdušje, kot pri prvem prihodu, saj sem videl plapolati slovensko zastavo. Na prehodu so bili pripadniki teritorialne obrambe ter slovenske milice, ki so pobirali odloženo orožje pripadnikov jugoarmade ter pregledovali prostore. Vsi smo bili veseli uspeha, vendar je v nas še vedno ostala negotovost. Pregledal sem naše prostore ter o tem poročal šefu izpostave Mikužu. Prostori in inventar so ostali skoraj nedotaknjeni. Pripadnik teritorialne obrambe je na strehi plave stavbe, nad današnjim bifejem, opazil ostrostrelca. Sledila je bliskovita akcija. S Pipanom, ki je prišel na prehod, da bi naredil par posnetkov, sva se zatekla v klet. Akcija je bila kmalu uspešno zaključena, saj je bil ostrostrelec »fatamorgana«. Postavljene so bile straže proti notranjosti. Proti Italiji pa ni nihče polagal pozornosti, saj smo bili vsi prepričani, da nas tam varujejo tamkajšnji obmejni organi, ki so se spet postavili na svoja delovna mesta. Naenkrat je spet nekdo izmed teritorialcev zakričal: »Tam, tam v travi so še!« ter pokazal v travo, kjer je danes cesta, ki vodi v Shopping center. Tudi

sam sem se tokrat prepričal, da to ni »fatamorgana«. Spet je sledila bliskovita akcija milice in teritorialne obrambe. Počepnil sem v kabino in čakal. Drznil sem si dvigniti glavo nad beton, ter poškiliti, kaj se dogaja. Italijanski obmejni organi so v nevednosti, kaj se dogaja, izginili v svoja kritja. Miličniki so prijeli dva slovaška šoferja, ki sta se že dalj časa vsa prestrašena skrivala v travi, saj si do svojih kamionov, ki sta jih imela na uvoznem parkirnem prostoru, nista upala. Sledilo je malo morje telefonskih klicev. Vsa vprašanja so bila enaka. Kako je? Je vse v redu?... V službo sta prišla še vodja izmene Dimitrijevič ter Mihajlovič. Bila sta mirna in prestrašena. Milica ju je neprestano nadzirala. Bala sta se stika s teritorialci. Govorila nista ničesar, niti med seboj ne. Mihajlovič tega pritiska ni prenesel in se je že čez dobre pol ure zaradi zdravstvenih težav odpravil domov.

Dobil sem ukaz, da moram na upravo. Nisem vedel, zakaj. Na upravi mi je bilo postavljeno vprašanje, ali bi lahko bil v službi sam, saj mora Dimitrijevič iz varnostnih razlogov domov. Nisem bil ravno navdušen nad tako odločitvijo, zato je bilo odločeno, da grem domov po Lapajne Dušana in greva skupaj na MMP Vrtojba. Ob prihodu v Vrtojbo je bil Dimitrijevič že pripravljen za odhod, saj mu je bilo med tem že rečeno, da zapusti mejni prehod. Poslovil se je od naju ter odšel. Mejni prehod je bil uradno zaprt, vendar so se najbolj radovedni Italijani že pojavljali tu in zbirali neposredne informacije o tem, kaj se pri nas dogaja. Noč se je odvijala zelo počasi in napeto ob poslušanju radijskega programa o dogajanjih po Sloveniji.

Utrujeni teritorialci so zaspali po naših izvoznih prostorih. Nemir in napetost v njih sta bila tako močna, da je le redko komu to tudi uspelo. Želel sem si vzpostaviti čim večji stik z njimi, saj sem jih večino poznal, vendar so bili v stanju, ko so potrebovali mir za počitek in razmišljanje. Pa tudi sam nisem bil v kaj boljšem stanju.

Jutranja primopredaja izmene je potekala v električno nabitem ozračju. Napovedan je bil letalski napad. Carinike, ki so prišli v novo izmeno, je milica opremila z avtomatskim orožjem. S sodelavci smo si še izmenjali izkušnje ter si zaželeli srečo. Ob odhodu sem dobil občutek večje varnosti in nekega uspeha, kot da bi prehodil pot, ki vodi skozi minsko polje. Neprijetne misli pa so se še vedno vračale na sodelavce, ki so bili na mejnem prehodu postavljeni kot »živa vaba« za letala jugoarmade.

V času desetdnevne vojne za Slovenijo sem 2. julija 1991 na mejnem prehodu opravil še eno dnevno izmeno. Kljub temu, da je delo potekalo normalno, je bilo v ozračju čutiti nevarnost. Zatulile so sirene, ki so naznanjale zračni napad. Zatekli smo se v zaklonišče. Na površju so ostali le miličniki in teritorialci, ki naj bi branili mejni prehod pred napadi letal z ročnim orožjem. Razmišljal sem,

kakšen smisel sploh ima to? Kot bi se zajec postavil v bran medvedu, namesto da bi tekel. Če se začne napad, nam ni rešitve. Toda to je naše, naša domovina, katero moramo braniti, pa čeprav z golimi rokami. Čez čas smo se vrnili na svoja delovna mesta, saj preletov letal ni bilo. Z naslednjim dnem sem pričel z izrednim dežurstvom na upravi, kjer sem se počutil dosti bolj varno, pa tudi ostala situacija se je počasi umirjala.

V srednješolskih letih je med nami na skrivaj krožila prepovedana parola, ki je govorila o nečem, kar je nemogoče: »Ko bom velik, bom carinik na Kolpi!« In zgodilo se je.

Avtor članka je Metod Šuligoj,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

DO OSAMOSVOJITVE NA TOLMINSKEM

Vojna pred desetimi leti za CI Robič

Danes, deset let po osamosvojitvi Slovenije, se spominjamo samo lepih dogodkov v tistem obdobju. Vsekakor se vsak z radostjo v srcu spominja dneva, ko smo postali samostojna Slovenija. Bilo pa je potrebno veliko dela, odrekanja, volje, adrenalina in razuma, da so se stvari na območju Kobarida razpletle brez človeških žrtev in nepotrebne gospodarske škode. Namensko bom uvodoma izpustil dogajanja v takratni Jugoslaviji, saj je o tem najbrž napisanih že veliko knjig in razplet že vsi poznamo. Bolj se bom osredotočil na lokalno dogajanje, na carinsko izpostavo Robič. Pri tem pa se bom naslanjal na podatke, ki so mi jih posredovali g. David Četrlič, g. Andraž Pignatari in drugi, ki so omenjeni v nadaljevanju.

Priprave na osamosvojitve segajo kar nekaj let pred začetek vojne. Očitno pa je postalo, da se bo nekaj dogodilo, ko je teritorialna obramba (TO) svojim četam v letu 1990 razdelila strelivo. Tako so tega leta dobili strelivo tudi v 183. PDV. Proti diverzantskemu vođu (183. PDV), ki je poleg ostalih, kot formacija, odigral pomembnejšo vlogo pri delovanju v okolici mejnega prehoda Robič. Namestnik komandirja 183. PDV, g. Janko Volarič, je doma hranil skrito večjo količino orožja za potrebe TO. Naj omenim, da je g. Volarič carinski delavec CI Robič.

Pa si oglejmo dogajanje kronološko. 27. 06. 1991, v jutranjih urah je enota jugoslovanske armade (JA) poskušala zasesti mejni prehod Robič. Naletela je na odpor številnih policistov in policistov rezervistov na samem mejnem prehodu. Potekala so skoraj celodnevna pogajanja med predstavnikom policije, g. Srečkom Rosičem in komandirjem karavle v JA, g. Jelićem. V tem času je bila s strani italijanskih predstavnikov ponujena pomoč v hrani, pijači in možnost zdravniške pomoči ali umika na italijansko stran. Lepa poteza zaskrbljenih italijanskih kolegov. Ker je JA imela izrecen in brezkompromisen ukaz, zavzeti mejni prehod, se je zaradi izogibanja človeškim žrtvam odločilo, da policija in carina brez boja zapusti mejni prehod Robič. Tako je približno ob dveh ponoči JA zasedla mejni prehod Robič, nakar je JA spustila slovensko zastavo in zopet izobesila jugoslovansko. Verjetno je bil s tem, glede na uro, zaseden tudi zadnji mejni prehod v Sloveniji, kar tudi ne gre prezreti. To dejanje se je takoj izkazalo za taktično dobro potezo, saj so bili od tega trenutka naprej pripadniki JA obkoljeni. Za seboj so imeli Italijo, desno in levo strma pobočja Matajurja in Mije, na cesti proti Kobaridu pa jih je za barikadami čakal že omenjeni 183. PDV. Čez noč je divjala nevihta in temperatura se je precej znižala, tako da so bile razmere kar neugodne. Za tako imenovanega sovražnika še bolj, saj jim je v kosti poleg strahu lezel tudi mraz. 183. PDV se je vkopal za vasjo Robič, na cesto pa so postavili kamiona Planike in Žage Ohojak. JA je dobivala okrepitve z Livka mimo Matajurja, kar je še zaostriło položaj. Začela se je igra z živci. Nenehno je potekalo obveščanje med policijo, TO, drugimi vodi in 183. PDV. Slednji so prisluškovali pogovorom JA preko vojaških postaj in se prilagajali situaciji. Policija je medtem stražila pri nekaterih pomembnejših objektih in na nekaterih križiščih. To lahko potrdim iz prve roke, saj sem takrat deloval kot rezervni policist, večinoma na križišču v Idrskem. Preprečili smo veliko kontaktov komandirjev ali višjih činov, ki so bili poslani direktno iz Beograda, s komandirji JA na območju Kobarida. To je tudi bilo pomembno, saj so bili »lokalni« komandirji JA relativno bolj upogljivi, kot tisti direktno iz Srbije. Lokalni komandirji so bili predstavniki JA, ki so si ustvarili v Sloveniji družine. Z njimi smo imeli veliko kontaktov na športnem, kulturnem in drugih področjih. Z novimi komandirji JA, »nastrojenimi« in direktno »uvoženimi« iz Srbije, pa ne. Torej bi bila pogajanja z njimi vsekakor težja.

Zjutraj je prišlo na barikadi do srečanja med komandirjem JA in komandirjem 183. PDV, g. Miranom Fincem. Predstavnik JA je do zob oborožen zahteval, da gre po hrano in suho obleko za njegovo vojsko. Komandir PDV mu tega ni dovolil in tako je vojakom JA še bolj padla morala, saj so bili že lačni in premraženi. Pomoči pa JA preko Matajurja ni dobila, saj so prispeli le do karavle JA v Starem selu.

Motiv z Robiča; situacija je zanimala tudi italijanske kolege

Naslednji dan pa je bilo iz štaba TO ukazano, da se napade JA na MP Robič. Koordinacijo je vodil g. Silvo Hrovat. Umaknjena je bila barikada in 183. PDV se je oborožila z RB. Tisti, ki ste še služili vojsko v »jugi«, že veste, za kaj gre. RB je v direktnem prevodu »ručni bacač«. Pridružila sta se še dva voda in vse je bilo pripravljeno za napad, ki naj bi se začel točno ob 12. uri. Na zadnja pogajanja z JA je prišel še g. Zdravko Likar, danes načelnik upravne enote Tolmin, takrat poveljnik diverzantskega odreda. To je bil še zadnji poskus pred odprtim ognjem. Ne da se z besedami opisati napetosti. G. Likar Zdravko je uspel, da se je JA predala. Ura je odbila 12. V resnici je trideset minut pred dvanajsto. Zopet je zaplapolala slovenska zastava. Robič je bil prvi v Sloveniji osvobojen prehod in padla ni nobena žrtev.

Vsa zahvala gre prav vsem, ki so dali prispevek v tej vojni in omenjenim posameznikom, ki so verjetno tudi spremenili tok zgodovine. Kdo ve, kaj vse bi se lahko zgodilo in kako krvava bi lahko bila zadeva. Tukaj je šlo tudi za zelo dobro sodelovanje slovenske oblasti, TO, policije in carine. Vsi skupaj smo delovali složno in sprejemali informacije in odločitve enotno, kakor ena velika družina.

Avtor članka je Aleš Mišič,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

OSAMOSVAJANJE NA TOLMINSKEM

V februarju 1989. leta so delavci carinarnice prejeli odločbe o razporeditvi na delovna mesta. Odločbe so bile napisane v srbohrvatskem oz. srbskem jeziku. Pod odločbo je bil podpisan upravnik carinarnice. Ko sva s kolegom Rudijem Brezavškom odločbi videla, sva soglasno sklenila, da jih ne bova sprejela, ker so bile napisane v srbskem jeziku, namesto v slovenskem. Bila sva zelo začudena, da je upravnik take odločbe sploh podpisal in vročil delavcem. Po takratni ustavi SFRJ so bili vsi jugoslovanski jeziki enakopravni, zato bi morale biti odločbe napisane v slovenščini. Ogorčena in hkrati užaljena sva takoj napisala pritožbo, v kateri sva zahtevala prevod odločbe. Natančne vsebine pritožbe se ne spominjam več. Vem, da sva se sklicevala na ustavno zagotovljeno enakopravnost jezikov. Istočasno sva tudi omenila obdobje naših staršev, ki so pod Italijo morali govoriti italijansko in kako so si prizadevali za slovenščino. Rudi je nato opozoril nekatere delavce carinarnice in jih pozval, da podpišejo navedeno pritožbo. Bila sva tudi zelo razočarana nad zavestjo (narodno) nekaterih delavcev, za katere sva bila doslej prepričana, da so pravi Slovenci. Na koncu so pritožbo podpisali naslednji delavci carinarnice Nova Gorica: Slavko Mikuš, Dušan Lapajne, Sergej Kerin, Rudi Brezavšek in Lili Vencelj Lesjak. Pritožbo z navedenimi podpisi je Rudi osebno odnesel upravniku. Žal nikoli ni bilo odgovora, niti prevoda odločbe. Glede na to, da so se dogodki v naslednjih letih odvijali tako, kot so splošno znani, z Rudijem nisva več vztrajala. Čas je nama in ostalim podpisnikom pokazal, da smo imeli prav in osebno sem zelo ponosna, da sem takrat to storila, t.j. v času, ki ni bil ugoden in ko se ni vedelo, kaj sploh bo s Slovenijo in z našim jezikom.

Dogodki, ki so se odvijali na mejah v juniju 1991. leta so splošno znani. Za izpostavo Tolmin lahko rečem, da je velika večina delavcev takrat zelo odgovorno in odločno branila interese Slovenije. Vsi so bili na svojih delovnih mestih in podrobno so me seznanjali s potekom dogodkov. Sama sem bila na sedežu izpostave do konca vsakodnevnega delovnega časa. Popoldne in zvečer (ter ponoči) pa sem morala biti doma, dosegljiva v vsakem trenutku po telefonu. Takrat sta bila pod našim nadzorom prehoda Robič in Predel, prehod Učaja in maloobmejni prehodi pa so bili pod nadzorom milice.

Spominjam se, da so prehod Robič zasedli okrog 14. ure popoldne. Pred odhodom carine in milice s prehoda, me je o tem po telefonu obvestil Rajko Troha, ki je bil zadnji na prehodu. Mejni prehod Predel pa je bil zavzet okrog 22. ure zvečer. Obvestil me je Branko Gruden, ki je bil zadnji na prehodu.

Kot je znano, so bili delavci carine neoboroženi, zato je bilo dogovorjeno, da zapustijo prehod takrat, ko bo odšla tudi milica. In tako je tudi bilo. Že po nekaj

dnevih je bil najprej »osvobojen« prehod Robič. Takratni vodja, Emil Rutar, je bil prvi na prehodu in, ker ni imel ključa, je v pisarne šel kar skozi okno.

Nekaj dni kasneje pa smo se ponovno vrnili še na prehod Predel. Po končani vojni in normalizaciji dogodkov sta z naše izpostave odšla neznano kam dva delavca. Vsi ostali delavci so ostali še naprej. Nekateri so si morali pridobiti slovensko državljanstvo in opraviti izpit iz slovenskega jezika.

Avtorica članka Lili Vencelj Lesjak, tedanja vodja izpostave Tolmin,
odgovorna za vse mejne prehode na Tolminskem,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

SPOMIN NA VOJNO

Razglasitev samostojnosti v Sloveniji smo doma pričakali z navdušenjem, po drugi strani pa je mene in ženo skrbelo, kako bo naslednji dan. Vedelo se je, da se vojska pripravlja na prevzem mejnih prehodov z Italijo, istočasno pa se je tudi slovenska teritorialna enota pripravljala na obrambo.

Naslednji dan se je že vedelo, da so se na nekaterih mejnih prehodih spopadli vojska in teritorialna obramba. Ženo je skrbelo, kako bom šel v službo na mejni prehod Predel. No, kot vedno, sem tudi tistega dne (26. 6. 1991) šel ob 17.40 do Bovca s svojim avtomobilom. Že na poti proti Bovcu so bile postavljene barikade s strani teritorialne obrambe in večkrat so nas tudi ustavili ter kontrolirali.

Na postaji milice v Bovcu me je čakal miličnik Andrej Komac in rezervni miličnik iz Tolmina. Preden smo krenili na pot, so nam dali še napotke, da ostanemo mirni ter da ne izzivamo vojske.

Na poti od Bovca do Predela nas je nekajkrat ustavila teritorialna obramba in slovenska milica. Priznati moram, da sem bil kar zaskrbljen, ker nisem vedel, kaj nas čaka na Predelu.

Ko smo se približali karavli na Predelu, nas je ustavila vojska. Morali smo zapustiti avto in z dvignjenimi rokami smo se obrnili proti avtu, da so nas pregledali. Bilo je zelo neprijetno. Vojska je bila oborožena s puškami in avtomati. Ko so nas vse tri pregledali, so nas pustili do mejnega prehoda. Z dnevno izmeno smo napravili primopredajo, nakar je izmena zapustila Predel.

Ostali smo sami, pri sebi nismo imeli nobenega orožja, okoli nas pa oborožena vojska. Bilo nam je res neprijetno. Vsi trije smo se namestili v kabino milice in čakali nadaljnja navodila s strani naših nadrejenih. Okoli 20. ure me je poklicala šefica Lili Vencelj in dejala, da moram čakati nadaljnjih navodil. Vmes je klicala tudi zaskrbljena žena, saj je doma spremljala po radiu in televiziji vse, kar se je dogajalo po Sloveniji. Okoli 21. ure me je spet klicala Lili Vencelj in naročila, da vse pečate, knjige in denar zaprem v železno blagajno in ključke držim pri sebi. Ko je tudi milica dobila podobna navodila, smo vsi trije ob 22. uri zapustili prehod in se odpravili proti Bovcu. Ključke sem predal na postaji milice v Bovcu in se odpravil proti domu.

Čeprav smo v tistih dneh preživljali težke trenutke, pa je posijal tudi žarek veselja z rojstvom moje prve vnukinje Špele, ki se je rodila 22. 6. 1991.

Avtor članka Branko Gruden,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

VOJSKA JE HOTELA ZASESTI MEJNI PREHOD ROBIČ

Večer pred nastopom službe sem preživela pred televizijo. Razglasitev samostojne Slovenije me je razveselila, a istočasno sem pomislila, da se stvari lahko močno zapletejo, da bodo naše velike želje uničene. Vesti, ki so prihajale iz Beograda, niso bile dobre, zato sem se za naslednji delovni dan še posebno pripravila.

S službenim vozilom smo se zjutraj 27. junija 1991 s kolegom in dvema miličnikoma odpeljali na mejni prehod. Tam je že visela slovenska zastava in stala tabla Republika Slovenija. Nočna izmena je odšla domov. Za nami so ostali oboroženi rezervni miličniki.

Kmalu po nastopu službe me je vodja milice obvestil, da so mu sporočili, da prihajajo proti meji iz kasarne v Tolminu vojaki. Stisnil me je strah, vendar sem se zavedala, da moram svoje delo opraviti. Ker je bil premik vojske nadzorovan, smo vedeli, kdaj približno bodo prišli.

Milica je imela nalogo ustaviti vojake 200 m pred prehodom. Ti so se pripeljali v dveh kamionih z vso oborožitvijo. Začelo se pogajanje z dvema starešinama in miličnikoma, katerima je uspelo vojake zaustaviti. Ti so se razporedili levo na breg, desno pod cesto, katero so s kamionoma zaprli.

V tem času sta prišla komandir in njegov pomočnik. Do objekta pa je prišel tudi starešina in v skupnem prostoru so se začela pogajanja. Ker vodja referata ta dan ni prišel na delo, sem pogajanja s strani meje prevzela sama. Vojaškega starešino sem poznala, zato sem mu rekla, da je čas, da se odloči, na kateri strani bo, saj ima tu družino in dom. Odgovoril je, da naj razumemo njegovo stisko in da bo storil vse, da ne bi prišlo do oboroženega spopada. Poudaril je, da od njega zahtevajo, da zasede prehod in da miličniki odložijo orožje. Miličniki so odgovorili, da prehoda ne bodo zapustili in ne odložili orožja. Starešina se je umaknil na razgovor k svojemu nadrejenemu, ki ga je čakal pri oboroženih vojakih.

Medtem sem se povezala s šefinjo CI Tolmin in ji povedala o stanju na prehodu. Bodrila me je in svetovala, naj s kolegom sodelujeva z milico. Obljubila je, da bo poslala vodjo referata, da me zamenja.

Vojaški starešina se je še večkrat vrnil k nam in vsakokrat bolj grozil in se izgovarjal na vojake, da so napeti in da ne odgovarja, če jim bodo popustili živci. Govoril je, da tudi njegov nadrejeni zahteva akcijo. Napetost se je stopnjevala, zato so miličniki oborožili še mojega kolega.

V tem času je bil blokiran tudi promet. Vojaki našim državljanom niso dovolili vstopa, medtem ko so izstop omogočili. Vse to so spremljali italijanski mejni organi, v začetku samo z njihove strani, potem pa je prišel brigadir in ponudil pomoč v hrani. Obvestil nas je tudi, da je na njihovi strani pripravljeno intervencijsko vozilo. Ponudil je pomoč v primeru spopada s tem, da se lahko umaknemo na njihovo stran z orožjem.

Pogajanja so se vlekla pozno v popoldanske ure, na prehod je prišel vodja referata in dobili smo vest, da je vojsko obkolila naša teritorialna obramba. Kar lažje smo zadihali, saj smo vedeli, da nismo sami.

Okoli 18. ure me je pomočnik komandirja odpeljal domov, mimo nadrejenega starešine, ki naju je spremljal s sovražnim pogledom.

Na prehodu so ostali samo oboroženi moški.

Avtorica članka Milena Uršič,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

NOČ, V KATERI JE BIL ZAVZET MEJNI PREHOD ROBIČ

Že ob odhodu iz Kobarida, 27. junija proti večeru, so domačini zaskrbljeno zmajevali z glavo, češ, kam sploh rinete, če je vojska pred prehodom. Z rahlo tesnobo, a vseeno odločeni in brez pomislekov, smo se napotili proti Robiču: tedanji miličniki, rezervisti in jaz. Nelagodno sem se počutil ob dejstvu, da sem edini neoborožen. Kaj naj naredim, če bo prišlo do incidenta pri napetosti, ki je bila prisotna in po novicah, ki so prihajale iz drugih krajev?

Mimo postavljenih barikad smo se pripeljali do vojakov s puškami v rokah, negotovih obrazov. Dovolili so nam, da zamenjamo kolege iz dneвне izmene, toda pod pogojem, da miličniki odložijo orožje. Po krajših pregovorih so nas vseeno spustili. Kolegi so nas pričakali z vidnim olajšanjem. Po kratkem opisu dogodkov in spodbudnih besedah so se odpravili domov.

Kaj nam bo prinesla noč? Miličniki so se razporedili po okolici, sam pa sem ostal v stavbi, skupaj s komandirjem in namestnikom. Vsi smo bili napeti, v moreči tišini pripravljeni na vse. Na zvezi sem bil z vodjo izpostave, gospo Vencelj. Spraševala me je po trenutni situaciji in svetovala, kako naj se obnašam v teh razmerah.

Kmalu sta prišla na prehod oficirja JLA z novim ukazom, da ga moramo zapustiti, sicer... V pisarni milice so se pričela pogajanja. Pred vrati je stal mlad vojak s prstom na sprožilcu puške. Sprehodil sem se do miličnikov in z vsakim izmenjal kakšno besedo, prinesel sem jim kavo in kaj za pojesti. Ne vem, kaj se je dogajalo v pisarni. Oficirja sta se večkrat posvetovala s svojimi nadrejenimi. Dolgo se je vleklo vse skupaj. Napetost je z vsako uro naraščala. Vojakov v temi nismo videli, toda vedeli smo, da so oboroženi. Ob 2. uri po polnoči so prišli vsi iz stavbe in komandir nam je povedal, da zapuščamo prehod. O tem sem obvestil g. Vencelj. V torbo sem spravil carinske klešče in žige ter zaklenil pisarno. Za koliko časa? Kaj bo z nami? Porajala so se nova vprašanja, vseeno pa smo se z olajšanjem odpeljali v Kobarid.

Domačini so bili brez spanca. Oddahnili so si in nas zasuli z vprašanji. Danes se je dobro izteklo, kaj pa jutri?

Avtor članka Rajko Troha,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

OSAMOSVOJITVENA PRIZADEVANJA V ROŽNI DOLINI

Najkrajša nočna izmena, vendar zelo vroča in napeta....

Četrtek, 27. 06. 1991 je bil vroč in soparen. Radio je cel dan poročal slabe novice. JNA, oziroma vojska, se je s tanki pomikala proti zahodni meji z namenom, da prevzame nadzor nad mejnimi prehodi v državi. Tako naj bi zagotovila mir v državi – Jugoslaviji. Slovenija, ki se je na decembrskem referendumu odločila za samostojno pot izven skupne države, že nekaj mesecev ne odvaža plačila carin in davkov v Beograd, ampak v Ljubljano. Tu je kamen spotike oziroma spora, do katerega je prišlo, tako da je morala vmes poseči »nevtralna« vojska.

Na meni, kot vodji izmene na mejnem prehodu Rožna Dolina, je bila na vrsti nočna izmena.

Tega dne ne bom nikoli pozabil, kajti tisti dan so bile moje misli pri novem osebнем avtomobilu TIPO 1.6, ki sem ga ravnokar uvozil iz Italije in registriral. Sledila je moja prva vožnja z njim v službo. Bilo je okrog pol sedmih zvečer, ko sem se peljal iz Nove Gorice proti Rožni Dolini. Ravno ko sem prišel iz tunela pod Panovcem, sem naletel na kolono vojaških vozil. Še prednost sem jim dal in jih spustil naprej. Komaj sem se potem prebil med vpijočo množico domačinov, ki niso bili nič kaj prijazni, na eni strani, in vojaki na drugi strani. Ponosno sem zaparkiral svoj novi Tipo pod nadstrešek na parkirnem prostoru za stavbo na mejnem prehodu.

Vojska je razporedila svoje ljudi po mejnem prehodu tako, da skoraj ni bil mogoč prehod v Italijo. V nočni izmeni sva delala Nenad in jaz. Tu je bil še tedanji vodja carinske izpostave, Gorazd Maffi. Milica, na čelu s komandirjem, Marjanom Ipavcem, je bila v kompletni opremi in nič kaj ni bila voljna prepustiti prehod vojski in zvezni milici. Moje misli so bile še vedno, kaj bo z mojim »GLANC« novim avtomobilom. Kaj, če ga kdo poškoduje? Kaj, če kdo udari po njem? Kaj, če kamen prileti vanj? Na tisoče vprašanj se mi je porajalo v glavi. Kaj, kaj, kaj, kaj,.....???? Ko sem videl, kaj se dogaja in uredil misli, sem se odločil, da ga prepeljem na varnejše mesto. S težavo sem se prebil iz obroča ljudi in vojske, tako da sem ga le uspel parkirati za marketom Goriške. Vseeno malo dlje od dogajanja, bolje kot nič. V tem času so na blok prišli tudi zvezni miličniki iz Beograda, da prevzamejo položaje na prehodu.

V prostorih carine so potekala pogajanja med predstavnikom milice, Ipavcem in carine Maffijem na eni strani ter predstavnikom vojske in zvezne milice na drugi. Toni niso bili nič kaj mirni, slišati je bilo veliko ostrih in žaljivih besed s strani predstavnika zvezne milice na naše pogajalce, ki niso hoteli prepustiti

oziroma zapustiti prehoda. Veliko je bilo »sočnih pičkarjenj in jebenti ...«, kar za dobronamerne pogajalce niso ravno pogoste besede.

V tem času sta na blok prišla dva vojaka iz tankov prosit za vodo, ker jih je žeja že kar dodobra namučila. Toda glej jih, prebrisanice. Poslali so dva slovenska vojaka, ker naj bi jim lažje ustregli. Dali smo jim vode, pa čeprav so bili na nasprotni strani. Pogajanja so postala vse ostrejša, dokler ni prišlo do vrhunca, ko je poveljnik zvezne milice dal ultimat o brezkompromisni predaji prehoda v njihove roke do 22. ure, če ne, bodo postopali s silo. Med tem časom smo zaklenili vse prostore, tako da niso mogli nikamor vstopiti. Do mene je pristopil poveljnik vojske in zahteval, naj mu povem, kje je telefon, da bo telefoniral domov. Rekel sem mu, da ga ni nikjer. Po kratkem iskanju ga je zagledal na mestu, kjer je blagajna in od jeze z vso silo brcnil v vrata tako, da so se dobesedno izruvala iz tečajev in padla na tla. Tako je on, »dobronameren« človek, prišel do telefona.

Maffi in Ipavec sta se po kontaktiranju s svojima nadrejenima Vižintinom in Bačarjem dogovorila o mirni predaji prehoda ob 22. uri. S prehoda smo pobrali vso pomembnejšo dokumentacijo, žige in blagajno. Kot se danes spomnim, je ravno moj »glanc« novi avto še kako prav prišel, da smo odpeljali vse s prehoda in da so mi še vojaki delali prostor, ko sem šel ponj.

Tako smo ob 22. uri zapustili prehod. Prevezela ga je milica in vojska, vendar ne za dolgo, samo do večera naslednjega dne. Kljub najkrajši in vroči nočni izmeni sva prišla jaz in moj TIPO srečno domov. Ta dan se je pisala zgodovina za oba. Morda mi ga še nekoč muzej odkupi? Kdo ve?

Avtor članka Ivan Živko,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

V ROŽNI DOLINI SMO PREŽIVLJALI DOLGE DNEVE

Zadnje dni junija in prve dni julija 1991 se je v Sloveniji zgodilo veliko stvari. To velja predvsem za oborožen napad jugoslovanske armade, ki se je začel z izgovorom, da je treba zavarovati jugoslovanske meje pred zunanjim sovražnikom.

Prebivalcem Slovenije pa je bilo jasno, da gre za povsem nekaj drugega, zlomiti Slovenijo z vojaško silo in s tem v Sloveniji in v vsej SFRJ obdržati preživeli in razpadajoči sistem, ustvarjen po beograjskih merilih.

Slovenska neodvisnost, izražena in potrjena na plebiscitnem referendumu 23. decembra 1990 in formalno razglašena 25. junija 1991, je bila tako že na samem začetku ogrožena. Skupaj z oboroženim napadom je prišlo do splošnega odpora celotnega naroda majhne dežele Slovenije.

Ko se je v sredo, 26. junija 1991, v Ljubljani in drugod po Sloveniji pripravljalo na sklepno dejanje, na proslavo slovenske državnosti, neodvisnosti in suverenosti, so se na mejnih prehodih Slovenije z Italijo in Avstrijo že zgodaj zjutraj začele nameščati nove table z napisi Republika Slovenija, ki so nadomestile stare z napisom SFR Jugoslavija.

Tudi na mednarodnem mejnem prehodu Rožna Dolina je bila že zgodaj zjutraj izvedena zamenjava tabel z oznakami nove države. Vodja izmene mejne milice, Andrej Krebs je popoldan z droga snel jugoslovansko zastavo in nanj slovesno dvignil novo, slovensko zastavo.

V četrtek, 27. junija 1991 se je okoli 11. ure v vipavski vojašnici premaknilo štirinajst tankov in šestindvajset drugih vozil, ki so krenila proti Novi Gorici. Zaradi nameščenih barikad na cestah so se počasi in s težavo premikali proti državni meji.

Okoli 18.30 je na mednarodni mejni prehod pripeljalo šest tovornjakov in pet tankov, ostali iz kolone pa so se napotili na mejni prehod Vrtojba. Že čez deset minut je bil prehod blokiran.

Zahteva jugoslovanske vojske je bila, da vsi delavci mejne milice in carine zapustijo mejni prehod brez orožja in opreme.

Začela so se pogajanja, ki so trajala do 22. ure, ko je komandir mejne milice od nadrejenih po telefonu dobil ukaz, da prepusti mejni prehod jugoslovanski armadi.

V tem času je bil šef izpostave Rožna Dolina Gorazd Maffi, ki je bil ves čas na mejnem prehodu in tesno sodeloval s komandirjem mejne milice. Ko je padla odločitev, da mejna milica zapusti mejni prehod, je naš upravnik carinarnice Nova Gorica, g. Svito Vižintin po telefonu ukazal tudi nam, da skupaj z mejno milico mirno in varno zapustimo prehod.

Mejni prehod smo zapustili okoli 22. ure z vsem orožjem, opremo in dokumentacijo. Arhiv carinske izpostave, žige, dokumente in vse ostalo, kar je bilo možno spraviti v prtljažnike osebnih avtomobilov, smo odnesli s seboj.

Mednarodni mejni prehod je zasedla vojska jugoslovanske armade in zvezna milica iz Beograda.

V petek, 28. junija 1991 je diverzantska skupina teritorialne obrambe in

Dan kasneje je ostalo samo še pogorišče jugoarmade.

posebna enota milice izvedla bliskovito akcijo in napadla položaje jugoslovanske armade in zvezne milice. Napad se je začel okoli 18.30. Že s prvimi streli iz armbrusta sta bila zadeta tank in kopač – nakladač. Vojaki so hitro spoznali, da je vsak boj zaman in so se čez petnajst minut vdali.

Še istega večera je bil mednarodni mejni prehod Rožna Dolina odprt za ves promet. Na uniformah carinskih uslužbencev pa je bila na vidnem mestu pripeta priponka z napisom: »CARINA REPUBLIKA SLOVENIJA«.

Avtor članka Ivan Živko,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

DESETDNEVNA VOJNA NA IZPOSTAVI NEBLO

V času vojne, 1991. leta, so bile aktivnosti carinskih delavcev CI Neblo verjetno manj prepoznavne kot na nekaterih CI in carinarnici Nova Gorica. Posamezniki pa so bili zato aktivni tudi na drugih področjih in tako doprinesli svoj del pri osamosvajanju.

NEGOTOVOST IN PREPUŠČENOST SAMIM SEBI MED DESETDNEVNO VOJNO NA CI NEBLO

V odločilnih trenutkih za na novo nastajajočo državo smo se cariniki v Brdih nenadoma znašli v zelo čudni situaciji. Glede na geografski položaj Brd smo bili za resne vojaške posege relativno nepomembni, istočasno pa je bilo področje dobro pokrito z vojaškimi karavli, ki so bile locirane na takih krajih, da so imele zelo dober nadzor nad mejnimi prehodi. Na začetku vojaških aktivnosti na naši zahodni meji, je bilo opaziti veliko spremembo v odnosu vojaškega osebja s karavl do carine in milice na prehodih, saj je vojska nenadoma posvečala več pozornosti delavcem na prehodih, kot sami meji.

Ob nastalih novih razmerah pa smo delavci carine, za razliko od miličnikov, ostali nekako »v zraku«, brez informacij, ne da bi vedeli, kam spadamo, kakšne so naše naloge in kako naj se obnašamo. Miličniki so na prehode prihajali do zob oboroženi, verjetno tudi seznanjeni z vsemi potrebnimi informacijami, zadolžitvami in nalogami. Delavci carine pa smo kljub temu redno prihajali na delo in ga tudi tekoče opravljali, saj so bili vsi prehodi na našem območju ves čas redno odprti.

V tem obdobju, žal moram to poudariti, s strani našega neposredno predpostavljenega, nismo dobivali posebnih navodil ali aktualnih informacij, s pomočjo katerih bi lažje delovali in opravljali svoje naloge. Glede na narodnost tedanjega vodje izpostave je to morda tudi razumljivo. Takšno stanje, brez informacij in ustreznih navodil, pa je močno vplivalo tudi na razpoloženje naših delavcev, ki so bili s stanjem zelo nezadovoljni. Poleg tega so tudi nekateri delavci milice spremenili odnos do carinikov, češ da smo mi nekako na strani jugoslovanskih interesov.

Takšne razmere so povzročile, da so nekateri cariniki začeli z aktivnostmi na lastno pest in mimo službenih obveznosti

Tako sem se sam odločil, da pokličem na takratno TO, kjer sem jim predstavil svoja vojaška znanja in takratne zadolžitve kot rezervni oficir. Posledica tega je bil skoraj takojšen vpoklic v na novo formirano enoto TO, ki je zamenjala enoto na območju Brd in Nove Gorice, ki je bila že od začetka vpoklicana in je bila potrebna počitka. Takrat je ta enota od predhodne prevzela nadzor nad karavli Hum, Solkan, Pristava, Šempeter in nadzor meje na tem sektorju. Določeni ljudje, s katerimi sem prihajal v stik kot oficir v enoti TO, so bili presenečeni, saj me kot carinika v tej novi vlogi niso pričakovali.

Tudi nekaj drugih carinikov je poskušalo s svojimi akcijami in dejanji, po svojih močeh prispevati svoj delež k osamosvojitvi mlade države Slovenije. Med

zelo odmevnimi so bile vsekakor akcije, ki jih je samoiniciativno izvajal Marjan Gajser. Te aktivnosti bo najbolje predstavil sam v svojem prispevku.

O stanju na prehodih, osebni zasedenosti, odnosih, delu in razpoloženju v teh kritičnih trenutkih pa bo zapisal Walter Leben, ki je bil v tistem času stalno prisoten pri delu izpostave tudi kot namestnik vodje izpostave.

Avtor članka Milenko Srebrnič,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

AKCIJA! SAMO IZVESTI JO JE TREBA

Leta tečejo, spomini pa vse bolj bledijo. Deset let po osamosvojitveni vojni so se dogodki v glavi tako prepletli, da je sedaj težko točno definirati vse podrobnosti.

Spominjam se, da sem takrat imel stalno prisotno misel, kako sodelovati, kako biti koristen, predvsem pa, kaj narediti saj, žal, kakšnih jasnih ukazov ni bilo. In tako so se odločitve, da za svojo domovino kaj naredim, prepletala med službo in prostim časom. V službi je bilo najtežje to, da sem bil štirinajst ur prikovan na eno mesto, kjer sem se počutil popolnoma nekoristen, odvisen oz. obveščen le preko radijskih poročil. Nič boljše ni bilo z miličniki. A oni so bili na mejnem prehodu le osem ur. Prav ta utesnjenost me je gnala, da v prostem času nisem imel obstanka doma. Težko je bilo tudi zato, ker sem vse organiziral samoiniciativno. Glede na to, da sem bil v teh dneh večinoma v službi na mejnem prehodu Vipolže, je bila relacija do službe in nazaj Dobrovo-Vipolže-Medana-Dobrovo. Cilj mi je bil, da čim več vojakov prepričam, da zapustijo karavle in se predajo milici. Praznjenje karavl sem izvajal s tihim soglasjem milice in ob kakšnem namigu njihovega vodje sektorja.

Nekega večera, ob gledanju »TV-Kacin«, je pozvonil telefon. Žena mi je, nič kaj navdušena, povedala, da me je klical pomočnik komandirja milice, naj pridem takoj na njihovo postajo. Bil sem prepričan, da je kaj razburljivega, da bo kakšna akcija, karkoli, samo da bo. V petih minutah sem bil tam. Dobil pa sem le že slišano novico, ki se je glasila nekako takole: »Vojska je izdala ukaz, da se puca na onog carinika sa žutim džipom, ukoliko se približi bilo kojoj karavli!«. To informacijo sem dobil že dopoldan od TO, ki je s prisluškovanjem jugovojske prestregla ta ukaz. Ukaz je izdal poveljujoči iz karavle Medana.

Jezen sem se z džipom odpeljal do gostilne v Vipolžah. Parkiral sem ga vzvratno v živo mejo prav zraven karavle tako, da je bil zadnji del avta skoraj na njihovem dvorišču. Gostilno so že zapirali. Ko me je gostilničarka zagledala, je bila prav presenečena in obenem tudi zaskrbljena, saj so že prej prebegi vojakov potekali skozi gostilno. Potolažil sem jo, da sem prišel samo na pivo. Toda ni mi prav verjela.

Ko sem se vrnil do avta, je bil na vogalu karavle tudi stražar. Rekel sem mu: »Idemo!«. Po kratkem prepričevanju sem ga imel v avtu. Puško in strelivo je na žalost pustil ob zgradbi. Tako sem v slabi uri že drugič obiskal postajo milice. Zdi se mi, da sem iz karavle v Vipolžah pomagal uteči devetim vojakom.

Razno raznih podobnih, zanimivih dogodkov, je bilo še kar nekaj. Prej opisan se je zgodil le dan po razglasitvi samostojnosti, katerega sem preživel na mejnem prehodu Vipolže. Ta dan mi je ostal v spominu, ker nas je kar razganjalo od ponosa, in kljub jasnemu in vročemu dnevu, je bilo še vse skupaj bolj v megli. Nihče ni vedel, kakšna bo reakcija.

Tega dne je bil v dopoldanski izmeni miličnik B.B., v popoldanski pa miličnik G.A., jaz in jugovojska pa ves dan.

Karavla in mejni prehod sta v isti ravnini, oddaljena približno 200 metrov, tako da sva bila za njihove mitraljeze lahka tarča. Miličnik je bil oborožen z kalašnikom in enim kompletom streliva. Imel pa je tudi mene za politkomisarja. Patrole osmih vojakov so prihajale po cesti mimo mejnega prehoda približno vsakih trideset minut. Dobili so tudi novega komandirja karavle, nekega Makedonca. Prometa je bilo malo. Le nekaj, ki jih je šlo v službo. O italijanskih potnikih pa ni bilo ne duha ne sluha.

Okrog devete ure sem iz opreme mojega džipa izbral orodje in z miličnikom sva se lotila table SFRJ, ne glede na to, ali je to prav ali ne, saj takega ukaza nisva imela. Tabla je bila hitro za montažnim free shopom. Prav tako hitro se je pojavila tudi vojska s komadirjem na čelu. Pričakal sem jih na cesti, miličnik pa za stebrom v kritju, z naproženim orožjem. Komandir karavle: »Došlo je naređenje, da se tabla vrati na mesto!« Vprašal sem ga, od kje je to »naređenje« prišlo. Odgovoril mi je, da je »naređenje došlo od „gore“«. Odvrnil sem mu, da »je onaj „gore“ otišao u tri p.m.«, kar naj bi se zgodilo tudi njemu, če ne bo ravnal pametno. Štirje vojaki so odšli za free shop, prinesli tablo in jo nataknili na drogova. Prej, ko so se vrnili na karavlo, sva tablo že snela. Toda kaj hitro so vojaki montažo ponovili.

Tako je za miličnika minila dopoldanska izmena, prišla je popoldanska. Dobil sem novega sodelavca in branitelja.

Po začetni izmenjavi informacij in oceni položaja sva ugotovila, da ima v avtomobilu tudi nekaj pripomočkov, ki bodo mogoče pripomogli k temu, da

se vojska ne bo več sprehajala mimo mejnega prehoda in pustila tablo, da gre v zgodovino.

Vedela sva, da spremljajo vse, kar počneva, zato sva na zunanjo polico okna za kontrolo listin prinesla nekaj »redenikov« - diapozitivov in ročno napravo za ogled diapozitivov pri dnevni svetlobi. Med gledanjem diapozitivov nisva pozabila vojakom vsake toliko pomahati. Nato je sledilo postavljanje »min«; V avtu je miličnik imel komplet še zapakiranih zvočnikov. »Previdno« sva jih razpakirala, vkopala za drevesi na vsako stran ceste, jih zamaskirala in napeljala žice... Sledila je demontaža table. »Mine« so delovale. Jugovojske ni bilo več blizu.

Zdaj, ko gledam nazaj, se zavedam, da sva bila predrzna. Za karavlo sva bila lahka in edina tarča. Dovolj bi bilo, da čisto povprečnemu ostrostrelcu pregori „varovalka“.

Pregovor pravi, da je mladost norost, ki skače čez vodo tam, kjer je most. Prepričan pa sem, da je bilo na karavli več strahu, kot na prehodu. Sicer pa smo tudi mostove začeli graditi mnogo kasneje.

Avtor članka Marjan Gajser,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

JUNIJ 1991 NA CARINSKI IZPOSTAVI NEBLO

Tistega zgodovinskega 1991. leta so v okviru izpostave poslovali le maloobmejni prehodi in to: Britof, Golo Brdo, Plešivo, Vipolže in Hum ter kmetijski prehodi: Mišček, Medana, Valerišče in Podsabotin. Za odpiranje in zapiranje prehodov ter kontrolo listin za prehod, skrbijo miličniki z OM Anhovo in Dobrovo. Naša kadrovska zasedba je šibka in komaj zadošča za redno carinsko kontrolo petih najbolj frekventnih prehodov. V juniju 1991 je izpostavo vodil Đorđe Bošković, carinsko kontrolo pa: Sergij Benedetič, Dragoljub Dabižljević, Marjan Gajser, Gracijan Klinec, Vojko Kobal, Walter Leben, Liljana Markuža, Ilija Opalić, Drago Pavzin, Majda Rankov, Aloša Slivnik, Milenko Srebernič, Dragan Stojičević, Gojko Tadić in Stanislav Zlobec ter čistilki Malči Leben in Danica Mišigoj.

Teden dni pred razglasitvijo samostojnosti Republike Slovenije je bil v TO vpoklican Kobal, v začetku julija še Srebernič. Za carinsko kontrolo nam je tako ostalo le trinajst carinikov, od teh so se trije vozili iz Nove Gorice.

Vsi zaposleni smo pričakovali, da bo proces osamosvojitve potekal odgovorno in na demokratičen način, zato na izpostavi nismo imeli kakšnega posebnega načrta delovanja in ravnanja v drugačnih razmerah, sploh pa ne za primer agresije. Za lojalnost novi državi so se opredelili vsi zaposleni.

V drugi polovici junija so se pokazali nekateri zloveški znaki. Patrulje jugoslovanske vojske iz vseh sedmih obmejnih karavil v Brdih so postajale pogostejše in številčnejše. Videli smo nove obraze in na naš »živijo« so odgovarjali z molkom. Ob karavlah so intenzivno urejali strelska zaklonišča. Tudi sosednji organi so delali v okrepljenih izmenah. Opazili smo več patrol. Finančni stražniki niso nič več prihajali po bencin. Promet je postajal vse bolj redek. Od potnikov smo dobivali informacije, da se na sosednjem območju urejajo zapuščene karavle.

27. junij 1991

Vsi carinski delavci so bili v skladu z razporedom službe na svojih delovnih mestih. Z miličniki smo si izmenjali čestitke in komentirali slovesnost ob razglasitvi samostojnosti naše nove države. Ugotovili smo, da so nas še vedno obkrožali simboli prejšnje države, od katere smo se bili razdružili, naših – novih pa še nismo imeli. Vseeno smo se lotili carinskih tabel na zgradbah MP, občestne table na vstopu pa so ponekod varovali vojaki JA. Tudi radijska poročila so bila vse bolj zaskrbljujoča. Enote JA so prodirale proti mejnim prehodom.

Novica o helikopterskem desantu zveznih miličnikov in carinikov na mednarodna prehoda Vrtojba in Rožna Dolina nas je pretresla. Kaj se je zgodilo našim sodelavcem, kako so ravnali in predvsem, kdaj bodo na vrsti naši prehodi. To so bila vprašanja, ki si jih je zastavljal sleherni od nas, čeprav so nas vojaki JA pustili pri miru.

V naslednjih dneh so bili vsi prehodi naše izpostave odprti, le na MP Neblo je starešina karavle po telefonu grozil z aretacijo. Ob spopadu s TO v Rožni Dolini nam je grožnjo ponovil, češ, da bo prehod z nami vred raketiral.

V dnevih vojne je promet praktično zamrl. Mejo je prestopalo le nekaj naših pogumnih državljanov, ki so bili redno zaposleni v Italiji in dvolastniki, ki so opravljali nujna kmečka dela. Iz Italije so prihajali redki, le tisti, ki so imeli, ali imajo najožje sorodstvo na naši strani. Vsi pa so bili v velikih skrbah in so se spraševali, če bodo ob njihovi vrnitvi prehodi še odprti. Večina je pričakovala, da bo mejo zaprla Italija. Cariniki smo opravljali svoje delo. Na izstopu ni bilo vozil in potnikov s povečano osebno prtljago. Obe čistilki, ki sta redno opravljali svoje delo in se pri tem vozili mimo več karavil, sta poročali, da vojakov izven karavil ni bilo opaziti. Tudi pri sosedih so bile kasarne prazne. Vse nas pa so hrabrila poročila o uspešnih akcijah slovenske TO in milice, še zlasti, ko so se začeli številčnejši prebegi vojakov JA in vdaje karavil. Omeniti velja, da so nas v času vojne večkrat obiskale patrolje posebne enote slovenske milice. Obiskal nas je tudi pomočnik

upravnika, g. Zdenko Pahor, kar nam je bilo v veliko moralno podporo.

Po podpisu Brionske deklaracije so se razmere hitro normalizirale. Promet je postajal živahnejši, vendar le s strani domačih potnikov. Tujih, italijanskih, pa je bilo le za vzorec. V juliju je bilo tujih potnikov skoraj polovica manj kot naših, kar se ni zgodilo v zadnjih treh desetletjih. V drugi polovici julija so bili odobreni prvi dopusti. In da nič več ne bo tako, kot je bilo, se je uresničilo. Na izpostavi smo pridobili novo pristojnost in dolžnost. Na MP Neblo se lahko carini blago v potniškem prometu. Prvi obračun dne 25. julija 1991 je izpolnila kolegica Rankov Majda, drugega pa Markuža Liljana. Obakrat za barvni televizor. Potniki so si sicer malo čudno ogledovali prejet obračun, saj je bil naslov tudi v cirilici, pa tudi žig ni bil brez nje.

V avgustu je Ilija Opalić odšel na dopust in se ni več vrnil. Septembra pa je vodenje izpostave prevzel Boris Čoha, vrste carinikov pa je okrepil Vojko Krapež.

Danes, po desetih letih, lahko rečem, da nas je na CI Neblo vojna vihra obšla, ker v okviru izpostave ni bilo nobenega mednarodnega prehoda in je bilo žarišče dogajanje in razpleta drugod. Toda svojo delovno dolžnost smo v tistih prelomnih časih zavzeto opravili. Nihče se je ni izogibal ali se zatekel v bolniški stalež. Morda smo s tem prispevali k temu, da se ni uresničila zlovesča napoved finančnega stražnika na MP Neblo, ki je prisostvoval dvigu slovenske zastave, ko je pohvalil njen izgled: »Vendar na drogu ne bo dolgo ostala.« Deset let je mimo, zastava pa še vedno plapolja. In prav bi bilo, da deseto obletnico naše pripadnosti carinski službi Republike Slovenije svečano proslavimo.

Avtor članka danes žal že pokojni Walter Leban, članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

TUDI NA DRUGIH PRIMORSKIH MEJNIH PREHODIH JE BILO VROČE – ŠKOFIJE

KAMIONSKI TERMINAL NA MEDNARODNEM PREHODU ŠKOFIJE
VSESKOZI V ROKAH SLOVENSKE CARINE, VKLJUČNO 29. JUNIJA 1991

S sodelavcem Djurotom Potočnjakom sva pred odhodom v službo na škofijski kamionski terminal, 29. junija 91 zjutraj, po telefonu izmenjala par besed, iz katerih je bilo razvidno, da sva bila v takratnih dramatičnih trenutkih naše domovine enotna, kljub najini resni zaskrbljenosti in strahu najine

družine. Strinjala sva se z navodilom našega upravnika, ki je bil takrat Dino Pucer, da ostaneva na svojih delovnih mestih, dokler je mogoče. To mi je bilo naročeno prejšnji dan, ko sem upravniku na njegovem domu poročal o mojem popoldanskem dežuranju na škofijskem kamionskem terminalu in kjer sem ga ob tej priliki seznanil s težko situacijo na škofijskem bloku, kjer se je napetost večala iz ure v uro.

Na svojem delovnem mestu sva bila kot običajno ob 7. zjutraj, tako kot prejšnje dni s pripetim obeskom Slovenska Carina. Tam sta bila tudi že uslužbenca Intereurope, Saško in Edi, v Jestvini pa je bil tudi mesar Franc. Vse naokrog je bilo polno vojske JLA, na samem prehodu, ki je od pisarne kamionskega terminala oddaljen kakih 100 metrov pa smo videli, da so bili zvezni miličniki ter cariniki na svojih delovnih mestih. Po zavzetju prehoda 27. junija so oni dežurali na samem prehodu. Carinske formalnosti v tovrnem prometu pa smo ves čas opravljali »referenti« slovenske carine, saj so beograjske carinike, ki bi nas morali zamenjati, »nekje« na poti zajeli naši varnostni organi. Na prehodu je bilo parkirano tudi vojaško terensko vozilo ter oklepni transporter JLA. Midva sva svoji vozili tistega dne parkirala malo neobičajno, med objektom Intereurope ter Medijašped tako, da nista bili na očeh vojske na prehodu. Stanje je bilo rahlo mirnejše kot prejšnji popoldan. Potniški promet z osebnimi vozili je potekal v obe smeri tako naših, kot tudi tujih državljanov.

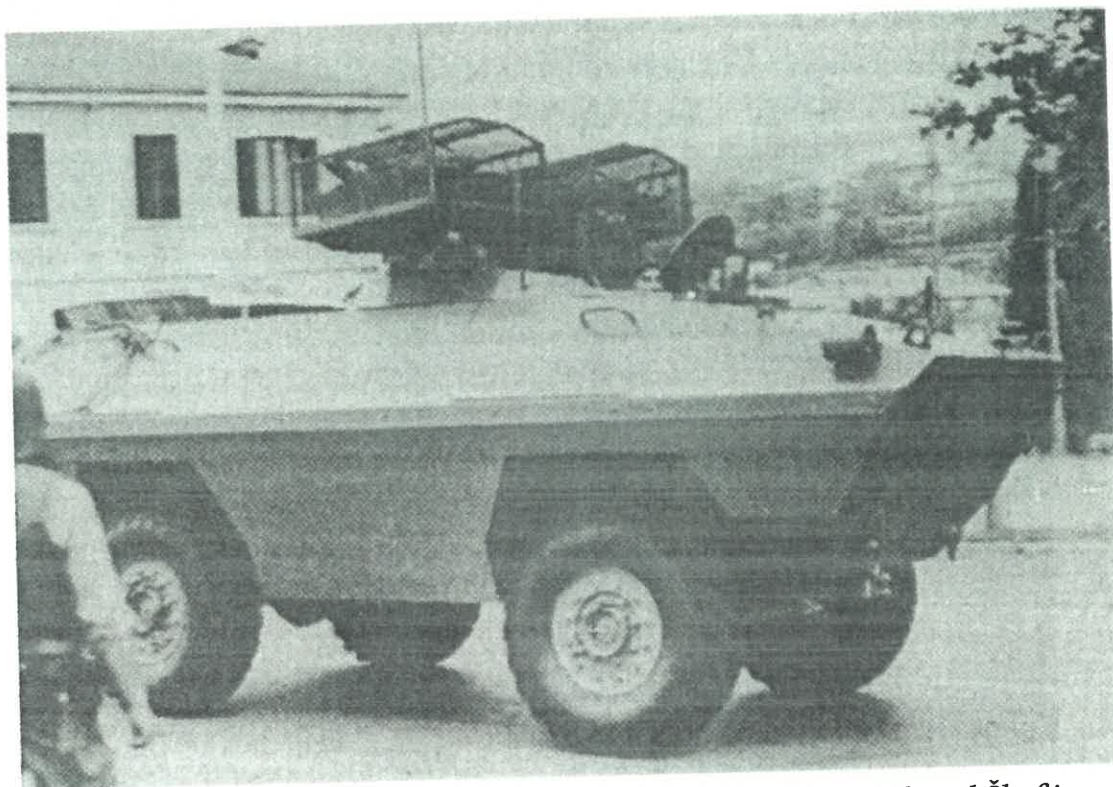
Odločila sva se, da greva tokrat na jutranjo kavo v bife k Toniju na Škofije. Šele tam sva videla, da se nekaj resno pripravlja. Tam je bilo polno naših, do zob oboroženih miličnikov v neprebojnih jopičih, kakor tudi pripadnikov TO. Čudili so se nama, kako si upamo biti »tam dol«. Kavo sva pila z mešanimi občutki, saj sva se zavedala, da bova morala vstati ter iti »tja dol«, kjer je bila JLA, zvezne enote milice ter carine. Šele sedaj ugotavljam, da je bilo še kako pomembno, da sva bila tisto jutro tam, saj naju je tako marsikdo z novimi obeski na prsih le prepoznal v vlogi slovenske carine »tam dol«.

Ko sva se vrnila, naju je s strani Intereurope že čakala »propratnica« za neko karoserijo. Možakar, nekje iz hrvaškega Zagorja, je vztrajal, da gre naprej, kljub temu, da smo ga opozarjali, da bo lahko naletel v Sloveniji na težave. Nekako ni uspel tega doumeti, tako da sva mu izpolnila carinske dokumente ter ga poslala z rabljeno karoserijo naprej.

Nekaj po 8. uri je mimo naše pisarne, iz bloka proti Škofijam, odpeljalo terensko vozilo polno vojakov JLA, med katerimi smo po značilnih oznakah na ramenih prepoznali tudi polkovnika. Kmalu za tem je na škofijski strani nekaj zapokalo. Saško in Edi sta takoj zaklenila pisarno Intereurope ter se odpeljala z avtomobili proti vasi, kjer sta ob cesti naletela na ranjenega polkovnika z avtomatom v roki, ki je korakal proti bloku. Hitro sva pospravila žige in klešče

v blagajno ter se tudi midva namenila domov. Ob zaklepanju najine pisarne pa je začelo na Škofijah zares pokati. Kaj pa sedaj? Ker nisva poznala točne lokacije spopada, si tudi nisva upala iti preko Elerjev, druge poti domov pa ni bilo. Ostala sva v pisarni. Vojaki so zasedli mitraljezka gnezda na bloku, oklepno vozilo se je premaknilo do najine pisarne, njegov lahki top pa je začel vsevprek streljati po Škofijah. Ob streljanju tako oklepnika kakor tudi vojakov z bloka po objektih ter avtomobilih na območju mejnega prehoda in tudi proti vasi Škofije, sva se midva umaknila med stene objekta v priročno kuhinjo. Kmalu po končanem streljanju sva ugotovila, da sva bila res na varnem - zraven plinske jeklenke! Čeprav sva bila v kuhinji, ni bilo tam nič za pod zob, toda imela sva vsaj vodo in en kg sladkorja!!

Poročnik Šaklev je po megafonu vojski ukazoval: »Pucaj na svaka kola, koja dolaze s Kopra! ..ne pucaj na bjeli golf!...ne pucaj na bjeli Warburg!...« Slišala sva korake ob samem objektu skozi odprto zadnje okno, tako da sva morala biti popolnoma tiho. Poskušala sva telefonirati domov ali na carinarnico, toda ugotovila sva, da so telefon izklopili! Tako sva bila resnično ujeta in prepuščena na milost in nemilost. Kasneje sem ugotovil, da je imela vojska podatek, da sva odšla z avtomobili Intereurope, drugače bi nas verjetno zajela po napadu na njihov Pinzgauer.

Poročnik Šaklev je s svojim Pinzgaverjem kar nekaj dni ustrahoval Škofije

Radio Koper je poročal o streljanju na Škofijah ter o smrtnih žrtvah. Obe najini družini sta to slišali, saj je bil takrat radio pomemben vir informacij. Klicali so tako na carinarnico, kakor tudi na milico - nikjer niso vedeli, kje sva in kaj je z nama.

Situacija se je po dolgih in napetih urah popoldan rahlo umirila. Končno so pričela izstopati vozila, na prehod pa je prišla delegacija italijanskih karabinierjev, ki se je z Beograjčani nekaj dogovarjala. Napetost je tudi pri naju dveh popustila, tako da sva se odločila, da zapustiva delovno mesto. Obstajala je velika verjetnost, da se bodo razmere na prehodu proti večeru ponovno zaostrele. Z veliko mero iznajdljivosti, kakor tudi poguma, sva ob 17. uri zaklenila ter zapustila najino, na nekaj mestih prerešetano pisarno. Z mešanimi občutki sva vstopila v najine nepoškodovane avtomobile ter se mimo preluknjanih avtomobilov pred Kompasom počasi odpeljala proti Škofijam. Po cesti, polni odstreljenih drevesnih vej, sva končno prispela do Škofij, kjer so naju začudeno sprejeli naši miličniki ter naju spustili naprej proti domu.

To je bil nepozaben trenutek, trenutek velikega olajšanja, ko sva na vratih svojih domov zagledala do solz ganjene svoje družine in padla v njihov objem.

Po tem dogodku nama je bilo večkrat postavljeno vprašanje: »Kaj pa sta tam doli iskala?«

Nekateri na dopustih, nekateri na bolniški, nekateri... Midva sva bila na svojem delovnem mestu. Čeprav simbolično, toda resnično. Kamionski terminal mednarodnega prehoda Škofije nismo dali iz naših rok. Ves čas je bil v rokah slovenske carine, čeprav vsi niso tega razumeli! Po 10 letih sem iz zanesljivih virov izvedel, da sva bila tisti dan, v primeru resnejšega spopada, odpisana. Milica ni vedela, kaj tam doli počneva. Tudi to je dokaz, v kako zmedenem položaju smo se takrat nahajali in v kakšni luči so gledali na nas. To se je naše službe še dolgo držalo.

Deset let je dolga doba, da se o tem končno nekaj spregovori, še vedno pa je priložnost, da dobijo naši otroci jasen odgovor, zakaj sva takrat tvegala življenje »tam doli«. Bil je to najin prispevek pri osamosvajanju Slovenije.

Avtor članka Andrej Vilhar,
članek je bil objavljen v Cariniku številka 6, 8. oktobra 2001

POGLEDI NA CARINSKO OSAMOSVAJANJE SKOZI OČI BEOGRADA

V življenju nas vedno zanima tudi druga plat dogajanja. Kaj se je takrat dogajalo in kaj so razmišljali v Beogradu? Mislim, da je za celovito podobo in pravilno vrednotenje takratne situacije pomemben tudi pogled druge strani. Komentarjem posameznih člankom sem se v največji meri izognil, naj si vsak bralec zase ustvari svojo sliko. Po zamenjavi takratnega direktorja, Zvonka Pošćića, ki je neverjetno dolgo uspeval držati situacijo v carini umirjeno, je mesto direktorja zasedel dr. Radoslav Sekulić, ki je imel za našo trmoglavost in soliranje precej manj razumevanja. Kar dobro je, da je krmilo prevzel sorazmerno pozno in ni mogel izvesti ukrepov, ki bi jih nekaj mesecev prej lahko. Članki so povečini povzeti po časopisu CARINIK št. 115, ki je izšel v septembru 1991 in je bil v celoti posvečen osamosvojitvenim dogodkom v Sloveniji.

CARINSKA VOJNA SLOVENIJE, HRVAŠKE IN MAKEDONIJE PROTI SFRJ

V reviji »PRAVNI ŽIVOT« št. 8–10/1991 je dr. Nedeljko Milaković, namestnik direktorja Zvezne carinske uprave, objavil članek pod gornjim naslovom. Iz daljšega teksta v reviji Carinik, v soglasju z avtorjem, objavlja dogodke, ki analizirajo dogajanja v carinski službi Jugoslavije. Redakcija verjame, da bo tudi tako skrčen tekst prebralo mnogo zainteresiranih bralcev.

Danes, ko se dogaja to, kar se v državah realsocializma in tudi v naši, v kateri smo, kot smo govorili, gradili »samoupravni socializem« in ko večina teh držav išče rešitve za svoje probleme na odgovarjajočih osnovah, smo mi začeli s posebnimi, do kraja ekstremnimi cilji, da porušimo samo državo. Kot v narodni zgodbi: zažgali smo hišo, da bi pogorele miši.

Niti enega družbenega in gospodarskega problema nismo uspeli rešiti, zato smo prišli v katastrofalno situacijo, v medsebojna nacionalna obračunavanja z grožnjo tuje intervencije. Povedano na kratko, v kaos in anarhijo. Jugoslovanska državna ladja pluje proti pečini, brez navigacijskega sistema, brez krmarja in vprašanje časa je, kdaj se bo razbila na čerih in potonila. V vsesplošnem kaosu hitimo proti pogubi (pred lakoto nas za sedaj rešujejo bogata zemlja, na kateri živimo in darovi neba, ki so nam prinesli obilno žetev) z medsebojnim iztrebljanjem, kot rumene mravlje.

V vse to nas je skoraj izključno pripeljalo dolgoletno oporekanje in uničevanje Jugoslavije kot države.

Carina - Kaj je resnica?

Do zadnjega četrtertja 1990. leta problem carine v Jugoslaviji ni bil posebno izpostavljen. Kot v vsaki državi z nekonvertibilno valuto in uvoznimi omejitvami, se je pri uvoznikih težilo k čim večji liberalizaciji uvoza ali vsaj k čim večjim uvoznim kvotam, pri proizvajalcih pa so bile izražene zahteve po maksimalno omejenem uvozu in čim večji carinski in drugi zaščiti. V odvisnosti od teritorialnega razporeda uvoznikov in proizvajalcev je problem postal tudi medrepubliški, s tem tudi mednacionalni, torej politični. V zadnjem četrtertju 1990. leta problem carine dobiva drugačne razsežnosti. Zaradi restriktivne monetarno-kreditne politike, kakor tudi zaradi drugih faktorjev, je prišlo do splošne nelikvidnosti v vsej državi. To je pripeljalo do tega, da vsak četrti dinar (25 %) od carin in carinskih dajatev ni bil plačan od carinskih zavezancev (od skupaj 40 milijard dinarjev je neplačanih ostalo 10 milijard)

Predvideti je treba, da del sredstev, zaradi procedure in tehnike, objektivno ostane neplačan, vedeti pa je potrebno tudi, da se je v zadnjih letih ta del močno povečal v korist neplačevanja.

V začetku 1991. leta se pojavi nekaj, kar je bilo do tedaj nemogoče v svobodnem svetu. Vplačano carino z evidentiranih in depozitnih računov carinarnic na ozemlju svoje republike, nekatere republike preusmerjajo iz zveznih na svoje račune, brez misli na to, da so na teh računih tudi sredstva tujih carinskih obveznikov, ki niso na njihovem ozemlju.

Pravna razlaga, da se v tem slučaju govori o napačni razlagi tujega prava, je nerealna. Tu gre za veliko krajo, ki nima primerjave.

V obdobju od 31. 07. 1991 je bil samo na ta način državni proračun prikrajšan za 4.724.608.636 din. Ta sredstva so bila nakazana v proračune republike Slovenije 2.445.764.185 din, Hrvaške 1.494.459.850 din in Makedonije 784.384.601 din.

Prenosi, ki so jih delale te tri republike z evidenčnih računov carinarnic, niso končni. Po knjigovodskih podatkih računskega centra Zvezne carinske uprave carinski zavezanci teh republik dolgujejo še:

Slovenija	3.119.398.889 din
Hrvaška	2.232.252.166 din
Makedonija	967.561.799 din
Skupaj	6.319.212.854 din

V tem trenutku Zvezna carinska uprava ne razpolaga s podatki, kateri del dolga je stvarni dolg carinskih zavezancev in kateri del je plačan, a so ga republike preusmerile. Če bodo republike nadaljevale s preusmerjanjem, bo skupni dolg znašal 11,0 milijard din.

Zaradi primerjave povejmo, da znaša vplačana carina v zvezni proračun v obdobju od 01. 01. 1991 do 31. 07. 1991 od vseh obveznikov iz vseh republik 22.273.664.000 din.

Iz povedanega je mogoče sklepati, da tu ne gre za klasično »carinsko vojno«, kot to imenujejo nepoučeni, z vidika poznanih dogodkov v svetu, ko so se nekatere neodvisne države izogibale protekcionističnim carinam in drugim diskriminatornim meram zaradi zaščite domače proizvodnje s strani tuje konkurence. To ne pomeni, da tega ni bilo. V mislih imam medrepubliške prepovedi in dodatno obdavčevanje v medsebojni trgovini, uvajanja posebnih taks za nafto, ki se po naftovodih pretaka skozi Hrvaško za Srbijo, zaplenba poslovnih prostorov in podobno. Poseben primer je uvoz osebnih avtomobilov brez plačila davka na promet, ki ga je omogočila Republika Hrvaška. Tu gre za »fizično vojno« in borbo za neomejeno suverenost nekaterih republik, ki žele pripeljati zvezno državo v izredno stanje, ko bi bila brez sredstev in brez prava in bi jo tako uničili, to pa ni za podcenjevati in zanemarjati. Te republike upajo, da Jugoslavija zaradi teh in še nekaterih drugih dogodkov nima veliko možnosti da preživi, niti kot carinska unija, napram željam tistih republik, ki si tega ne želijo.

Kaj je delal Zvezni izvršni svet

Zvezni izvršni svet je že veliko prej, pred nastajanjem problemov z neplačevanjem oz. preusmerjanjem carinskih dajatev, ostal brez osnovnih vzvodov oblasti.

Vprašanje je, če jih je sploh kdaj imel. Po vsem, kar se je dogajalo, očitno ne.

Veliko zakonov in amandmajev, ki so bili sprejeti z Ustavo leta 1974 in ZUR-om 1976 se ni izvrševalo oz. so bili le orožje v rokah karizmatičnih voditeljev države. Ti so si zakone po svoje prilagajali od primera do primera drugače, bili so zakonodajalci, tožilci, sodniki in naročniki organov prisile. Ko ta sistem propade, Zvezni izvršni svet in druge veje zveznih organov nimajo nobenega pregleda in kontrole nad izvrševanjem zveznih predpisov, kaj šele, da bi imeli sredstva prisile, s katerimi bi zagotovili njihovo izvajanje. Z devetimi službami družbenega knjigovodstva in nič manj narodnih bank, dela vsak, kar hoče z denarjem, krediti v plačilnem prometu in vprašanju obstoja države. Preusmerjanje in zadrževanje carin ni nič drugega kot svojevrsten vdor v plačilni promet, kot vsak drugi, za katerega vemo ali pa tudi ne. Zato smo carinski delavci povsem upravičeno ogorčeni, ker smo, ne po svoji krivdi, potisnjeni v to carinsko vojno, saj so naši delavci delali po vseh predpisih, a so nekateri za našim hrbtom, mimo naše vednosti in zakonov, ropali ta denar pod nadzorom nekih služb.

Te službe in še mnogo drugih so organizirane v okviru nekega inovacijskega programa, mimo uradnih služb, vsekakor ne slučajno, ampak premišljeno in z namenom spodkopavanja in rušenja zvezne države.

Vprašanje je, kako preprečiti republikam preusmerjanje denarja. Zvezni izvršni svet je 20. maja 1991 sprejel »Sklep o zagotavljanju izvrševanja zveznih predpisov, o plačevanju carine in drugih uvoznih dajatev«, ki naj bi se začele uvajati z 28. majem 1991. Bistvo tega Sklepa je v tem, da se v republikah, ki preusmerjajo oz. zadržujejo denar, uvede poseben carinski postopek. Po tem postopku carinski obvezniki, ki imajo dospele, a neplačane obveznosti, ne morejo cariniti drugega uvoženega blaga, dokler ne poravnajo dolga pri Službi družbenega knjigovodstva v Beogradu. Tekoče ocarinjeno blago se lahko sprostí izpod carinskega nadzora takoj, ko je vplačana carina in druge carinske dajatve pri Službi družbenega knjigovodstva v Beogradu. Sredstva od carin in uvoznih dajatev, plačana od posameznikov, naj bi se tudi nakazovalo na ta poseben račun.

Medtem so se na sestanku predsednikov republiških vlad, oziroma Izvršnih svetov, dne 27. maja 1991 dogovorili, da bodo republike prenehale z dosedanjim načinom preusmerjanja in da bodo sredstva od carin in drugih uvoznih dajatev nemoteno pritekala na račune zveznega proračuna. Zvezni izvršni svet je zato do nadaljnega preklical izvrševanje svojega predpisa. Republika Slovenija tudi po tem sestanku ni nič spremenila, čeprav so bili prav z njenimi predstavniki Izvršnega sveta vodeni intenzivni pogovori in so njeni predstavniki vsakokrat zagotavljali, da bodo začeli z vplačili.

Prišel je dan »D«

Po vsakodnevni težavi s slovenskim Izvršnim svetom, je prišel 25. junij 1991, dan, ko so Slovenci razglasili odcepitev in popolno samostojnost. Slovenski organi so na mejnih prehodih odstranili oznake SFRJ in začeli postavljati oznake Republike Slovenije, na meji s Hrvaško pa so začeli zidati več mejnih prehodov. Tega dne je Zvezni izvršni svet sprejel Sklep o neposrednem nadzoru izvrševanja zveznih predpisov ob prehodu državne meje na ozemlju Republike Slovenije in Odredbo o prepovedi uvajanja tako imenovanih mejnih prehodov znotraj ozemlja SFRJ. Sklep in odredba naj bi stopila v veljavo takoj po objavi v Uradnem listu SFRJ. Za izvrševanje teh odredb so zadolženi Zvezni sekretariat za notranjo obrambo in Zvezni sekretariat za narodno obrambo. Zvezni sekretariat za notranjo obrambo naj bi neposredno prevzel in zagotovil nemoteno opravljanje carinskih storitev in prehodov čez državno mejo, pri tem naj bi mu pomagal Zvezni sekretariat za narodno obrambo, ki naj v ta namen angažira mejne enote JLA, ki so usposobljene za varovanje državne meje, ko je

ta ogrožena. Naročeno je, da se ta dva Sekretariata med seboj sama dogovorita o načinu sodelovanja. V odloku je tudi rečeno, da: »Ko zvezni organ Uprave (beri Zvezna carinska uprava in inšpekcije), naleti pri svojem opravljanju nalog kontrole prometa in blaga potnikov, po pooblastilih na mejnih prehodih, na fizični ali kakršen koli drugi odpor so jim delavci Sekretariata za narodno obrambo na njihovo zahtevo dolžni pomagati.«

Kako so se stvari odvijale dalje, je več ali manj poznano. Nešteti so komentarji in mnenja, kaj se je v teh dneh dogajalo na tem delu državne meje. Verjetno jih bo še več. Če odbijemo cinizem in zlonamernost, lahko kot zelo realno vzamemo komentar avstrijske televizije, ki pravi, da je JLA pri izvrševanju svojih nalog pokazala tipični balkanski »šlamperaj«. Mislila je, da bo dovolj, če s svojimi tanki krene iz vojašnic ter da včasih zavrti prazne kupole. Mi pa pravimo, da je to sreča. Kdo si pravzaprav želi žrtev ali biti žrtev in zakaj bi Slovenci in Slovenija ostala tam, kjer ne želi biti. Štirideset izgubljenih mladih življenj v uniformah JLA naj bodo slaba vest tistim, ki so jim jih brezdušno vzeli ali onim v JLA in drugim, ki so gradili in utrjevali tako taktiko.

Okrog šestdeset carinikov »južnjakov«, ki so prišli na lice mesta in okrog dvesto takih, ki so bili na poti, ali pripravljeni priti, skupaj s tistimi, ki so bili tam že leta, so se lotili naloge hrabro in pogumno. Preživeli so pobege, zasliševanja, taborišča, zapore in vrnitve domov »okrog sveta«. Mnogi so se že vrnili in vsak dan se vračajo tudi tisti, ki so hoteli tam zaslužiti svojo pokojnino. Mnogi so si tam ustvarili družine, rodili so se jim otroci, ki govorijo slovensko in niso nikoli pomislili, da bi se selili. Vse, kar danes trpe ti ljudje, ne more oceniti nobena komisija za oceno vojne škode. Slovenski časopisi danes pišejo, da je končno prišel čas, ko se na njihovih mejah ne sliši več: »Šta imate za carinjenje?« Kdor ne naredi izpita iz slovenščine in ni državljan »dežele«, ne dobi delovnega mesta.

Brionska deklaracija - izvor novih nesporazumov

Pod tem imenom je prišla v javnost skupna deklaracija, objavljena 7. julija 1991, ki so jo skupaj z ministrsko trojko Evropske unije objavile vse v jugoslovansko krizo vpletene strani. Trojica ministrov zunanjih zadev, ki niso nikakršni profesionalci na carinskem področju, je na Brionskem otočju v eni sapi zdiktirala točko 2. Aneks k navedeni Deklaraciji, ki se glasi: »Sporazum, ki so ga podpisali predstavniki Zvezne vlade in vlade Republike Slovenije dne 20. junija 1991 se potrjuje in bo izveden. Carine ostanejo zvezni prihodek, pobirali jih bodo slovenski cariniki. Vplačevale se bodo na skupni račun, ki ga bodo nadzorovali tako zvezni kot republiški ministri za finance skupaj z enim ali dvema kontrolorjema«.

Niti se še ni črnilo na tem dokumentu posušilo, že so se začela njegova različna tolmačenja.

Torej Brionska deklaracija stvari ni v ničemer spremenila. V Sloveniji se carini blago vsem Jugoslovanom, ki tu prestopajo mejo, kot bi bili vsi Slovenci. Slovenija ničesar ne vplača v državni proračun in mu že dolguje 5 milijard din. Dolgoletnemu separatizmu in neenotnosti varnostnega sistema, kar se je pokazalo usodno, se pridruži še vse ostalo. Organi zvezne države nimajo nikakršnega pregleda nad dogajanjem na tem delu še vedno skupne državne meje. Dogovorjene izvozno- uvozne kvote, kar je važna predpostavka enotnemu tržišču, Slovenija ni sprejela, kar je tudi javno priznala, sicer pa jih bo sedaj sama pobirala in to v Ljubljani in nikakor ne v Beogradu. To pomeni neprijavljanje blaga in neizvrševanje carinskega nadzora nad blagom, katerega uvoz pomeni interes za Slovenijo, se pa vrši na škodo drugih delov Jugoslavije. Primer z ugandskim letalom je v resnici le vrh ledene gore ilegalnega uvoza orožja in vojaške opreme, ki se danes vrši. Zvezni organi se morajo zato čimprej oglasiti, da se otresejo odgovornosti, ki so jo prevzeli s sprejemom vseh mednarodnih bilateralnih in multilateralnih sporazumov in dogovorov ter poiskati pomoč pri vseh organih in institucijah za čas, dokler se ne vzpostavijo pogoji za normalno kontrolo obstoječe meje, kar pa je malo verjetno, oziroma, dokler se ne vzpostavi mejna črta na drugih mestih, kar je že bolj verjetno. Republika Slovenija je že sprejela Zakon o svoji carinski službi, isto je storila tudi Hrvaška, v Makedoniji je izvršen referendum za suvereno in neodvisno državo Makedonijo. Ker pa Makedonija tudi do sedaj ni vplačevala carine, je logično predvidevati, da nima namena v bodočnosti postopati drugače.

Jugoslavija je enako potrebna Evropi kot tudi njenim narodom in državljanom

Izničenje Jugoslavije, ki bi se izvršila z vzpostavljanjem klasičnih državnih meja med novo nastalimi samostojnimi in suverenimi državami z vsemi posledicami, ki sledijo, ne odgovarja niti njenim narodom niti Evropi.

Takoj po koncu druge svetovne vojne, pa do nedavnega, so bili zahodni zavezniki v strahu pred močno prisotnostjo sovjetskih tankov v ali na pragu tržaškega zaliva. Zaradi tega je z vsemi sredstvi podpirala jugoslovansko neodvisnost in zunajblokovsko politiko. Današnja ravnotežja bi se znotraj te zveze porušila z nemško zasedbo Jadrana, pa čeprav to ne bi bilo izvršeno s tanki, ampak na kak drugi način. Ekonomski velikan, kakršna je danes Nemčija, ne bi izpustil prilike, da se angažira v tej, zanjo zmeraj zanimivi smeri in prostoru. Nemčija bi tako zagospodarila v širokem pasu od Baltika do Jadrana in razdelila Evropsko celino na dva dela. Dosegla bi tisto, kar si že od nekdaj želi. Na-

ravno je, da druge evropske države tega ne morejo in ne želijo dopustiti. V daljši etnični vojni na jugoslovanskem prostoru in s formiranjem pritlikavih držav, ki gospodarsko ne bi mogle dolgo obstati, bi nastali idealni pogoji za prodore, katerih tok bi težko kontrolirali. To bi lahko pripeljalo tudi do širšega ali celo splošnega evropskega spopada. Zato obstajajo objektivni evropski interesi, da se obdrži Jugoslavija kot država.

Po drugi strani je Jugoslavija že prešla osmo desetletje svojega obstoja. To je generacijam njenih narodov, zagotovo pa povojnim, ustvarilo občutek njene večnosti. Vse, kar so do sedaj pomenili v svetu, so ustvarili z enotno Jugoslavijo. Z razbijanjem Jugoslavije na mrežo novih državnih meja na njenem ozemlju, po katerem so se sedemdeset let generacije svobodno gibale, bi pri njih ustvarilo občutek kraje in ne nacionalne svobode in suverenosti. Nacionalni spopadi in vojne ne bi prenehali, temveč bi se večali, kot so se v Evropi po formiranju nacionalnih držav, kar je celo pripeljalo do dveh svetovnih vojn.

V nacionalnem načrtu, najbrž je že vsakomur jasno, da Jugoslavija ne more biti »melting pot« pač pa mora ostati »salad bowl«. Tega mnogi še ne morejo dojeti niti tega ne želijo. To, kar zastopata Slovenija in Hrvaška je čista teorija izničenja, ki je poznana že iz ameriške državljanske vojne. Na teh postavkah in v naših pogojih, ne samo, da ni mogoča nikakršna država več, ni mogoče nič več skupnega in na velikem delu jugoslovanskega prostora, ni mogoče niti življenje kot tako. Zato se morajo za preprečitev takega neživljenjskega stanja angažirati vse sile, ki se tega zavedajo. Posamezniki in skupine iz vseh narodov, zagotovo pa tisti z elitno izobrazbo in naravnim darom za humanost in kulturo so dolžni, da ustanovijo in predlagajo model nove moderne Jugoslavije, ki bo temeljila na maksimalni decentralizaciji, praviimi in svobodnimi ljudmi in narodi, ki bo predstavljala kontinuiteto države in objekt pravne države s skupnimi institucijami. Na ta način bi, to je realno, zelo hitro imeli Evropo doma, kjer jo potrebujemo, da je ne iščemo v belem svetu, kakor so si to zamislili »politkomuni«.

Nedeljko Milanković

SLUŽBA V VOJNI

Z vztrajnimi preusmeritvami carinskih dajatev in drugih uvoznih taks v svoje fonde in stalnim neupoštevanjem doseženih dogovorov, taktiko zavlačevanja in izsiljevanj je Republika Slovenija več mesecev izvajala carinsko vojno proti SFRJ. Žal je ta vojna zelo hitro prerasla v pravo vojno, v katero je bila po ne-

potrebno vključena tudi carinska služba. Posledice vojne so strašne: na desetine mrtvih in ranjenih in stotine ujetih in zaprtih.

Kako se je začelo

Zvezni izvršni svet je 25. junija izdal odredbo Zvezni carinski upravi, da s 26. junijem ob 00.00 uri začne z izvajanjem Odloka o zagotavljanju izvrševanja Zveznih predpisov o plačevanju carine in drugih uvoznih dajatev na ozemlju Republike Slovenije. Ta republika se, kot že večkrat doslej, ne drži sprejetega dogovora z Zveznim izvršnim svetom z dne 20. junija 1991. Zaradi izvajanja odloka ZIS-a, je Zvezna carinska uprava napotila 62 delavcev (v tisku imenovanih - inštruktorji), da skupaj z zaposlenimi delavci v carinarnicah na ozemlju Slovenije zagotovijo izvajanje izrednega Odloka ZIS-a. V Sloveniji so jih pričakali z večjo ali manjšo ljubeznivostjo. Sporočeno jim je bilo, da bodo carinarnice v Sloveniji spoštovale republiške in ne zvezne predpise in da z njimi ne bodo sodelovale. Jasno jim je bilo, da so slovenski republiški organi vse dobro premislili in pripravili, tudi po tem, ker so cariniki nosili oznake z napisom »Carina - Republike Slovenije«, carinarnice in druge objekte je okupirala in varovala milica in teritorialna obramba Slovenije. Vlada republike Slovenije je takoj poskrbela, da vse carinske delavce sprejme v carinsko službo Slovenije, čemur se sami tudi niso zoperstavljali. Nekateri iz strahu, da ne bi ostali brez dela, a večina prostovoljno. Čez noč je Vlada republike Slovenije tudi dosedanje upravnike carinarnic zaposlila kot nove upravnike carinarnic v Sloveniji. Opozorilo ZIS-a, da slovenski organi omogočijo pripadnikom Zveznega sekretariata za notranje zadeve miren prevzem kontrole prehodov čez državno mejo, ni bilo sprejeto. Sledil je premik enot JNA. Napadene so bile s strani teritorialne obrambe Slovenije. Vojna se je začela.

Druga plat vojne

Niti ena vojna ni humana, niti se ne vodi po etičnih načelih, vseeno pa tudi v času vojne veljajo mednarodni vojni zakoni. Ti, poleg ostalega, zagotavljajo pomoč ranjenim in poškodovanim, prepovedujejo fizično in psihično nasilje nad civilnim prebivalstvom, prenehanje vojnih aktivnost med pogajanjem itd.. V tej vojni pa oblasti in Teritorialna obramba Slovenije delujejo povsem v nasprotju z zakoni mednarodnega prava. To je pokazal tudi odnos do carinikov.

Organi republike Slovenije so carinike iz Zvezne carinske uprave takoj proglasili za sovražnike in s tem začeli lov na približno 60 ljudi. Nekaterim so prepovedali bivanje v hotelih in jih preganjali, druge so prijeli in jih zaprli v celice in zbirne centre. Nekaj se jih je zateklo v vojašnice, manjša skupina pa beži.

Ta vojna ima tudi drugo plat. Lahko bi jo imenovali tudi vojna carinikov

proti carinikom. Nihče od preko 1000 slovenskih carinikov se ni spomnil in (ali) ni hotel zavrteti telefona in ponuditi kakršnekoli informacije o carinikih, poskušal najti in izvleči sodelavca iz ujetništva, mu pomagal zapustiti Slovenijo. Nasprotno, nekateri slovenski cariniki so svoje kolege varovali v taboriščih in se izogibali kakršnegakoli srečanja z njimi ali jim celo še oteževali položaj. Za razliko od do včerajšnjih sodelavcev, so visoko solidarnost pokazali cariniki sosednjih držav. Ogroženim carinikom so pomagali zapustiti državo, bolne so namestili v bolnišnice in jim omogočili prehod skozi tuje države brez potnih listov. Tako so se v slabem tednu razdrla mnoga prijateljstva in nastale so rane, ki jih bo čas težko izbrisal. S tem se moramo pač sprijazniti.

Nejasna deklaracija

Z Brionsko deklaracijo (Aneks II točka 2) je bilo potrjeno, da je »Sporazum«, ki so ga podpisali predstavniki Zvezne vlade in vlade Republike Slovenije 20. junija 1991 veljaven in se bo izvajal. Carine bodo ostale zvezni prihodek, slovenski cariniki pa jih bodo pobirali. Vplačevale se bodo na skupni račun, ki ga bodo kontrolirali zvezni in republiški ministri za finance. Citirana točka odpira mnoge dvome in dileme. Nejasno je celo, kaj se skriva pod pojmom »slovenski cariniki«.

Po prvih ugotovitvah predstavnikov ZIS-a dela carine opravljajo »slovenski cariniki«, pod vodstvom delavcev Zvezne carinske uprave. V teh dneh se pričakuje podrobna pojasnila. Nihče medtem ne izključuje nova nesoglasja in različna tolmačenja. Zlasti zato, ker so se na Brionih najdlje zadrževali prav o problemih s carinami. Presenečenja so možna, prav tako tudi nadaljnje izogibanje dogovorom, kot doslej. Nekaj je gotovo, da tudi po Brionski deklaraciji carine ostajajo zvezni prihodek. Ali bo s tem prenehala tudi carinska vojna, bo kmalu jasno. Ko je govor o carinski službi Jugoslavije, ta nikdar več ne bo to, kar je bila do 26. junija 1991, pa čeprav ostane formalno enotna tudi naprej.

Teror nad cariniki

Na tiskovni konferenci 9. julija 1991. leta je skupina carinikov seznanila domače in tuje novinarje o fizičnem in psihičnem terorju, ki so ga preživeli v taboriščih in zaporih v Sloveniji.

Mladen Kačavenda: »V Sloveniji sem bil ugrabljen, a ne ujet.« Stevan Čučilović: »Ob šestih boš ustreljen.« Svetlana Stijelja: »Bila sem priča velike izdaje.« Čedo Petričić: »Zakaj nosite orožje? Da ubijemo Srbe.« Nikola Mirković: »Prijetje na Jesenicah je bilo v esesovskem slogu.« Namik Jelača: »Grozili so nam, da nas bodo ubili, če bi poskušali bežati.« Čanak: »Preživel sem ločevanje ljudi z orožjem.« Ilija Maravić: »Kolega Slovenec, s katerim sva skupaj pila kavo

in žganje v Subotici, ni niti za trenutek pokazal, da me pozna.« Radosav Sekulić: »Cariniki, ki so opravljali naloge, so bili prisebni, vztrajni, vdani in hrabri.«

Na tej tiskovni konferenci je Nedeljko Milaković, namestnik direktorja ZCU pokazal več primerov ilegalnega vnosa vojne opreme in orožja za potrebe teritorialne obrambe Slovenije.

1. primer: Dve vozili nizozemske registracije, opremljeni s sistemom za vezo firme »Recel« iz Velike Britanije, v vrednosti okrog 9 milijonov funtov, sta 18. junija prispeli na MP Karavanke. Tovornjaka sta bila vrnjena v Celovec in po 2 dneh čakanja sta bila v spremstvu MNZ Slovenije in brez carinske kontrole prepeljana v Ljubljano, zatem v skladišče »Iskre« in nato je bilo blago dodeljeno TO Slovenije.
2. primer: Iz Avstrije so 4. julija preko Jesenic najverjetneje »ušli« trije vagoni, polni raket zemlja – zemlja.
3. primer: Organi MNZ Slovenije niso dovolili, da se opravi pregled kombija ljubljanske registracije, ki je z veliko hitrostjo 22. februarja vstopil v Slovenijo.

M.J. (verjetno Milan Jovičić . op. Ur.)

JUGOSLOVANSKO - SLOVENSKA CARINSKA VOJNA

UKINITI CARINARNICE V SLOVENIJI

Zvezni izvršni svet je natančno seznanjen s problemi in posledicami naraščajočih težav Zvezne carinske uprave s strani Republike Slovenije. V kolikor se ne vzpostavi stanje izpred 26. junija 1991, Zvezna carinska uprava predlaga zapiranje mejnih prehodov in ukinjanje carinarnic na ozemlju Republike Slovenije.

Z enostranskimi odločitvami Republike Slovenije in nespoštovanje dogovorov Brionskega sestanka se postavlja vprašanje normalnega funkcioniranja carinske službe SFRJ na ozemlju te republike z nepredvidljivimi posledicami tako v enotnem gospodarskem, varnostnem in zaščitnem sistemu države, je poudarjeno v obvestilu ZCU 15. avgusta ZIS.

Onemogočanje najvitalnejših pristojnosti

Z odloki Republike Slovenije, v nasprotju z zveznimi predpisi, je organizirana carinska služba Republike Slovenije, s čimer so ogrožene najvitalnejše pri-

stojnosti Zvezne carinske uprave, ki so zapisane v zveznih predpisih (Zakon o organizaciji in delovnih razmerjih zveznih organov in Zakon o carinski službi) kot so: enotna organizacija carinske službe, razvoj in pravilno funkcioniranje, zagotovitev enotne uporabe carinskih, zunanjetrgovinskih, deviznih in drugih predpisov, ki jih izvršujejo organi carinske službe, izvrševanje nadzora nad delom carinarnic, reševanje pritožb proti odločbam carinarnic, izdanih v upravnih postopkih, izdajanju navodil in pojasnil za pravilno in zakonito uporabo vseh institucij carinskega, zunanjetrgovinskega in deviznega sistema v okviru enotnega gospodarskega območja.

V takih okoliščinah je izvajanje carinskega nadzora, carinjenje blaga, kontrole blaga, katere uvoz in izvoz je posebno reguliran, devizne in valutne kontrole v mednarodnem potniškem in obmejnem prometu, vodenje prvostopenjskega upravnega postopka in postopka o prekrških, preprečevanje in odkrivanje kaznivih dejanj, gospodarskih prekrškov, carinskih in deviznih prekrškov v mednarodnem blagovnem in potniškem prometu, popolnoma onemogočen.

Vsled vsega povedanega in zaradi nevzpostavljanja režima, ki je veljal na mejah Republike Slovenije do 26. junija 1991, so se pokazale škodljive posledice, ki se bodo še povečevale zaradi enostranskih odločitev Republike Slovenije in nespoštovanja Brionskih dogovorov.

Smisel carinskega nadzora, ki je definiran v Carinskem zakonu in v zveznem predpisu je v tem, da se ohrani istovetnost blaga od trenutka uvoza v carinsko območje SFRJ do trenutka carinjenja, oziroma, da se prepreči nepooblaščen postopanje s takim blagom do zaključka postopka carinjenja.

Odsotnost carinskega nadzora

V pogojih, ko so onemogočene pristojnosti Zvezne carinske uprave v Republiki Sloveniji, vse blago, ki ga uvažajo pravne ali fizične osebe, za katero obstaja interes te Republike ali se uvažna na škodo drugih delov države, ne bo postavljeno pod carinski nadzor na meji. Evidentirani so pogosti primeri, da se blago, ki je namenjeno uporabnikom izven Republike Slovenije, uvažna preko meja te republike, vendar se tam ne carini, ni opremljeno s carinskimi oznakami in carinsko dokumentacijo za blago pod carinskim nadzorom. Posledica takih postopkov je izogibanje carinjenju blaga, plačevanju carine, prekršitev uvoznih predpisov in drugih zahtev kontrole (sanitarna, zdravstvena, fitopatološka...).

Mogoče je tudi, da se odpira ilegalne kanale za nekontroliran uvoz orožja in streliva za potrebe Republike Slovenije in Hrvaške.

Ko je govora o izvozu blaga s poreklom iz drugih delov države, se blago v večini primerov ne evidentira pri izstopu iz carinskega področja SFRJ ali se celo zadržuje ali celo odvzema na področju RS, s čimer je vprašljivo tudi

pospeševanje sistema izvoza zaradi nepotrjevanja izstopa blaga iz države s strani carinarnic v RS.

Odrpna je tudi možnost ilegalnega uvoza ali transporta raznih odpadnih, nevarnih ali radioaktivnih materialov in droge za prejemnike izven Republike Slovenije.

Možne so različne zlorabe

Carinjenje blaga predstavlja zaključek v carinskem postopku, v katerem se potrjuje vse pomembne podatke za pravilno carinjenje blaga. Z onemogočanjem kontrole v tem postopku so omogočene najrazličnejše zlorabe in deformacije z nezaslišanimi posledicami za proračun in zaščito domače proizvodnje in tržišče. Odsotnost nadzora oblike izvoza in uvoza (režimi, dovoljenja, soglasja) onemogočajo zaščito domače proizvodnje, ustvarjanje planiranega razvoja in zaščitne politike.

Onemogočena je kontrola uporabe carinske tarife in predpisov, zasnovanih na nomenklaturi carinske tarife. S tem je onemogočena tudi uporaba preferencialnih stopenj carine, režima uvoza zdravil, meril, predpise v zvezi zaščite kmetijskih izdelkov in blaga iz maloobmejnega prometa, itd.

Prav tako ni mogoče spremljati dela carinskih laboratorijev na področju Slovenije (Ljubljana, Maribor), kateri so samo v letu 1990 analizirali in raziskali 5.304 vzorcev, od katerih je bilo v 2.744 primerih ugotovljena nepravilnost pri prijavi blaga.

Prav tako je onemogočena kontrola uporabe kriterijev osnovne sheme preferencialov, ko govorimo o izvozu blaga iz Slovenije in pravilne uporabe 50. člena carinskega zakona z vidika kontrole ali o izpolnjevanju pogojev za koriščenje carinskih koncesij iz te odredbe.

S posebnimi predpisi Zveznega izvršnega sveta (Odlok o posebni dajatvi za izravnavo obremenilnih davkov, Odlok o uvozni taksi, Odlok o višini dajatev za carinsko evidentiranje..) benificiran je uvoz nekaterih vrst blaga pod strogimi predpisi.

Z onemogočanjem nadzora teh predpisov in oceno dokazov, lahko koristnikom blaga iz področja RS pripadajo te koristi na škodo ostalih koristnikov v državi in enotnega tržišča, s čimer se v veliki meri ruši princip enakih pogojev gospodarstva.

Enak primer je tudi pri uporabi Odredbe carinskega zakona o oprostitvi plačila carine.

Tu so možne najrazličnejše zlorabe, kot so prijavljanje večje ali manjše vrednosti blaga, prijavljanje drugega blaga ali različne količine blaga, kar ima za posledico nepravilen izračun carine in drugih uvoznih dajatev.

Nespoštovanje predpisov zdravstvene, veterinarske in fitopatološke kontrole ter kontrole kvalitete blaga ima lahko ravno tako katastrofalne posledice v celotni državi.

Carinski delavci v tej republiki zahtevajo od potnikov iz drugih republik, da v Republiki Sloveniji carinijo blago, vendar se dohodki od carin in drugih uvoznih dajatev ne vplačujejo v zvezni proračun, temveč se zadržujejo kot prihodek te republike. Nekaterim osebam pa se brez razloga blago tudi odvzema. Prav tako se dogaja, da osebam, ki želijo prenapotitev blaga na carinjenje izven Republike Slovenije, po želji tudi zniža vrednost realne carine, da bi le-ti vseeno carinili v Sloveniji.

Z onemogočanjem nadzora je odprta možnost, da se osebam, ne glede na to, ali izpolnjujejo pogoje za uvoz posameznega blaga ali ne, posebej, ko so to osebe iz drugih republik in prevažajo blago v osebnih avtomobilih in tovornih vozilih, osnovna sredstva in drugo, omogočajo carinjenje tega blaga predvsem z namenom, da se tako ustvarjen prihodek zadrži v Republiki Sloveniji.

Samovoljno kaznovanje

Carinarnice na področju Republike Slovenije ne dostavljajo več Zvezni carinski upravi odločb o reševanju drugostopenjskih carinsko-upravnih postopkov. Zato se ob takih postopkih postavlja vprašanje o enakosti pravic v carinskem postopku.

Od 1. julija 1991 je Zvezna carinska uprava prejela od slovenskih carinarnic 12 pritožb, ki so jih podale stranke. Pritožbe so prejeli v teh carinarnicah v juniju mesecu, a so kompletni spisi prispeli v Zvezno carinsko upravo šele julija.

Za primerjavo povejmo, da je bilo v juliju 1990 takih pritožb s področja Republike Slovenije 325.

Ker Zvezna carinska uprava praktično ne dobiva več pritožb iz carinarnic na področju Republike Slovenije, lahko sklepamo, da se ti postopki vršijo v Sloveniji in da tam sprejemajo sklepe carinskopravnih postopkov.

Ker je onemogočena kontrola o pravilnosti vodenja postopkov kaznivih dejanj, gospodarskih prekrškov, carinskih in deviznih prekrškov na področju Republike Slovenije, je možno, da osebe s področja Slovenije lahko ostanejo nekaznovane ali so kaznovane samo s simbolično kaznijo, medtem ko bodo storilci takih dejanj v drugih delih države dobili neprimerno višjo kazen, kot jim to pripada po veljavnih zakonih.

Pet milijard dolga

Na dan 31. 07. 1991 znaša dolg po uvoznih deklaracijah, za katere se obračun dajatev vrši preko ERC-a Zvezne carinske uprave 3.119,398,889 din,

zaradi preusmerjanja sredstev od carin in drugih uvoznih dajatev na posebne račune v Sloveniji.

Ta dolg pa se znatno poveča, če vemo, da se carine in druge uvozne dajatve, ki se plačujejo preko evidenčnih računov carinarnic v Republiki Sloveniji, prav tako preusmerjajo na posebne račune v Sloveniji, o katerih pa Uprava nima podatkov, ker so ji nedostopni. Po oceni ZCU znaša dolg RS na dan 31. 07. 1991 približno 5 milijard din.

Ogrožena varnost države

Z Odlokom Zveznega izvršnega sveta o višjem plačilu za ceste za tuja vozila v SFRJ, se zbirajo velika finančna sredstva prav na mejnih prehodih v Sloveniji.

Tako kot ostala denarna sredstva, ki jih pobirajo carinski organi v Sloveniji, tudi ta sredstva zadržujejo v tej republiki, s čimer je ogroženo financiranje mejnih prehodov izven Republike Slovenije in financiranje cestne infrastrukture.

Posebno moramo pokazati na dejstvo, da so carinski organi onemogočeni pri izvrševanju varnostne funkcije. Dosedanji varnostni sistem je bil zasnovan na enotnih varnostnih interesih vseh družbenih faktorjev in državnih organov. Sedaj, ko je očitno, da obstajajo različni varnostni interesi na nivoju države, organi carinske službe objektivno niso več sposobni izvrševati te pomembne funkcije.

Navedena dejstva in okoliščine nedvomno kažejo na to, da Zvezna carinska uprava, zaradi neupoštevanja pooblastil s strani Slovenije, ni sposobna svoje funkcije izvrševati objektivno na ozemlju te republike, kakor tudi ne more vplivati na škodljive posledice, ki izhajajo iz enostranskih in neustavnih odločitev njenih organov.

V zaključku informacije ZCU predlaga, da ZIS in pristojni zvezni organi v okviru svojih ustavnih pooblastil energično nadaljujejo z vsemi aktivnostmi za vzpostavitev režima na mejnih prehodih in carinarnicah v RS, ki je veljal do 26.06.1991 oz. da se o vprašanjih, navedenih v tej informaciji razpravlja ob dogovarjanju o izvajanju Brionske deklaracije. V kolikor slovenska stran še nadalje ostane pri onemogočanju pristojnosti ZCU, je potrebno uporabiti vse odgovarjajoče ukrepe v okviru pristojnosti in pooblastil zvezne države, vključujoč zapiranje mejnih prehodov in ukinjanje carinarnic na ozemlju Republike Slovenije.

ZGODBE DELAVCEV ZCU, KI SO NASTALE OB »NUDENJU POMOČI« CARINIKOM V SLOVENIJI

Zvezni cariniki so se vračali domov sklonjenih glav. Svojega poslanstva niso uspeli opraviti. Tega si takrat še najbolj pesimistični beograjski razgretež ni niti mislil. Kako bi se mogla mala Slovenija upreti lekciji iz Beograda. Še zlasti, če je ta lekcija začinjena s tanki in MIG-i vseljudske armade, menda četrte v svetu, vsaj tako so se hvalili. Svoje poglede so ob povratku v Beograd nekateri opisali bolj, drugi manj čustveno. Izbrali smo tri zanimive prispevke.

NALAZIMO SE U VRLO TEŽKOJ
SITUACIJI. NEMAMO STRUŠU, VODU,
TELEFON A HRANU HEREDOVNO DOBIJAMO
OD JNA. NEMAMO NIKAKVU PODRŠKU NI
POMOĆ OD RADNIKA CARINARNICE SEŽANA. BLOKI
RANI SMO NA PRELAZU CI „FERNETIĆI“
MOLIMO VAS DA NAM HITNO POŠAJETE
DAŠE INSTRUKCIJE T.J. DA STUPITE
SA NAMA BILLO KAKO U KONTAKT.
CARINARNICA SEŽANA, TERMINAC I CI 2 STANICA
SU POD UPRAVOM REPUBLIKE SLOVENIJE, A
CI FERNETIĆ, KOZJUA I LIPICE POD KONTROLOM
S.SUP.A. SA NAMA SU RADNICI IZ
DIMITROVGRADA, ĐEBELIŠE I BARA. SUIMA SU
ŽIVOTI U OPASNOSTI. LAZAR HASANOVIC,
PRAPORSKI STEVIC

Pismo enega izmed uslužbencev
ZCU poslanih v "pomoč"
slovenskim carinikom

UGRABLJEN IN OROPAN

Spodnjo zgodbo je napisal Mladen Kačavenda, poslan v Slovenijo kot koordinator skupin carinikov, ki so zasedli mejne prehode. Visok uradnik, namestnik direktorja ZCU, je bil precej militantna oseba. Že leta 1990, po razpadu takratne ZKJ in osamosvajanju slovenske ZKS je prišel v Slovenijo prepričevati naše ljudi, da se uprejo separatizmu v vrstah ZKJ in se priključijo neki novi vsejugoslovanski opciji. Pri delavcih carine, ki so takrat množično izstopali iz partije, ni naletel na razumevanje. Njegov poskus je klavrno propadel. Njegovo pravočasno prijetje je bilo brez dvoma pomembno za razvoj dogodkov na mejah, saj zvezni cariniki niso imeli enotnega vodenja, ampak so delovali vsak zase.

»V Ljubljano sem odpotoval z nalogo, da stopim v stik z delavci ZCU, ki so se službeno nahajali na ozemlju Republike Slovenije, da koordiniram njihove aktivnosti in s pooblastilom, da v imenu ZCU sprejemam potrebne odločitve in uporabljam ustrezne ukrepe za izvajanje Odloka ZIC o plačilu carinskih dajatev.

Mesto nastanitve je bilo v Komandi Ljubljanskega korpusa. Zaradi stališča starešin JLA, da ni potrebno vznemirjati meščanov Ljubljane s preletanjem helikopterja nad centrom mesta, kjer se nahaja Komanda Ljubljanskega korpusa, smo z drugimi člani delovne skupine Zveznega sekretariata za notranje zadeve pristali na improviziranem pristajališču v kasarni na obrobju mesta.

V Komando Ljubljanskega korpusa smo se odpeljali z vozilom JLA. V centru mesta smo padli v zasedo, ki so jo pripravili pripadniki slovenske milice in teritorialne obrambe. Naše prijetje je bilo izvedeno po scenariju klasičnih gangsterskih ugrabitev z visoko ogroženostjo življenjske varnosti in brutalnostjo postopka. Ta brutalnost se je kazala predvsem proti meni, pri ponovljenem osebni pregledu, kar na ulici, ker sem bil verjetno sumljiv, ker pri sebi nisem imel nikakršnega orožja, čeprav sem predhodno pokazal legitimacijo funkcionarja, ki ga imenuje ZIS in iz katere je razvidno, da sem pomočnik direktorja Zvezne carinske uprave.

Z mesta ugrabitve smo bili odpeljani v preiskovalni zapor, v spremstvu pripadnikov TO, ki so tudi med vožnjo v vsakega od nas imeli naperjeno avtomatsko orožje, pripravljeno na strel.

V preiskovalnem zaporu smo bili po popisu osebnih podatkov in odvzemu osebnih stvari vsi štirje nameščeni v strogi pripor v eno celico približnih dimenzij 1 x 5 m, ki se je nahajala v podzemnih prostorih in je imela edino ventilacijo skozi okno, dimenzij približno 30 x 30 cm. Okno je bilo zaprto in potrebovali smo celo noč in pol dneva, da smo izprosili, da so ga odprli.

V tej celici smo preživeli dve noči in en dan. Psihofizični teror in maltretiranje, ki smo ga pretrpeli, izključujejo možnosti razumevanja normalne ljudske pameti, posebno, ker je bila stalno prisotna grožnja neposredne fizične likvidacije.

V jutranjih urah, 29. 06. 1991 smo bili odpeljani iz celice, zvezali so nam roke na hrbet in po izživljanju nekaterih pripadnikov TO, da nas bodo pobili kot pse, ker smo pripadniki zvezne policije, natovorjeni na tovornjak zaprte kovinske karoserije, ki se običajno uporablja za prevoz blaga in v katerem ni nikakršne ventilacije. Tovornjak je bil napolnjen kot »škatlica vžigalic«.

Vožnja je trajala uro in pol in dobesedno smo se dušili. Brcali smo z nogami v stene tovornjaka in prosili, da nas spustijo na zrak. Seveda brez uspeha. Skoraj zadušeni in preznojeni smo se ob 4. uri znašli v zapuščenem rudniku Dol pri Hrastniku, ki je bil obnovljen v zbirni center, v slogu fašističnih koncentracijskih taborišč.

Tu so nas postavili v vrsto in komandant taborišča nas je obvestil, da smo vojni ujetniki in da mu je njegov vrhovni komandant ukazal, da nam sporoči, da smo fizično zaščiteni, da bomo prejemali hrano in zdravniško pomoč. Ravno tako nas je obvestil, da je »svojim fantom« izdal ukaz o uporabi orožja ob vsakem eventualnem poskusu bega. To je bilo prvič, da sem sploh karkoli slišal o statusu, v katerem se nahajam.

Odvzeli so nam vse osebne stvari, tudi tiste, ki so nam bile vrnjene v preiskovalnem zaporu. Posebno zanimiv je bil odvzem denarnic, denarja, zlatega in ostalega nakita. Vse je bilo brez kakršnekoli evidence vrženo v kartonske škatle. Komentar policaja pa je bil, da so denar in zlato potrebni njihovi državi, ki se nahaja v vojni. To je bil navaden rop.

Po tem smo dobili naročje sena in nagnani smo bili v napol zgrajeno zgradbo (barako), kjer smo se namestili na golem betonu. Na fiziološke in druge potrebe so nas spuščali po enega ob grožnjah in z orožjem, pripravljenim na strel. Takšno stanje je trajalo ves dan in vso noč. Bilo nas je okoli 400. Ker je bila najavljena kontrola Mednarodnega rdečega križa, so nam vrnili vse odvzete stvari, ki so se lahko indentificirale, denar pa je bil vrnjen po spisku, ki smo ga sami naredili. S prihodom Rdečega križa se je življenje nekoliko izboljšalo, dali so nam milo, dovolili pristop do vode in podobno.

Potrebno je poudariti, da je bila takoj izvršena selekcija po narodnostni pripadnosti. Slovenci in Hrvati so bili izločeni in poslani domov. Slovenci so bili tudi izbrisani s spiska taborišča. Vse to je imelo karakteristike genocida. Ostali so Srbi, Črnogorci in tisti, ki so se opredelili za Jugoslovane. Vsi smo ponovno prešli skozi policijsko obdelavo in bili fotografirani za dosje s taboriščnimi številkami. Osebno sem imel številko 301. Zaradi »zračne nevarnosti« so nas nekajkrat nagnali v rove zapuščenega rudnika, direktno s sončne pripeke. V rovih pa je bila povprečna temperatura 15°C. Iz tega taborišča smo bili premeščeni v zapore na Dob pri Mirni, kjer so bili pogoji glede na predhodne razmere relativno dobri. Vseeno pa moram poudariti, da so ostali elementi psihološkega mučenja še vedno prisotni.

Iz tega zapora sem bil izpuščen v večernih urah 04. 07. 1991. V Beograd sem prišel z vozilom Zveznega sekretariata za notranje zadeve v družbi skupine njihovih funkcionarjev, ki so bili v Ljubljani na pogajanjih.

Na koncu še pripomba, da ves čas mojega bivanja v taboriščih in zaporih, niti pri izpustu, nisem dobil nobenega dokumenta ali obrazložitve, ki bi mi pojasnil moj status oziroma razlago položaja, v katerem sem se znašel. Prav tako mi tudi ni bila vrnjena osebna in službena prtljaga ter druge stvari, ki so mi bile odvzete ob ugrabitvi.«

Mladen Kačavenda

TEŽKO IN PONIŽUJOČE

Prispevek je napisal Branislav Knežić, ki je bil kot novi upravnik poslan z odločbo ZCU v carinarnico Nova Gorica. Bil je sicer odločen vzpostaviti zvezno pristojnost v carinarnici. A ko je uvidel, da je ostal praktično sam in ni imel podpore niti pri ljudeh, pri katerih jo je pričakoval, je bil korekten in ni delal težav. To je bilo upoštevano tudi na naši strani, omogočeno mu je bilo mirno zapustiti Slovenijo. Iz Nove Gorice je dan po padcu Rožne Doline odpotoval v Pulo.

»Na cesti proti Novi Gorici, na relaciji Zagreb - Ljubljana, smo bili trikrat kontrolirani. Kontrolirali so nas pripadniki milice, ki so bili oboroženi z avtomatskimi puškami. Njihovo obnašanje je bilo sicer korektno.

Upravno zgradbo Carinarnice Nova Gorica so ves čas mojega bivanja v Novi Gorici stražili s puškami oboroženi pripadniki milice in TO Slovenije.

Omogočili so mi, da večkrat kontaktiram z upravnikom carinarnice Nova Gorica ampak vedno ob predhodni najavi in v spremstvu policije, ki me je spremljala do službenih prostorov tajništva upravnika.

Upravnik Carinarnice Nova Gorica (Svito Vižintin) mi je takoj odločno povedal, da bo spoštoval le odloke Vlade republike Slovenije, ker je bil z odlokom vlade dne 25. 6. 1991 postavljen za upravnika Novogoriške carinarnice. Opozoril me je tudi na dejstvo, da se je velika večina delavcev carinarnice odločila, da bo upoštevala odloke Vlade Republike Slovenije.

Objasnil mi je tudi, da pozna razloge za moj prihod v Novo Gorico in ocenil, da ne obstajajo realni pogoji, da bi mojo nalogo tukaj uspešno opravil.

V Novi Gorici so bili kot moji pomočniki še dva delavca iz carinarnice Dimitrovgrad, en delavec iz carinarnice Reka in en delavec iz carinarnice Pula.

Enote JLA so mejne prehode Rožna Dolina in Vrtojba zavzele šele 27. 6. 1991 (četrtek) okoli 19. ure.

Skupaj s pripadniki JLA in ZSNZ sem bil prisoten na pogajanjih okrog predaže in prevzema navedenih mejnih prehodov. Ob tej priliki sem bil tudi priča grobe žalitve in groženj s strani pripadnika MNZ Slovenije.

Takrat so delavci carinarnice Nova Gorica, skupaj s pripadniki slovenske milice, zapustili mejne prehode.

Po prevzemu mejnih prehodov smo takoj začeli z carinsko kontrolo potniškega prometa, ker blagovnega ni bilo. Prvi večer so to kontrolo vršili delavci Carinarnice Dimitrovgrad.

Dne 28. 6. 1991 (petek) je upravnik carinarnice Nova Gorica ukazal vsem šefom carinskih izpostav in drugim delavcem, da pridejo na delo. Nadzor nad delom sem vršil skupaj s kolegoma z Reke in Pule.

V blagovnem prometu preko mejnega prehoda Vrtojba, po naših ocenah, ni bilo blaga za slovenska podjetja. Na parkirišču so bili le kamioni iz drugih republik.

Oba delavca iz Carinarnice Dimitrovgrad so 28. 6. 1991 zaradi varnosti premestili iz hotela v Novi Gorici v vojašnico, kjer so bili nameščeni tudi pripadniki ZSNZ.

Enote Teritorialne obrambe Slovenije so v protinapadu, dne 28. 6. 1991, med 19. in 19.30 zavzele mejni prehod Rožna Dolina in obkolile mejni prehod Vrtojba.

Na mejnem prehodu Rožna Dolina je bilo zažgano in uničeno 4 - 5 tankov, več pripadnikov JLA je bilo ubitih ali ranjenih, ostali pripadniki JLA in ZSNZ pa so bili ujeti.

Sreča v nesreči je bila, da smo skupaj s sodelavci iz carinarnice Reka in Pula, mejni prehod Rožna Dolina zapustili samo nekoliko minut pred napadom in se tako izognili ujetništvu ali še čemu hujšemu.

Zvečer me je v hotel poklical upravnik carinarnice Nova Gorica in mi svetoval, naj zapustim Novo Gorico.

Dne 29. 6. 1991, okrog 8. ure sta v hotel prišla dva pripadnika MNZ Slovenije v civilu in mi ukazala, naj zapustim Novo Gorico.

Po predhodnem nalogu direktorja Zvezne carinske uprave sem odšel iz Nove Gorice v Pulo, čakati nova navodila.

Upravnik carinarnice Nova Gorica in Franc Zorec, delavec carinarnice, sta tega dne prišla po nas v hotel okrog 8.30. S službenim vozilom carinarnice sta vozila pred nami in nas po stranskih poteh pripeljala na cesto za Sežano.

Do Reke in naprej proti Puli nas ni nihče kontroliral, najverjetneje zaradi puljske registracije.

Ob tej priliki želim posebno poudariti težak in ponižujoč položaj pripadnikov JLA na mejnih prehodih Rožna Dolina in Vrtojba. Prav pred mejnim prehodom Rožna Dolina, ki se nahaja skoraj v naselju, je bila enota JLA ves čas obkrožena z velikim številom civilistov, ki so vojake žalili in jim grozili.

Videl sem, da so iz gruče ljudi na tanke metali steklenice z vnetljivo tekočino, tankovske posadke so požar gasile in niso streljale na ljudi niti takrat, ko je en vojak zagorel.«

Branislav Knežić

Tak je bil pogled beograjskih »kolegov« na dogajanje v Sloveniji. Seveda so precej pretiravali s svojimi junaštvii in trpljenjem, ki naj bi ga bili deležni. Taki so pač članki, pisani po naročilu. Slovenija je kljub vsem tem grožnjam trdno

odločena, da je na pravi poti vztrajala, Srbija, ki je to avanturo pričela, pa je v tem času ostala na mestu, izgubljala svoja vplivna področja in jo pot razvoja še čaka. Slovenija je v tem času postala članica EU, NATO zveze, Schengenskega sporazuma, imamo evro. Smo del velike družine narodov, ki jih združuje skupna želja po napredku in blaginji. Če kdo takrat ni vedel, ali je odločitev prava, potem je to zagotovo spoznal v vseh teh letih napredka in razvoja.

Članki »Pogled na carinsko osamosvajanje skozi očala Beograda« so izbrani Predvsem iz glasila ZCU Carinik št 115, ki je izšlo za mesec julij in avgust V Beogradu 1991. Prevod, vmesne opombe in komentarji, Stanislav Mikuž

Prispevke zbral in povezal
Stanislav Mikuž
vodja carinske službe na MMP Vrtojba

ZAPOSLENI V CARINARNICI NOVA GORICA V OBDOBJU OD 24. 6. DO 17. 7. 1991

Zap. št.	Priimek in ime	Bivališče
1.	Asani Ćemil	Tolmin
2.	Ašanin Aleksander	Nova Gorica
3.	Bačar Jurko	Ustje
4.	Bandelj Damjana	Nova Gorica
5.	Baralić Milomir	neznano
6.	Barić Enisa	Ajdovščina
7.	Bašelj Stanislav	Solkan
8.	Bečejski Bojan	Tolmin
9.	Benedetič Sergej	Hum
10.	Benko Tomaž	Brje
11.	Berdon Matjaž	Vrtojba
12.	pok. Besednjak Zvonko	Vogrsko
13.	Bošković Đorđe	Nova Gorica
14.	Bevčič Nadja	Nova Gorica
15.	Birsa Marko	Branik
16.	Blanuša Milan	neznano
17.	Boltar Rudi	Solkan
18.	Bošković Mašan	neznano
19.	Bratina Branko	Ajdovščina
20.	Bremec Dušan	Vrtojba
21.	Brezavšček Rudolf	Ročinj

22.	Buda Marko	Nova Gorica
23.	Cej Vanda	Rožna Dolina
24.	Cej Stojan	Rožna Dolina
25.	Colja Aleš	Nova Gorica
26.	Cvetić Branko	Nova Gorica
27.	pok. Cvetković Živojin	Nova Gorica
28.	Curović Mitar	Nova Gorica
29.	Černe Leon	Prvačina
30.	Čikić Milan	Nova Gorica
31.	Čoha Boris	Renče
32.	Čudić Bojan	Deskle
33.	Dabižljević Dragoljub	Vrhovlje
34.	Dimitrijević Perica	neznano
35.	Đuretić Milan	Solkan
36.	Dolinar Roman	Nova Gorica
37.	Dokaza Rahmo	Nova Gorica
38.	Dornik Žarko	Nova Gorica
39.	Erjavec Mitja	Nova Gorica
40.	Eržen Franc	Idrija
41.	Fabjan Nataša	Nova Gorica
42.	Fajt Žarko	Renče
43.	Felc Tanja	Zadlog
44.	Flajs Bojan	Kobarid
45.	Fon Damjan	Kobdijl
46.	Furlan Iva	Nova Gorica
47.	Gabrijelčič Milena	Podsabotin
48.	Gajser Marjan	Dobrovo
49.	Georgiev Ivan	neznano
50.	Godina Pavel	Ljubljana
51.	Golob Ivan	Solkan
52.	Grebenjak Nadja	Šempeter
53.	Gregorič Bojana	Dombrava
54.	Grozđanič Božidar	Renče
55.	Gruđen Branko	Kobarid
56.	Grujić Ankica	Vrtojba
57.	pok. Harej Boris	Lokavec
58.	Hreščak Dejan	Ajdovščina
59.	Ipavec Darko	Rožna Dolina
60.	Janežič Uroš	neznano
61.	Jejčič Vasilij	neznano
62.	Jelen Robert	Renče
63.	Kaličanin Slobodan	Solkan
64.	Kaplarević Nenad	Grgar
65.	Kavčič Franc	Šempeter
66.	Keber Neli	Gojače
67.	Kerin Sergej	Nova Gorica
68.	Kezič Josip	Tolmin
69.	Klinec Gracijan	Dobrovo
70.	Kobal Vojko	Nova Gorica

71.	Kogej Radojka	Nova Vas
72.	Kogoj Sitar Oliva	Renče
73.	Komac Branko	Čezsoča
74.	Komel Barbara	Solkan
75.	Kordić Jusuf	Nova Gorica
76.	pok. Košuta Edvin	Volčja draga
77.	Krapež Vojko	Vipava
78.	Krašček Lilijana	Ložice
79.	Krunić Radovan	neznano
80.	Krpan Darijan	Loke
81.	Kržič Pavel	Dobravljje
82.	Lapajne Dušan	Nova Gorica
83.	Leben Malči	Dobrovo
84.	pok. Leben Valter	Dobrovo
85.	Likar Jože	Nova Gorica
86.	Likar Marjeta	Zakriž
87.	Lozar Marija	Lipa
88.	Madon Anica	Nova Gorica
89.	pok. Maffi Gorazd	Nova Gorica
90.	Maksimović Dragoljub	Prvačina
91.	Manfreda Peter	neznano
92.	Maraž Stanislava	Nova Gorica
93.	Marc Egon	Brje
94.	Markič Emica	Nova Gorica
95.	Markuža Lilijana	Nova Gorica
96.	Matić Marjan	Nova Gorica
97.	Mihajlović Dušan	neznano
98.	pok. Mihelj Marija	Branik
99.	Mihelj Štefka	Solkan
100.	Mikuž Stanislav	Gozd
101.	Milošević Miodrag	neznano
102.	Minić Zoran	neznano
103.	Mišigoj Danica	Neblo
104.	Mitov Dragan	neznano
105.	Mlečnik Miloška	Renče
106.	pok. Mlekuš Boris	Nova Gorica
107.	Močilnik Gašparin Vera	Deskle
108.	Močnik Beno	Kneža
109.	Nedeljković Radmilo	Nova Gorica
110.	Opalić Ilija	neznano
111.	Opalić Dušan	neznano
112.	Orel Ladislav	Bilje
113.	Pahor Albin	Novelo
114.	Pahor Zdenko	Nova Gorica
115.	Parić Rosa	Nova Gorica
116.	Passoni Dejan	Kojsko
117.	Pavzin Drago	Hum
118.	Pejić Radovan	Nova Gorica
119.	Pejović Branko	Nova Gorica

120.	Pejović Milorad	Nova Gorica
121.	Peršolja Tanja	Rožna Dolina
122.	Peršolja Tanja	Nova Gorica
123.	Pervanja Lovrenc	Tolmin
124.	pok. Petrović Janja	Nova Gorica
125.	Petrović Jovan	Nova Gorica
126.	Pipan Slavko	Šempeter
127.	Piculin Bojana	Rožna Dolina
128.	Praznik Miha	Šempeter
129.	Prekić Radivoj	Nova Gorica
130.	Prinčič Darko	Ajdovščina
131.	pok. Radenović Trifun	Nova Gorica
132.	Radojević Jovan	Gonjače
133.	Ranđelović Sreten	Nova Gorica
134.	Rankov Majda	Brdice pri Neblem
135.	Rejc Vinko	Idrija
136.	pok. Remich Erik	Šempeter
137.	Rot Gojka	Nova Gorica
138.	pok. Rutar Emil	Tolmin
139.	Sekulić Tomislav	Nova Gorica
140.	Silić Vladimir	Orehovlje
141.	Sivec Vladimir	Bovec
142.	Simoniti Neda	Nova Gorica
143.	Skubin Amelija	Kojsko
144.	Slivnik Aljoša	Tolmin
145.	Smerdelj Malči	Nova Gorica
146.	Srebernič Milenko	Kozana
147.	Stamenković Pero	Rožna Dolina
148.	Stepančič Nadja	Ajševica
149.	Susič Jadranka	Vogrsko
150.	Stojičević Dragan	Dobrovo
151.	Stres Zoran	Ajdovščina
152.	Ščuka Zora	Šempeter
153.	Šen Mojca	Zalošče
154.	Šešum Mirko	Nova Gorica
155.	Šibav Iva	Nova Gorica
156.	Šinkovec Silvij	Idrija
157.	Šorli Zoran	Tolmin
158.	Štimac Jadranka	Kanal
159.	Štritof Ratko	Nova Gorica
160.	Štrosar Nastja	Renče
161.	Štucin Zmago	Hum
162.	Šuligoj Metod	Nova Gorica
163.	Šuligoj Miran	Osek
164.	Tišma Božo	Nova Gorica
165.	Tadić Gojko	neznano
166.	Tomažič Ljubo	neznano
167.	Torkar Stanislav	Nova Gorica
168.	Tomić Zoran	neznano

169.	Tošev Slavčo	Rožna Dolina
170.	Troha Rajko	Kobarid
171.	Ušaj Miran	Vrtojba
172.	Ušaj Nadja	Ponikve
173.	Uršič Dušan	Idrija
174.	Uršič Milenka	Drežniške ravne
175.	Uršič Milena	Kobarid
176.	pok. Vnuk Milan	Nova Gorica
177.	Vajkić Danica	Nova Gorica
178.	Vajngerl Stanislav	Bovec
179.	Valas Radoš Peter	Srpenica
180.	pok. Valenčak Jasna	Rožna Dolina
181.	Velikonja Vojka	Nova Gorica
182.	Vencelj Lesjak Lili	Tolmin
183.	Vilk Anton	Nova Gorica
184.	Vitković Ivan	neznano
185.	Vižintin Svito	Nova Gorica
186.	Vižintin Robert	Fojana
187.	Vodopivec Vladimir	Nova Gorica
188.	Volarič Janko	Svino
189.	Vulić Jerko	Nova Gorica
190.	Vujko Slavko	neznano
191.	Zarubica Radenko	neznano
192.	Zelič Ida	Solkan
193.	Zlobec Stanislav	Plešivo
194.	Zolotić Đorđe	Rožna Dolina
195.	Zornik Marta	Nova Gorica
196.	pok. Zorec Franc	Orehovlje
197.	pok. Zorić Borko	Rožna Dolina
198.	Živaljević Čedomir	neznano
199.	Živko Ivan	Nova Gorica

Po evidencah uredil Stanislav Mikuž

KRATICE - KAJ POMENIJO

AP	Avtomatska puška
AP..CZ	Avtomatska puška - Crvena zastava
Armbrust	Ročni protitankovski raketomet za enkratno uporabo
AVO	Aktivne vojaške osebe
Blok	Mejni prehod
BOV	Bojno oklepno vozilo
Br.TO	Brigada TO
BtT	Breztrajni - netrajni - top
CB	Radijska postaja za katere ni potrebno imeti posebnega dovoljenja
CI	Carinska izpostava
CIT	Centralna intenzivna terapija
CK	Centralni komite
COV	Center obrambne vzgoje
CU	Carinska uprava
CZ	Civilna Zaščita
ČOP	Četa za ognjeno podporo
ČTO	Četa Teritorialne obrambe
Div.OD	Diverzantski odred TO
DO	Delovna organizacija
DOD	Diverzantski odred TO
GIN - P	Ginekologija in porodnišnica
Graničarji	Vojaki obmejnih enot JLA
GRC	Gasilsko reševalni center
GŠ JLA	Generalštab Jugoslovanske ljudske armade
HE	Helikopter
IM	Inšpektorat milice

IPA	Mednarodno združenje policistov
IPD	Informativno - propagandna dejavnost
IS SO	Izvršni svet Skupščine občine
JLA	Jugoslovanska ljudska armada
JNA	Jugoslovanska narodna (ljudska) armija
JOD	Jurišni odred TO
JRM	Javni red in mir
kalašnikov	Znana in zelo cenjena avtomatska puška - ime po ruskem izumitelju
Karavla	Mejna stražnica - vojašnica mejne enote
KEL	Kurilno olje - ekstra lahko
KOG	Kontraobveščajna grupa - protiobveščevalna skupina
KOS	Kontraobveščevalna služba
KRG	Kirurgija
KS	Krajevna skupnost
LDS	Liberalna demokracija Slovenije
LPA	Enota lahkih protiletalskih topov
LRP	Lokalna radijska postaja
M18	Helikopter
M48	Puška
M-53	Puškomitraljez
Maljutka 9K11	Protitankovska raketa
MES	Minsko eksplozivna sredstva
MIOD	Masovna izvidništvo - obveščevalna dejavnost
MM	Minomet
MMP	Mednarodni mejni prehod
MOB	Mobilizacija
MORIS	Specialna brigada Ministrstva obrambe Republike Slovenije
MORS	Ministrstvo obrambe Republike Slovenije

MP	Mejni prehod
MPOP	Mejni prehod za obmejni promet
MSNZ	Manevrska struktura narodne zaščite
MTS	Materialno tehnična sredstva
MZT	Sektor za mejne zadeve in tujce UNZ
NOB	Narodno osvobodilna borba
NUS	Neeksplozirana ubojna sredstva
NZ	Narodna zaščita - oborožena civilna sestava
Obm.ŠTO	Območni štab teritorialne obrambe
Od.PN	Odred za posebne namene
ODP	Obrat družbene prehrane
Oficir	Častnik
OGZ	Občinska gasilska zveza
OJA	Obveščanje, javljanje, alarmiranje
OKC	Operativno komunikacijski center - nekdanja Stalna služba UNZ
OLO	Oddelek za ljudsko obrambo
OM	Oddelek milice - sedaj policije
ONZ	Organi za notranje zadeve
OORK	Občinska organizacija Rdečega križa
OPN	Odred za posebne namene
ORK	Občinska organizacija Rdečega križa
ORL	Otorinolaringološki oddelek
OSA	Raketomet - ročni
OSS	Oddelek skupnih služb UNZ
OŠ	Osnovna šola
OŠCZ	Občinski štab civilne zaščite
OŠTO	Občinski štab Teritorialne obrambe
OV	Organi varnosti

OVO	Orožje in vojaška oprema
PAP	Polavtomatska puška
PDD	Protidiverzantsko delovanje
PdivČ	Protidiverzantska četa
PdivV	Protidiverzantski vod
PDV	Protidiverzantski vod
PE	Poslovna enota
PEM	Posebna enota milice
PGD	Prostovoljno gasilsko društvo
PM	Postaja milice - sedaj policije
PM 7,62	Puškomitraljez 7,62
PM 7,9	Puškomitraljez 7,9
PMM	Postaja mejne milice -
PMP	Prva medicinska pomoč
PNKBO	Protinuklearna, kemijsko - biološka obramba
PO	Protioklepno orožje
POB	Protioklepna borba
POD	Protioklepno delovanje
Podoficir	Podčastnik
POLO 9K11	Protioklepno lansirno orožje
PPM	Postaja prometne milice
PSD	Protispecialno delovanje
PŠ MSNZ	Pokrajinski štab manevrske strukture narodne zaščite
PŠTO	Pokrajinski štab Teritorialne obrambe
PTT	Pošta, telegraf, telefon
PUČ	Pehotna učna četa
PZO	Protizračna obramba
RB	Ručni bacač - ročni metalec granat

RBK zašč.	Radiološko, biološko, kemijska zaščita
RK	Rdeči križ
RP	Reševalna postaja
RPG	Ročno protioklepno orožje
RRM	Ročni raketomet
RSLO	Republiški sekretariat za ljudsko obrambo - sedaj ministrstvo
RSNZ	Republiški sekretariat za notranje zadeve - sedaj ministrstvo
RŠCZ	Republiški štab civilne zaščite
RŠTO	Republiški štab teritorialne obrambe
S2 - M	Protiletalska raketa
SAR 80 - 5.6mm	"Singapurska" avtomatska puška
SDK	Služba družbenega knjigovodstva
SDV	Služba državne varnosti
SFRJ	Socialistična Federativna Republika Jugoslavija
Snajper	Ostrostrelska puška
SO	Skupščina občine
SRS	Socialistična Republika Slovenija
STRELA MZ	Raketomet
SVPP	Severnoprimorska pokrajina
Škorpion	Mini brzostrelka - avtomatska pištola z večjim nabojnikom
ŠVV	Štabna vojna vaja
T-55	Tank
TIGR	Protifašistična organizacija: TRST, ISTR, GORICA, REKA
TIOS	Teritorialna informativno - obveščevalna služba
TNT	Eksploziv trinitrotoluol
TO	Teritorialna obramba Republike Slovenije - predhodnica Slovenske vojske
TORS	Teritorialna obramba Republike Slovenije
UKC	Univerzitetni Klinični center

UM	Uprava milice RSNZ
UNZ	Uprava za notranje zadeve - sedaj Policijska uprava
UO	Upravni organ občine
UOLO	Upravni organ za notranje zadeve občine
V/O	Vojaški obveznik
VB	Vojna bolnica
VIS	Varnostno - informativna služba
VO	Vojaški obveznik
VOS	Varnostno obveščevalna služba
VP	Vojna pošta
ZCV	Zvezna carinska uprava
ZD	Zdravstveni dom
ZIS	Zvezni izvršni svet
Zolja	Raketomet - ročni
ZSLO	Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo
ZV	Zaščitni vod

VIRI

- Dnevnik Koordinacijske podskupine 1991 za Severno Primorsko
- Depeše med RSNZ in UNZ
- Depeše med UNZ in Postajami ter Oddelki milice
- Uradni dokumenti Izvršnih svetov Skupščin občin
- Uradni dokumenti Upravnih organov občin
- Odredbe in odločbe RSNZ in RSLO
- Zapisi in dnevniki poveljnikov enot TO in komandirjev enot milice
- Originalne video kasete iz tistega časa
- Originalne fotografije dogodkov
- Spomini neposredno udeleženih v dogajanjih in dogodkih
- Uradni dokumenti carinske službe
- Dokumenti iz časa delovanja MSNZ
- Uradni dokumenti vodstev KS
- Depeše med RSLO in PŠTO
- Depeše med RŠTO in PŠTO
- Ukazi med RŠTO in PŠTO
- Ukazi med PŠTO in Obm.ŠTO
- Zapisi in protokoli Splošne bolnišnice Šempeter
- Osebni zapiski in uradni zapisniki posvetov na republiškem in pokrajinskem nivoju
- Podatki iz beležk posameznih komandirjev TO in Milice ter pripadnikov carinske službe

NJIM VSEM PRIPADA SLAVA – ZBORNİK 1991

Goriški muzej

Zbornik je izšel v sodelovanju s Koordinacijsko podskupino 1991, Društvom veteranov Severne Primorske, Zvezo veteranov vojne za Slovenijo – Pokrajinski odbor Severne Primorske in Carinskim uradom Nova Gorica.

- Uredniški odbor: Stanislav Bačar, Bogdan Beltram, Drago Vidrih, Zvonimir Kelher, Stanislav Mikuž, Aldo Turk, Rafael Mokorel, Angel Vidmar, Jakob Čeferin, Ivan Marc, Vladimir Drobnič, Jože Erjavec, Milan Zupan, Aleksander Vončina, Alojz Mohar, Miloš Bizjak, Emil Velikonja, Ivan Ambrožič.
- Urednik: Stanislav Bačar
- Strokovni pregled besedil: Ivan Ambrožič, Zvonimir Kelher, Ivan Marc, Alojz Mohar, Rafael Mokorel, Angel Vidmar, Drago Vidrih, Aleksander Vončina
- Lektoriranje: Ada Bačar
- Osnovno računalniško urejanje besedil: Martina Kodelja, Boris Slokar, Tomaž Slokar, Žan Ternik
- Ureditev in oblikovanje tekstov: Anton Batič
- Oblikovanje zbornika: Anton Batič, Boris Blažko
- Avtorji fotografskega in avdio-vizualnega gradiva: Marjan Pavzin, Silvo Fakuč, Boris Dovžak, Mirko Šterman, Rafael Mokorel, Zdravko Ergaver, Božo Velikajne, Slavko Šuligoj, Pavel Četrtnič, Jože Velušček, Ermin Gregorič, Miroslav Vodopivec, Zdravko Zabavnik
- Tehnična obdelava fotografskega in avdio-vizualnega gradiva: Karlo Skočir (Foto Fantasy), Ljubo Sever, Ivo Saksida
- Za izid zbornika so prispevali:
 - Občine: Ajdovščina, Brda, Cerklje, Idrija, Kanal ob Soči, Miren – Kostanjevica, Nova Gorica, Šempeter – Vrtojba, Vipava
 - Mlinotest d.d. – živilska industrija Ajdovščina
 - Nova KBM d.d.
 - Vinska klet Goriška brda, z.o.o.
- Naklada: 1500
- Prelom in tisk: Grafika Soča, Nova Gorica
- Izdal in založil: Goriški muzej, Grajska 1, Kromberk
- Zanj: direktor Andrej Malnič

